

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

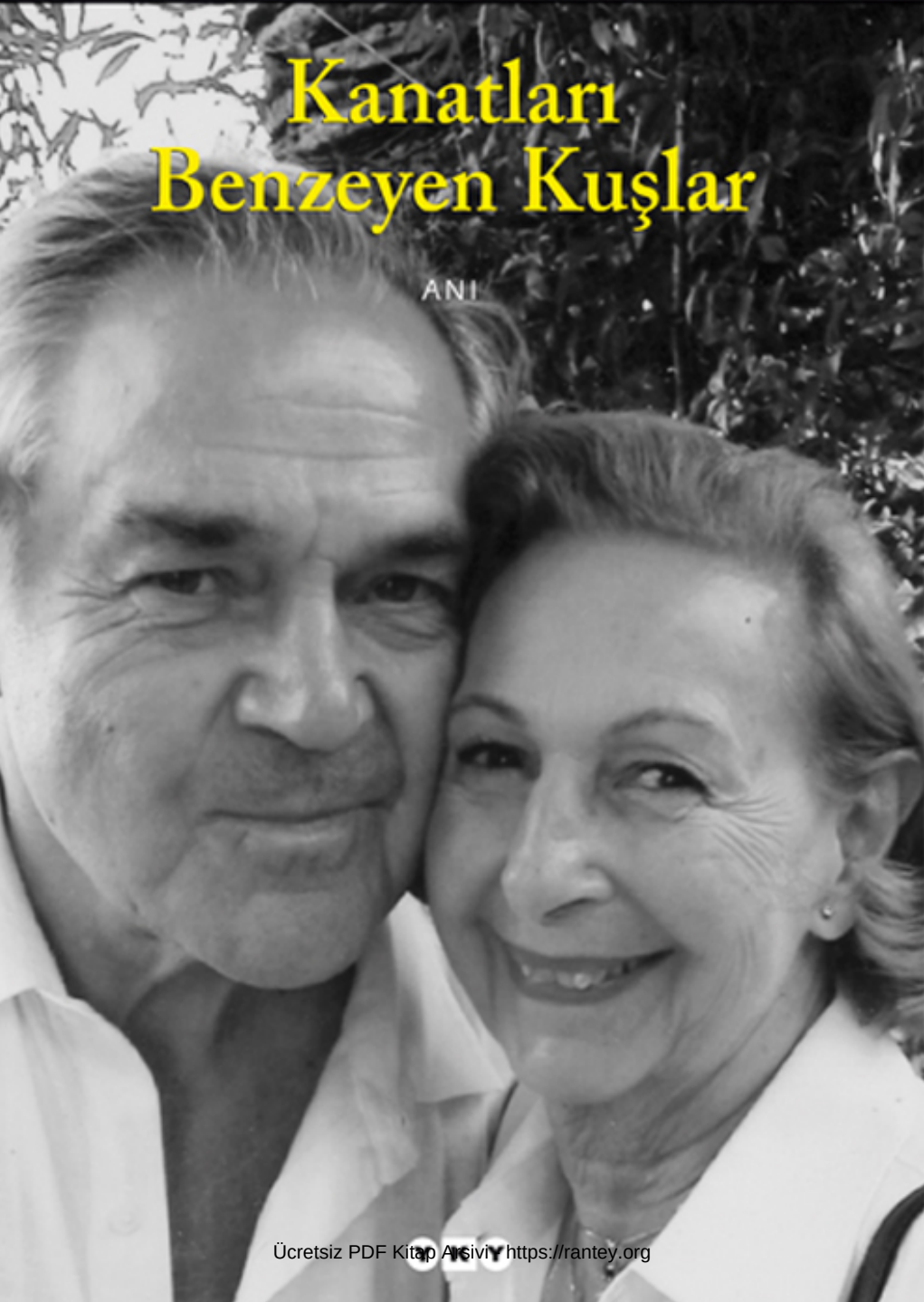
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Şen Sahir Silan

Kanatları Benzeyen Kuşlar

ANI

KANATLARI BENZEYEN KUŞLAR

Şen Sahir Sılan (1926 Ankara) Ortaöğrenimini TED Ankara Koleji'nde tamamladı. 1945-1946 yıllarında Boston'da Simmons College'da Gazetecilik ve Sosyoloji eğitimi almakta olduğu sırada Türkiye'ye döndü. 1950'de Ankara Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. 1975-1986 yılları arasında Boston ve New York'ta yönetici asistanı olarak çalışan Sılan daha sonra ülkesine dönüp Antalya'ya yerleşti.

Eserleri:

Anı: *Pişman Değilim* (İletişim Yay., 2002); *Kendime Sürgün – Bibi'ye Mektuplar* (Alfa Yay., 2007); *Kanatları Benzeyen Kuşlar* (YKY, 2010).

Çeviri: *Anılar – 19. Yüzyılda Saray Haremi*, Leyla Saz (Cumhuriyet Kitapları, 2000).

Yazarın *Pişman Değilim* kitabı İngilizce olarak yayımlandı: *I Do Not Regret* (Vantage Press, New York, 2005).

ŞEN SAHİR SILAN

Kanatları Benzeyen Kuşlar

Anı

YAPI KREDİ YAYINLARI

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Yapı Kredi Yayınları - 3060
Edebiyat - 911

Kanatları Benzeyen Kuşlar / Şen Sahir Sılan

Kitap editörü: Filiz Özdem
Düzelti: Filiz Özkan

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Acar Basım ve Cilt San. Tic. A.Ş.
Beysan Sanayi Sitesi, Birlik Caddesi, No: 26, Acar Binası
34524, Haramidere - Beylikdüzü / İstanbul
Tel: (0 212) 422 18 34 Faks: (0 212) 422 18 04
www.acarbasim.com

1. baskı: İstanbul, Şubat 2010
ISBN 978-975-08-1747-2

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2010
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

*Hep yanımda olan
elmas çocuklarıma...
Kızım Zeynep ve
oğlum Ömer'e...*

Eski Günleri Anarak

Eski günleri anarak sevgili can dostumla çok gülerdik. Mevzu sinema filmleri olurdu. Son yıllarda, gördüğümüz filmler bittiğinde ya İngilizce olarak “The End” yani “Son” yazılıyor, ya da bir şekilde filmin bittiği seyirci tarafından anlaşıyordu. Oysa çocukluğumuzda ya da gençliğimizde seyrettiğimiz filmler genellikle Türkçe dublajlı olurdu. Onların sonunda da Türkçe “Son” yazdığı gibi, bir de Fransızca “Fin” yazılırdı. Bizler de “Fen” yerine bunu Türkçe okuyuşla “Fin” diye okurduk. Asıl hoş olan, ikimizin de her fırsatta bu “Son-Fin” sözünü anımsayıp söylememiz ve bol bol kakhaha atmamızdı. Bu kendiliğinden olan bir şeydi.

Bu satırları yazmakta olduğum 2008 yılının Haziran ayında, ömrümün sonuna yaklaştığım haberlerini ufak ufak almaya başladım. Dolayısıyla, can dostumun da yapmış olduğu gibi, bir veda yazısı yazmaya niyetlendim. Sevgilim veda yazısını biraz değişik koşullarda yazmıştı. Hastalığı oldukça ilerlemişti. İstanbul’da çocuklarına, dostlarına yakın bir evde oturuyorduk. Geceleri ağrısı daha yoğun oluyor, uyuyamıyor, evin içinde dolaşıyordu. Ben de peşinde dolaşıp yardım etmeye çalışıyordum. Artık eliyle pek yazamıyor, ama yazma arzusu da peşini bırakmıyordu. Böylece hemen her akşam bilgisayarında birkaç satır yazmaya başladı. Sayfa dolunca da ben yazıcıdan kâğıdı çıkarıyordum. Sonuç olarak ortaya on bir sayfalık bir yazı çıktı. Bu da onun “Son-Fin” yazısı oldu.

O eşsiz insanın “Fener’den Fener’e – Bir Ömür Böyle Geçti” başlıklı bu son yazısını, toplu eserlerinin önsözünü oluşturan

kitapçıkta okuyabilirsiniz. Bu yazıdan, yalnızca benimle ilgili, aşağıda okuyacağınız bazı bölümleri aldım. Göreceğiniz üzere bu yazıda büyük harf, noktalama vs gibi ayrıntılarla uğraşamamış o değerli yazar. Sancıları ağır basmış.

“Peki bizim Lara Feneri ne olacak onu atlayacak mıyım olur mu öyle şey hayatımın neredeyse 1/4ü onun altında geçti üstelik belki de en güzel günlerimizi onun dibinde geçirdik efendim Allah rahmet eylesin şen hanımın pederi kendine has bir insandı bir verir bir alır kızı ile kedi fare oyunu oynar taksimde bir apartmanını tapusunu devrederek kızının üstüne geçirmiş işte sana bir apartman gel buraya yerleş babana bak demiş altı ay geçmemiş o apartmanı bana geri ver ihtiyacım oldu ben yarı değerini sana veririm demez mi bizim şenin eli mahkûm peki demiş hani para o para tahvile yattı şimdi bozulamaz bu arada bostancıda bir dairem var gel otur demiş dairenin içi bir felaket Şen elindeki tasarrufunu yatırıp adam etmiş daireyi iyi de geçim için hani para başladı cam boyamaya Amerikada özel kursa gitti cam boyama dersleri aldı epeyce de sattı sonunda lara fenerinin önünde daha bitmemiş iki daire satın alınmış biri Şenin adına ama intifa hakkı babasında öbürünü satınca tüm paramı çıkar-mış olurum diyor babası öyle de yaptı iki daire için verdiği para-yı bir daireyi hem de torununa sattı ve şenin dairesini bedavaya getirdi inanılır adam değildi velhasıl bu arada ben de Çıralı’da bir ev yapmış yerleşmiştim ikimiz de olduk mu Antalyalı hayatımızın en güzel yılları idi bir New York’a gidiyoruz bir Çıralı’ya gönüllü sürgün diye bir anı romanı yazdım güzel ve çirkin tüm olayları kayda geçtim ne maceralar bir kez dağlarda bir kamyonun altından milimetre ile kurtulduk bir kez yaz ayı gece sıcak amerikalılar skinny dip derler mayosuz denize geceleyin iniyoruz önümüzde bir karaltı sanki alman tankı bir uğultu çıkıyor inanılır gibi değil şen çok korkmuştu rüzgâr uğulduyor önümüzde efsanevi canavar ya peşinde olduğumuzu anlar da üstümüze saldırırsa ben işin alayındayım hayvan yeni dökmüş yumurtalarını can havli ile denize koşuyor eğer buna koşmak denebilirse yıllar sonra kansere yakalanınca beynimde bir şimşek çaktı birden anlamıştım caretta’nın doğum sancılarının acısı-

nı tıpkı chemo almış gibi olmalıydı zavallı canavar şaka değil içi yumurta dolu karaya çıkmış yumurtaları boşaltmış sonra onları ön ya da arka ayakları ile örtmüş ya da gömmüş sonra dönmüş denizin parıltısına doğru geri dönüyor önüne çıkmamaya gayret ederek onu izledik nemize gerek yolunu şaşırır üstümüze gelebilir alimallah

Hoş o hali ile bize yetişmesi söz konusu değil ama önce bizi adamakıllı korkuturdu sonra deniz istikametini şaşırtır hayvanın ölümüne neden olabilirdik neyse uslu akıllı peşinden giderek onu izledik ofluyor pofluyor son derece ağır ama durmadan denize doğru ilerliyordu denizin kenarlarında fazla ışık yakılmaması en azından onların yollarını şaşırtacak şekilde aydınlanma yapılmamasını önerirler nihayet deniz kıyısına geldi büyük bir hamle ile puuuf diye attı kendini suların içine halas kurtulmuştu oda bizde artık bizde denize girecek hal kalmamıştı koca canavarın fışkırttığı sularla yeterince ıslanmıştık yavaş yavaş eve çekildik nemize lazım belki başkaları da vardı sularda yıllar sonra caretanın da bir tür chemo-doğum yaptığını anlamıştım olay kendi başıma geldiğinde men dakika dukka başa gelen çekecek beni bilgisayarda yazarken görenler aferin diyor...

...her sefer şaşıyorum tüm yayınlarımı 1983 den beri yani Şen hanımla yaşamlarımızı birleştirdiğimizden beri galiba 35'i aşmış durumdaydı benim nasıl hırsla çalıştığımı izleyen şen demişti bütün bir raf dolacak senin kitaplarınla diye 25 yılda sanırım rafı doldurdum tanrıya şükür bu durumda artık eylül ayında bu dizi tamamlanacak yani kabaca yılbaşına kadar sabır gösterebilirim diyorum kendi kendime o dönem sonunda hala her adımda solar bulursam kendimi korkarım o zaman ötanazi sorunu çirkin başını yükseltecek sevgili doktorumun önerisine göre yürütülebilir bir hayat düzeyine gelebilirim o başka tabii zaman gösterecek ne olacağını bu günlerde bir Moldavyalı beni banyoda iskemleye oturtup yıkıyor ama kalan ömrümü böyle tamamlamak istemiyorum doğrusu..."

Geçmiş Zamanın Peşinde Koşmak

O eşsiz dostu kaybedeli üç yıl oldu. Onun eksikliğine hiçbir şekilde alışmadım. Zaten aramızdaki güzel bağı anlatabilecek sihirli kelime dostluktu. Sevgi evet, aşk evet, şefkat evet, saygı evet, ama asıl anahtar dostluktu, paylaşmanın keyfiydi.

Nedir dostluk? Bu ilişkiyi birçok şekilde tarif edebiliriz. Oysa tesadüfen yıllarca önce –tam olarak 33 yıl önce– George Eliot’ın bu konuda yazdıkları İngilizce olarak elime geçmişti. Bu yazıyı can dostum Türkçeye çevirdi ve ben de *Kendime Sürgün – Bibi’ye Mektuplar* isimli kitabımda kullandım. Buraya da almam iyi olur gibi geldi. Yazar şöyle diyor:

Dostluk, bir kişi ile ilişkilerinizde güvende olmanın verdiği rahatlık içinde, aklınıza geleni düşünmeden ve ölçüp biçmeden, içinizden geldiği gibi, çöpünü sapını ayırmaya gerek duymaksızın ortaya dökebilmenin ve böyle davranırken size yakın ve inanan bir elin bunların sap ve samanını sevecenlikle ayıklayacağından ve kalan gereksiz şeyleri de sıcak bir nefesle üfleyip ortadan yok edeceğinden emin olmak demektir.”

İşte bizim çeyrek asra yakın beraberliğimizdeki tutumumuz böyleydi. Baskı yok, beklenti yok, zorbalık yok, bir sürü olay yok. Var olan ise bıkmadan, usanmadan paylaşmak, birlikte geçen her dakikayı sevgiyle uzatmayı arzulamak.

Aşk şarkıları hüznölüdür, kitapları da. Hele şiirler hemen hep ümitsiz aşkları tekrarlar. Yılları paylaştıkça hep şaşırtmıştı

beni bu hüznün, ümitsizlik ve ayrılıklar. Benim yaşadığım aşk öylesine pırıl pırıldı ki! Demek istisnalar vardı aşкта, demek büyük sevgiler ille de bitmek zorunda değildi!

Ne kadar gafilmişim, oysa. Benim, bizim aşkımız da bitti. O “menhus hastalık” bizi bir yaz günü (26 Haziran 2005) ayırdı. Ve ben yıllardır, gitmeyecek sandığım o dostu, bitmeyecek sandığım o dostluğu bulmaya çalışıyorum. Çalışıyordum. Ama arada da, beni ne zaman, ne, nasıl buralardan götürecekti diye düşündüğüm de oluyordu.

Yanlış anlaşılmasın, sevgilimle o güzelim beraberliğimiz sona erdiğinde canım kızım, canım oğlum, onların eşleri, torunlarım, dostlarım ve hatta okurlarım beni hiç bırakmadılar. Ancak ben, hâlâ geçmiş zamanın peşinde koşmaktaydım. Üstelik kendime bakacak kuvveti bulamıyordum.

Bir süredir tırnaklarım kırılıyordu. Ayrıca, kendimi yorgun hissediyordum. Sonunda meraklanmaya başladım. İstanbul’a, değerli doktoruma telefon ettim. Bana kan tahlili yaptırmamı önerdi. Her şey iyi çıktı, ama lökosit biraz yüksekti. Tekrar İstanbul’a telefon ve Haziran ayının 12’sinde bir kan testi daha. Sonuç gene aynı.

Geçen yıl tanışıp dost olduğum güzel ve değerli bir doktor hanım hastanede cildiye uzmanı. Ona da danıştım. “Bir dahiliyeciye görünmek ister misiniz?” diye sorunca, onayladım. Neden olmasın? 2001 yılından beri, yani yedi yıldır pek doktora görünmemiştim. Uzman doktoru aynı gün gördüm. Muayene sonucu bir röntgen alınmasını istedi. Son derece makul bir öneri; günde 1,5-2 paket sigara içiyorum. Üstelik sert bir İngiliz sigarası. Röntgen neticesini alınca da beni göğüs hastalıkları uzmanı başka bir değerli doktora gönderdi. Bu doktorum da tomografi yaptırmamı istedi.

13 Haziran Cuma günü hastaneye gittiğimde, oğlumu kapıda beni bekler buldum. Anlaşılan kötü bir haber varsa, yalnız olmamamı istemişti, benim duygulu oğlum. Böylece doktor hanımın yanına girdik. Doktorum “Şen Hanım, ne yazık ki size iyi bir haberim yok” diye söze başladı. Sol akciğerde bir leke olduğunu, bunun cinsinin belirlenmesi, “tanı” konulması için de bronkoskopi yapılması gerektiğini, vs anlattı uzun uzun. Oğlum

da ben de soğukkanlılıkla dinledik ve tekrar görüşmek üzere vedalaştık.

Eve döndüğümüzde uzun uzun konuştuk canım oğlumla. Biraz da ağlaştık. Ben hem bronkoskopiye, hem olası ameliyata ve arkasından gelebilecek ışın veya kemoterapi tedavilerine kati olarak karşı olduğumu söyledim. Eskilerin bu illete, dokunuldukça azgınlaşmasından ötürü “dokunma bana!” hastalığı dediklerinden, bu hastalığa yakalanmış bütün tanıdıklarımın her türlü tedaviye karşın hayatlarını yitirmiş olmalarından bahsettim. Bu tedavilerin, bu zayıf halimle, kalan ömrümü de berbat edeceğini, kalan zamanımı en fazla anlamlı şekilde yaşamak istediğimi söyleyip bu tedavileri istemediğimi anlattım. Söylediklerimden önce tedavi olmam için ısrar eden oğlum, bu sözlerim üzerine daha fazla karşı çıkamadı. O işine döndü, ben de ilerideki günleri düşünmeye verdim kendimi.

Bu arada şimdi okuyacağınız yazıyı yazdım.

13 Haziran 2008

Bugün, sonumun ilk haberini aldım:

Akciğer kanseri! Belki de bekliyordum bu haberi, aylardan beri. Mezarımı hazırlamıştım. Vasiyetimi yazmış, bir zarfın içine çekmeceye koymuştum. Vasiyet deyince, yanlış anlaşılmasın, para pul servet, han apartman değildi mevzu!

Her şeye rağmen, olacaklar olabilecekler için olan korkularım yanında, evlatlarıma vereceğim zorluklar ve üzüntüler beni üzüyor.

Bunların dışında memnunum. Dış görünüşümle ilgili, tedaviden kaynaklanacak değişiklikler yaşamadan, özellikle –sevdiğelerimle ilgili– başka acılar görmeden gitmek olasılığı beni sevindiriyor.

Ben, son derece mutlu bir anne ve kadınum. Bu akşam içtiğim içkiye rağmen zihnim açık ve mantıklıyım. Neticede kaçınılmaz bir gerçek var. Yani geliyoruz, yaşıyoruz, bir şeyler yapıyor ve gidiyoruz. Sonunda sual, mutlu muyuz? Evet, ben çok mutluyum. Her şey yerli yerinde. Yapmam gerekenleri olabildiğince yaptım. Harika çocuklarım, aileleri ve torunlarım oldu. Yaşamımın yarısında dünyanın en güzel aşkını yaşadım. Ailem sevgi dolu. Dostlarım, arkadaşlarım ve hatta okurlarım hep güzellikler katıyor yaşamıma. Bunlardan daha büyük mutluluk olabilir mi?

Ali Neyzi ve Şen Sahir Silan

OLAMAZ

Gerçekten mutluyum ve lütfen mutlu olun CANLARIM. Çünkü her şeyi BİRLİKTE YAPTIK. Bunu hep kutlayın lütfen.

Ben hep yanınızda olacağım.

Anne

Doktor hanıma, İstanbul'daki çok sevdiğim iki doktorumla da konuşmak istediğimi söylemiştim. "O zaman bu işi bir an önce, mümkünse hemen yapın" dedi.

Cumartesi, pazar oldukça sakin geçti. Bu arada oğlumla birlikte, İstanbul'daki doktorlarım ile ayın 18'i için randevular ayarladık.

Ayın 16'sı pazartesi sabahı erkenden uçak rezervasyonlarımızı yaptım. Oradan da kuaföre gittim, saçıma başıma, kendime bakım yaptırdım, öğleyin evime döndüm. Göğsüm ağrıyor, bir keyifsizlik hissediyordum. "Ben deli olmalıyım, bu halde İstanbul'a gidilir mi?" diye düşünmeye başladım. Canım sigara

Şen Sahir Silan, Antalya'daki evinde Kendime Sürgün'ü yazarken.

içmek bile istemedi. Bütün gün salonda yattım. Akşam gelinim ve oğlum iki anneyi, gelinimin ağabeyini yemeğe çıkaracaktı. Oğlum işten eve döndüğünde beni biraz yorgun gördü ve “İstersen evde yiyelim, sen pek çıkacak gibi görünmüyorsun” deyince, sevindim. Gerçekten hiç halim yoktu. Yemek saati gelince şortumu çıkarıp pantolon giyiyordum ki, birden neye uğradığımı şaşırdım, NEFES ALAMIYORUM! Panik! Hemen karşı dairede oturan oğlum ve gelinimin evine attım kendimi. Nefes yok. Bu kez herkes paniğe kapıldı. Kimse ne yapılması gerektiğini bilmiyor. Sağa sola telefonlar. Sonunda birisi “Acile götürün” demiş. Oğlum hemen beni arabaya koydu. Bir yandan da dostumuz cildiyeçi doktor hanıma haber verildi. Antalya'daki özel bir hastaneye vardık. Hemen orama burama iğneler, burnuma oksijen takıp beni yatırdılar. Canım oğlum da yanımda.

Birkaç gün içinde canım kızım da uçtu geldi New York'tan. Bir yandan testler yapılıyor, diğer taraftan bazı tedaviler. Bitik yatıyorum. Dünyanın en iyi, en eşsiz evlatları etrafımda çırpınıyor. Bir kızım, bir oğlum kalıyor yanımda gece gündüz. Gelinim

de arada koşturuyor. Sonunda tanı konuldu: Pnömoni, daha doğrusu Obstrüktif Pnömoni. Artık daha bilinçli bir tedavi ve sonunda on yedinci gün eve döndük, çok şükür. Kanseri, akciğer kanseri gibi gözüküyor durumum.

Şimdilik kesin kararımı verdim. Ciğerimdeki lekenin ne olduğunu bilmek veya tanı konulmasını da istemiyorum. Fena bir sonucu olsa da ameliyat, kemoterapi vs'yi reddediyorum. Zaten, bütün araştırmalardan sonra "Ameliyata uygun değil" sonucu da çıkabilir. Sevgilimi de ameliyat etmediler. Her neyse. Gelecekte olabilecekleri düşünüp, kederleneceğime bu kitabı yazmayı yeğledim. Bakalım zaman ve kader ne gösterecek. Kader denilen olaya öylesine inanıyorum ki! Sanki bilinmeyen bir el, bir kuvvet her şeyi yerli yerine koyuyor, ileriye hazırlıyor.

Yeni yıl, yani 2008 başlamadan az önce yaşamımda yeni bir olay daha gerçekleşti. *Kendime Sürgün – Bibi'ye Mektuplar* dediğim ve 30 yıl geçtikten sonra elime geçmiş olan mektuplarım kitap haline geldi. Adından da anlaşılacağı gibi bu kitap 104 mektuptan oluşuyor. 1975-1979 yılları arasında ağabeyimin eşine yani Bibi'ye, Boston ve New York'tan yazdığım mektuplar bunlar. Bibi'yi ne yazık ki 2002 yazında, *Pişman Değilim* isimli kitabım satışa çıktıktan bir süre sonra kaybetmiştik. Kitabımı okuyup sevmişti. Vefatından bir süre sonra, sanırım 2004 yılında, sevgili yeğenlerim "Şenko, annemde senin mektuplarını bulduk, ister misin?" diye sordular. Ne olduklarını pek anlamamakla beraber, hemen almaya gittik can dostumla birlikte ve İstanbul'dan dönerken Antalya'ya getirdik.

Kutuyu açıp zarfları ve tarihleri görünce anımsadım bu mektupları yazdığım günleri. Oldukça heyecanlandım tabiiyle. Hemen mektupları bir sıraya koyup okumaya başladım. İnsan pek hatırlamıyor otuz yıl önce neler yazdığını. İşin güzel yanı şu ki, sevgilim de benimle birlikte okumaya başladı mektupları. Kolay değil. Yüz dört tane ve oldukça uzun mektuplar. Üstelik okurlarımın *Pişman Değilim*'i okuduktan sonra merak ettikleri iki noktaya da epey açıklık getiriyor. Bana yöneltilen bir soru, "Günce mi tutardınız, nasıl bu kadar iyi hatırlıyorsunuz?" olmuştu. Bunun yanıtı da, "Günce tutmaya hiç vaktim olmadı, ancak hafızam iyidir" idi. İkinci merak uyandıran konu ise, içi-

mi neden yeterince açmamış olmamdı. Bunu bilhassa yapmamıştım. Başlangıçta, yaşamımı yazıya dökmemin nedeni anılarımı kitap halinde yayımlamak değildi. Amacım çocuklarım veya torunlarım yaşantıları içinde bir sıkıntıya düşerlerse, “Anne, anneanne, babaanne yapabilmiş, biz de yaparız!” diyebilmelerini sağlamak, onlara cesaret vermektir. Ve hiç şüphesiz sevgili can dostumun beni yüreklendirmesi de büyük destek olmuştu. Yani iç dökmeye pek gerek yoktu. Yaşamımın biraz zor, biraz da tatlı taraflarını anlatmaya çalışmıştım.

Şimdi okuduğum, yıllarca önce yazılmış bu mektuplarda ise merak edilen o iki nokta gözler önüne seriliyordu. Yani bu yazdıklarım biraz günce, biraz da içimi açmak olmuştu.

Her zaman “Konuşan Türkiye değil, yazan Türkiye oluyoruz” diyen o canım insan, mektupları okuduktan sonra bana hem iltifat etti, hem de yüreklendirdi. “Sen meğer hep iyi bir yazarmışsın, neden bu işe daha önce başlamadın?” dedikten sonra da, “Bu mektupları mutlaka bastırmak lazım” diye ekledi.

Böylece mektupları yeniden yazmaya başladım. Bu gerekliydi, çünkü bilgisayara yazacak olan kişi bunları rahatlıkla okuyabilmeliydi.

Ara sıra kullanmış olduğum bazı İngilizce kelimeleri Türkçeye çevirmeli ve Bibi’yi ilgilendiren özel satırları mektuplardan çıkarmalıydım. Bu durum ise sevgilimin sıklıkla bana takılmasına “Kopya çekiyor, kopya çekiyor” diye sataşmasına fırsat veriyordu.

Sonunda bilgisayara geçirecek birini pek aramadık, can dostum bu işi kendisi yapmak istedi. Yazdı ve bitirdi.

Ne yazık ki o sıralarda hastalandı ve biz de mektupları unuttuk.

Sevgilimi kaybettikten uzun bir süre sonra, etrafı biraz toparlamak gerektiğinde, bir çekmecede buldum onları. Bu mektuplara ileriki sayfalarda yine döneceğim.

Kanatları Benzeyen Kuşlar Birlikte Uçar

Can dostum bizi bırakalı üç yılı geçti. Ama ne zormuş onsu kalmak ki, sonunda ben de hastalandım.

Peki, bu değerli eşsiz insanla yollarımız nasıl oldu da birleşti?

Yirmi yedi yıl önceydi ve bir mucize oldu. Yıl 1981'di. İkimiz de orta yaştaydık. Ben ayakta kalabilmek, kimseye muhtaç olmamak için çalışıyordum New York'ta. Zaten kime muhtaç olabiliyordum ki? Yüksek tahsilini yeni tamamlamış, İstanbul'da iş yaşamına atılmış olan biricik oğluma mı? Yoksa gencecik omuzlarında kocaman yükler taşıyan güzel, fedakâr kızıma mı? Yoksa bana en küçük bir yardımı esirgemiş olan babama mı? 1972 yılında büyük kızımı bir trafik kazasında kaybettikten sonra ölmeyi en kolay seçenek olarak görmüş olsam da, o işe cesaret gösterebilecek kuvvetim olmadığı gibi, o çılgınlık durumuna girecek halim de yoktu. O zaman ben de bir diğer seçeneğe yöneldim, aldım başımı ABD'ye gittim. *Bunları Pişman Değilim*'de anlattım. Neyse, 1981 yılında günler oldukça hareketli ve bir o kadar da renksiz geçiyordu. Bu da benim için bir çeşit rahatlıktı.

Derken bir telefon ve ardından zarif bir davet geldi. Telefondaki eski dost sesi, zor bulunan bir Broadway oyunu biletiinden "Dört tane bulabilir misin?" diye sordu ve "Ama dördüncü bilet senin için, yani sen ne zaman gidebilirsen, ona göre ayarla" dedi. Bu eski arkadaşı uzun süredir görmemiştim. Beni aramasına da, bu biletleri bulacağımdan emin olan müşterek bir dostumuz neden olmuştu. Çalıştığım yerdeki pozisyonum

itibariyle bu tür görevleri yapmaktaydım zaten. Başlangıçta kendileri için bu biletleri memnuniyetle temin edeceğimi, ancak bana yapılan bu daveti kabul edemeyeceğimi söyledim. Israr etti. Böyle değerli bir hediyeyi kabul etmekte zorlanıyordum. Öte yandan nerede benim o bilet miktarını ödeyip, öyle bir oyun izleme olanağım! Israrını yineledi ve “Ya dört bilet olacak, ya da hiç” diye ekledi. Bu ısrarlı davet hoşuma gitti ve sonunda sevinçle kabul ettim.

Gösterinin ardından New York’un en ilginç lokantalarından birinde yemek yeniyor. Broadway tiyatrolarının ara noktasında son derece hareketli ve sevilen bir lokanta olan Sardi’s’e ilk gidişim. Bütün duvarlarında gelmiş, geçmiş ne kadar önemli sanatçı varsa –hem tiyatro, hem de sinema dünyasından– hepsinin çerçevelenmiş bir karikatürü veya fotoğrafı asılı. Gösterilerden sonra, hemen bütün oyuncular ve birçok seyirci bu renkli ve neşeli mekânda buluşuyor. Davet sahibi hep zarif, hep ilgili. Eski yaşantımı bildiği için, o günlerde üstlendiğim sekreterlik görevimden ötürü de biraz şaşkın. Çoktan unuttuğum veya unutmayıp da bulamadığım tarzda bir gece. Dört eski tanışın, aynı çizgilerdeki geçmişleri sayesinde paylaşarak geçirdikleri güzel saatler. Sonunda evimden alındığım gibi evime bırakıldım keyifli bir havada.

O eski dost ile ilk tanıştığımız 1948 yılında ikimiz de bekârdık. Karşılıklı bir duygu başlangıcı da olmuştu aramızda. Ama ben annemin korkusuyla uzaklaşmayı yeğlemiştim. Müşterek dostumuz Sinan Korle’yi ise New York’ta tanımıştım. Bir İngiliz tekerlemesi olan “Birds of a feather, fly together” (Kanatları benzeyen kuşlar birlikte uçar) misali hemen birbirimizi anlamış ve saygılı bir dostluk geliştirmiştik aramızda. Öte yandan Sinan’ın eşi Sara’yı çocukluğumdan beri tanıyordum. O da, Erenköy’deki evimizin karşısında sarayı olan Cemile Sultan’ın torunlarından biriydi. Sara, başka bir yerde oturduğundan, saraya ancak arada sırada kuzinini görmeye gelirdi. O zamanlarda ise benim de arkadaşım olan kuzini Vildan Bengü ile hep birlikte oynardık. Sara benden biraz büyüktü sanırım.

Eski dost, New York’a gelişlerinde genellikle Korle’lerin misafiri olurmuş. Onlara teşekkürünü de bazı davetler vererek

gösterirmiş. Bu Broadway daveti için de beni aramasını, benim bilet işindeki becerimi bildiğinden, Sinan önermiş.

Davetin ertesi günü ofiste işlerim çok yoğun. Biraz durulsa da telefonla teşekkür edebilsem diye düşünüp duruyorum. Ve telefon çalıyor. Telefondaki ses teşekkür ediyor ve ben bir şeyler gevelemeye çalışırken yeni bir yemek daveti geliyor. Ben mahcup olarak “Bari benim evimde bir bardak bir şey içelim, önce” diyebiliyorum ancak.

Kapıyı açtığımda, ben Sara ve Sinan’ı da yanında görmeyi beklerken, karşımda yalnız o var. Hemen konuşma başlıyor. Resim, tiyatro, kitap, müzik, tanıdık insanlar.

Yeni, güzel, bilmediğim bir lokantada ayrılmış masaya oldukça geç gidiyoruz. İkimiz sadece. Ben ister istemez çekingenim. Yıllar oluyor hoşlandığım biriyle yalnız kalalı. Heyecanlıyım. Gelen yemeği yiyemiyorum. O ise, beni beslemeye çalışıyor. Vedalaşırken ellerimi öpüyor, “Yarın gidiyorum, öğlen tatilinde buluşalım!” diyor.

Olmaz diyemedim. Buluştuk. Bir kilisede bir org konseri dinledik. İşe yetişmem gerek. “Bir otobüs durağı bulalım” dedi. Ben yürüyeceğim, buna gerek yok. O gene de beni bir durağa götürdü. Orada sarılıp öptü. “Böyle yerler veda yerleridir. Sana yazacağım” dedi.

Şaşkıyım. İşyerine doğru koşuyorum. İşte bir yalancı daha! Yazacakmış! İnsanlar gene beni aldatıyor. Sen hiç akıllanmayacaksın!

Akşam çok güzel bir saksı çiçeği buluyorum apartman girişinde. Kartta iki kelime yazılı, “Binlerce teşekkür”. Şaşırmıştım. Bu sözleri benim söylemem lazımdı. Birdenbire bir kadın olduğumu, konuşulabilen, birlikte olmaktan zevk alınabilen bir insan olduğumu hissetmiştim. Koşuşturan, yaşamak, yaşatabilmek için çabalayan bir robottan başka bir varlık olduğumu anlatmıştı bana karşımdaki insan.

Bu zaten yeterliydi. Yeterlinin de ötesindeydi. Ama yeni bir olay olmuştu, dünyanın, artık unuttuğumu sandığım bir yerinden bir telefon gelmişti, iki gün sonra. Beni düşünen, benden bir şey beklemeden hatırlımı soran bir erkek belirmişti aniden.

Bu şaşırtan, mutluluk getiren telefon konuşması doğru değildi. Olmaması gerekiyordu. Karşımdaki insan evliydi. Bir ailesi, mesuliyetleri vardı. Benim hayatımla birlikte çocuklarımla hayatı da altüst olabilirdi.

Oysa ardından birkaç telefon daha geldi; ben olabildiğince uzak ve resmî konuştum. Yüreğim pır pır ediyordu, ama bu olmamalıydı, olamazdı.

Bir kart aldım, içi balıklarla dolu bir balıkçı tepsisi resimli. İstanbul kokuyordu. Kartın arkasında da büyüleyici sözler.

Almamış gibi davrandım. Ama birkaç mektup da geldi arkasından. Ben gene sessiz. Derken yeni bir telefon, "Buradayım, seni görmeliyim."

Bu duruma bir son vermek gerek. Olmayacak duaya amin denmez. Benim, aileme olduğu gibi, kendime ve içinde yaşadığım cemiyete karşı da sorumluluklarım var. Kısa kesiyorum görüştüğümüzde, "Ben her limandaki kadınlardan biri olamam, ayrıca, sorumluluklarım var, zor bir yaşantım var, sana ayıracak zamanım yok" diyorum. Bir kadeh içki içiyorum. Saatlerce kusuyorum arkasından. O, şaşkın, beni iyileştirmeye çalışıyor. İşte bu çirkin görüntüden sonra toz olur kaçır diye düşünüp rahatlıyorum.

Ne gezer! Nefis bir kitap, aşk üzerine. İlk sayfasına yazdığı sözler:

Bir kadını sevmek

Bir erkek için

Bir erkeği sevmek

Bir kadın için

Değişik şeyler olamaz.

İnsan verince, geri alır

Ve bir insan alınca

Geri Verir

Kasım 1982

Çıldıracağım. Ne yapmalıyım? Nasıl kurtulacağım bu güzelliklerden? O gene gidiyor Türkiye'ye. Ama ne telefonlar susuyor, ne de mektupların sonu geliyor. Ben gene de uzak olmaya çalış-

şıyorum. Yıllardır ilk defa, belki de ömrümde ilk defa bir erkek karşısında çaresiz ve güçsüzüm. Buna rağmen ona karşı hep mesafeli davranmaya gayret ediyorum.

Derken bir gün “Öğlen yemeğini birlikte yemek için geldim, akşama dönüyorum” diyen bir ses telefonda. Olamaz bu! Ona anlatmalıyım bunun olamayacağını. Grand Central istasyonunun yanındaki bir otelin lokantasında buluşuyoruz. Yemekler ısmarlanıyor. Ama yemek yiyen kim? Anlatıyorum. O da anlatıyor. Eşi ile arasındaki bazı uyuşmazlıklardan ve dolayısıyla hayatındaki gelmiş geçmiş kadınlardan bahsediyor, evliliklerini daha çok bir dostluk içinde sürdürdüklerini söylüyor. Ve ekliyor “Şimdi artık başkası olamaz. Bir tek sensin. Seninle mutlu oluyorum. Senden başka bir şey düşünemez oldum. İstedğim, aradığım sensin.”

Nasıl olsa aramızdaki kilometrelerce mesafe gereği çok uzağınız birbirimizden. “Pekiyi,” diyorum “bir şartla. Ben hiçbir zaman evlenmeyeceğim. Sen de aileni bırakmayacaksın. Arada, buraya geldiğinde buluşur, arkadaşlık ederiz. Ama hiçbir söz yok. Vaktim varsa seni görürüm geldiğinde.” “Olur,” diyor “yalnız mektuplarıma cevap ver, aldığımı bileyim.”

Arada cevap yazmaya başladım. Ama sadece New York havadisleri, yani müzeler, galeriler, tiyatrolar, kitaplar ve yaşanan güncel olaylarla ilgili yazıyorum. Bir mektup geliyor “Nâzım’ın yazdığı ‘Yaşamak ne güzel şey Taranta Babu’yu anımsatıyorsun, yaşamı ne iyi duyuyorsun” diyor.

New York’ta yaşadığım o günlerde, bütün maddi ve manevi sıkıntılara, gayretlerime rağmen nihayet iki yönden huzur bulmuştum. Biri evlatlarıma bir ev, bir yaşam kurabilmiş olmamdı. Diğer ise oğluma bir üniversite eğitimi verebilmiş olmanın huzuruydu. Artık her şeye rağmen biraz kendime vakit ayırabiliyor, New York’un kültür hayatını kenarından köşesinden tadabiliyordum.

Kızım, eşi ve güzel torunum kendi minik evlerinde kendi hayatlarını yaşıyorlardı. Oğlum ise Türkiye’ye dönmüş ve çalışmaya, ekmeğini kazanmaya başlamıştı. Dolayısıyla olabildiğince hür veya başıboş, kimseye hesap vermeye mecbur olmadan çalışıyor ve bu enfes şehri nihayet layıkıyla keşfediyordum.

Tatil günleri, duruma göre, sokakları kitapçıları, galerileri, müzeleri geziyor, maddi olanak bulduğumda Off-off Broadway'de tiyatrolara gidiyor, biraz daha imkânım olunca da konserlere yöneliyordum. New York gibi dünyanın merkezi olan bir şehirde yaşamak bir ayrıcalıktı ve ben bunun bilincindeydim.

Hayatımda ilk kez olabildiğince hürdüm. Ne annem vardı hesap verecek, ne de kocam. Canım çocuklarım ise kendi hayatlarını yaşıyorlardı ve onlar da kendilerine göre hürdüler.

Kimseye borçlu değildim. Hayatımı namusumla çalışarak kazanıyordum. Sağlığım da çok kötü değildi. Demek istediğim hayat güzeldi, içimde yaşama sevinci vardı ve işte sanırım ona yazdığım mektuplara bunlar yansımıştı.

Bazen hayal, rüya diye adlandırdığımız olaylar gerçek oluyor. Telefonları, mektupları ardı ardına gelirken bir gün o gene çıkageldi. Bir süre aynı şehirde yaşayacaktık.

Her zaman güzel gülen, güzel bakan, hem de renkli düşünen bu insanla aynı şehirde yaşamak fikri heyecan verici olduğu kadar da korkutucuydu. Burada benim bir ailem, bir işim, bir muhitim ve mesuliyetlerim vardı. Öte yandan ben de etten, kemikten yapılmış, duyguları olan bir kadındım. Üstüme giymeye çalıştığım zırh ne denli dayanıklıydı bilemiyordum. Karşımdaki bu erkek hep özlemine duyduğum, olamayacak sandığım nitelikleri de taşıyordu ayrıca. Hem zeki, hem duygulu hem de benimle olduğunda mesuliyet sahibiydi.

Kaçınılmazdı. Hemen her gün buluşmaya başladık. Doğum günümde bir kitap hediye etti. İngilizce bir şiir kitabıydı, ismi de *Just Friends / Friends and Lovers* (Sadece Dost / Dost ve Sevgili) idi. İçine de kendisi "Her yıl / 81-82 devresi" yazmış ve imzalamıştı. Başka devreler de olacağını ima ediyordu.

Bu arada, güzel olduğu kadar, değişik olaylar da yaşıyorduk. Nisan ayının ilk günlerinde beklenmedik şiddette bir kar fırtınası oldu New York'ta. Sabah yağmaya başlayan kar öğleden sonra öyle bastırdı ki, ne otomobil ne otobüs yollara çıkabilirdi. Tesadüfen o akşam için Broadway'de bir oyuna gitmeyi planlamıştık. Akşamüzeri buluştuğumuzda, elimizdeki biletlere üzüntüyle bakıyorduk. Birdenbire "Haydi hazırlan, sıkı giyin, ayağına çizmelerini geçir, gidiyoruz" dedi. O da zaten galoşları

ayağında, kasketi başında, atkısı boynunda gelmişti eve. Biraz şaşaladım, ama olmayacak bir şey değildi. İkinci Cadde'den Sekizinci Cadde'ye, yani altı blok yürüyecektik. Kolay gibi gelse de, bu mesafeyi, özellikle diz boyu kar içinde, rüzgâr ve tipiye karşı yürümek oldukça zordu. Bazen nefesimiz kesiliyor, arada kayıyor ve sıkça düşüyorduk. Üstelik, telefonla erişemediğimiz için tiyatronun açık mı kapalı mı olduğunu da bilmiyorduk. Ama ne gam, iki çılgın, tiyatrosever dosttuk biz. Oldukça zor ve uzun süren yürüyüşün sonunda tiyatroya erişmiştik ve oyun oynanacaktı! İzleyeceğimiz oyun Noel Price Coward'ın *Private Lives* (Özel Hayatlar) adlı oyunuydu, tanınmış aktör George C. Scott başroldeydi. Perde açıldığında salonda beş kişiydik ve bu değerli oyuncular naz etmeden oyunu –bizleri hayran bıraktıracak– sonuna kadar oynadılar. Bu neredeyse bir mucizeydi. Oyunun sonunda perde arkasına giderek oyuncuları kutlayıp şükranlarımızı sunduk.

Dönüş yoluna koyulduğumuzda kar ve tipi bütün şiddetiyle sürüyordu. Ayrıca yemek yememiştik. O, oyuncular gibi, seyircilerin de oyuna aç karnına gitmeleri gerektiğine inanıyordu. Ben de aynı fikirdeydim. Zira tok karnına insana rehavet çöker, yani uyuklayabilirdik.

Gene düşse kalka ilerlerken Yedinci Cadde'ye yakın, 46. Sokak'ta bir Japon lokantasının açık olduğunu gördüğümüzde çok sevinmiştik. Hemen Japonların geleneksel içkisi olan Saki'ler ısmarlandı ve oyunun eleştirisini yapmaya başladık, doğal olarak. İkimiz de seyirciyi bundan daha derin düşünmeye yöneltti oyunları tercih ediyorduk. Ancak her daim çok nükteli bir yazar olan Noel Coward'ın bu oyununu da çok ince esprilerle bezemiş olması, oyuncuların da rollerini çok başarıyla canlandırmış, dahası bundan son derece keyif aldıklarını birbirlerine ve seyircilere hissettirmiş olmaları, gördüğümüz oyunu bizim için çok eğlenceli kılmıştı. Oyundan aklımızda kalan bazı cümleleri birbirimize tekrarlayıp bolca güldük. Yemekten sonra da hafif sendeleyerek ve fakat gayet mutlu yolumuza devam edip metro istasyonunda vedalaştık.

Hafta içi gündüzleri ben çalışıyordum, o da West Village'da oturmakta olduğu evde kitap yazıyordu. Bazen akşamları sine-

ma veya tiyatroya gidiyorduk. Hafta sonlarını parklarda geçirmeye gayret ediyorduk. İkimiz de doğaya âşıktık. Çoğunlukla ağaçları bol, çiçek sergileri olan Brooklyn veya Bronx'taki botanik bahçelerine gitmeyi yeğliyorduk.

O günlerde bir de süre koydu dostluğumuza: Beş yıl! Yani, bakalım bu beraberlik beş yıl sürecek miydi?

New York'ta birlikte olduğumuz günlerden birinde Dünya Ticaret Merkezi adlı ikiz kuleleri ziyaret etmiştik. Orada gezdiğimiz harika bir orkide sergisini ve gördüğümüz çeşitli resim, heykel ve süs objelerini hep zevkle andık yaşamımız süresince. Yıllar sonra ikiz kuleler saldırıya uğrayıp tamamen yıkıldığında, binlerce insanın hayatını kaybetmesi bizi de adeta yıkmış, yalnızca onlar için değil geride bıraktıkları aileleri için de gözyaşı dökmüştük. O güzelim binaların ve içlerindeki birçok değerli sanat eserinin yok olması da ayrıca içimizi burkmuştu.

Ertesi yıl, ben New York'ta çalışmayı sürdürürken, nispeten yakın sayılacak bir ülkeye, hafta sonu tatilini geçirmek için gitmiştik. Bu ülke Jamaika'ydı. Ben gerçekten çok değişik bulduğum bu yerden hoşlanmıştım. O ise ilk andan başlayarak yöre halkının hâlâ turistlere hizmet etmelerinin yanı sıra olduğunu söyleyip üzülüyordu. Hemen hiç durmadan otel odamızın terasında ilk kitaplarından birini bitirmeye çalışıyordu.

Ben de, her zaman olduğu gibi karşısında kitap okumaktaydım. Hava sıcaktı, biraz evvel yüzmekten dönmüştük ve üstümüzde sadece mayolarımız vardı. Birdenbire bir tropik yağmuru başlayınca, dayanamadım ve bahçeye çıkıp yağmurun altında dans etmeye başladım odamızın terasının önünde. Tam anlamıyla bardaktan boşanırcasına yağıyordu ve yağmurun altında dans etmek gerçekten harika bir duyguydu. Bir süre sonra o da yanıma geldi ve bu kez birlikte dans etmeye başladık. Çok güzel ve değişik bir coşku yaşıyorduk.

Birden yağmur da biz de durduk. O anda müthiş bir alkış koptu otel tarafından. Ne kadar odaları temizleyen hanım varsa, her odanın balkonundan meğer bizi seyredерlermiş. Biraz utanırıcı olmakla beraber çok da keyifli birkaç dakika yaşamıştık.

Kısacası, ikimiz de mutluyduk. Güzel paylaşıyorduk birlikteliğimizi. Geçici hevesler, gereksiz istekler peşinde değildik.

Yaşayıp paylaştığımız anlar yeterliydi. Hemen hep aynı olayları seviyor, birbirimize dert olmuyor, aramıza sıkıcı olayların girmemesine özen gösteriyorduk. New York beraberliğimiz uzunca bir süre devam etti. Bu da ikimizi de çok etkiledi ve tabiatıyla ayrılmak da çok zor oldu.

Ama bu öyle bir ayrılıktı ki, cismen ayrı olmanın dışında, hiçbir şey değişmemişti. Biz gene beraberdik. Mektuplar ve telefonlarla aynı iletişimi devam ettiriyorduk. Zaten aramızdaki kuvvetli bağ buydu. Biz sanki ruh eşiydik. Doğa veya kısmet hep buluşmamızı sağlıyordu. Ya ben İstanbul'a gidiyordum ya da o New York'a geliyordu arada.

Şüphesiz bu buluşmaların en zor yanı etrafta birlikte görünmemektir. Bunu en çok ben istiyordum. Zira hem sevdiğim erkeğe, hem onun ailesine, hem de içinde yaşadığım cemiyete saygı duyuyordum. Ben hür, yalnız bir kadındım. İstedğim yere, istediğim insanla gidebilirdim. Kimse de bunu yadırgamazdı. Ama karşımdaki insan için koşullar farklıydı. Kimseyi üzmemek, rahatsız etmek istemiyordum. İnsan çok sevebilir, ama bir arada olmayabilir de. Nitekim canım büyük kızımı kaybetmiş, onsuz yaşıyordum, ama ona olan sevgim sonsuzdu ve bu sevgiyi özlemle duyuyordum. Benzer şekilde, sevdiğim bu erkeğin yanında olmayabilirdim. Bunun yanında, kader bizi durmadan birleştiriyordu. Ve bu buluşmalarda da hep özen göstermemiz gerekiyordu.

Birileri “Yalnızlık Allah’a mahsustur” demiş. Oldukça doğru. Yalnız yaşamayı sevmek ve yalnızlık duymak ayrı şeyler. Bu ikisini de yaşamın akışı içinde birçok kez hissettim. Örneğin, o günlerde New York’ta yaşadığım seçilmiş yalnızlığı benimsemiş, seviyordum. Oysa hayatıma giren bu insandan her ayrılışında yalnızlık duyuyordum. Bu duyguyu yenmeliydim. Ancak, tesadüfler buna fırsat vermiyordu. Kader ağını örmüştü. Tekrar tekrar buluşma fırsatı doğuyordu.

1984 yılında, beklemediğim sırada bir ikilem çıktı karşıma. Babamın sürekli ısrarları, ona karşı olan görevlerimi hatırlatması karşısında Türkiye’ye dönme gerekliliği beliriverdi. Böylece öngörmediğim bir şekilde bir yol ayrımına gelmiştim. Ben, geri dönmeyi hiç düşünmeksizin, kendimi bir rutine kaptırmış ya-

şıyordum. Zamanında, oğluma da söylediğim gibi, Türkiye’de bıraktığım somut hiçbir şey yoktu. Sadece iyi ve kötü anılarım ve arada bir, ufak bir özlem vardı içimde vatanımla ilgili. Ne malım, mülküm ne de beş kuruşum kalmıştı orada. Biricik oğlumu, ağabeyimi ve eşini ise nasıl olsa arada görebiliyordum. Hatta birkaç sevgili arkadaşım da İstanbul’da veya New York’ta buluşabiliyorduk. Üstelik canım kızımı ve torunumu her an görebiliyordum. Ve bir de New York’u ve sahip olduğum hürriyeti öylesine seviyordum ki!

Uzun uzun düşünerek, hatta yazıp çizerek, her zaman yaptığım gibi, sonunda bazı nedenlerle karar verdim İstanbul’a dönmeye. Bu nedenlerin en önemlisi, vicdanımı rahatlatmak bakımından babamın arzusunu yerine getirmek, ona olan görevlerimi yapmaktı. Bir başka neden, o günlerde hastalığı epey ilerlemiş olan çok sevgili ağabeyimi sonuna dek doyasıya tatmak, bana çok yardımcı dokunmuş olan sevgili eşine destek olmaktı. Bir de, yaşımla fazla ilerlemeden İstanbul’da bir iş bulup hayatımı kurabilmek gibi bir ümidim vardı. Beni asıl korkutan da bu kararda sevdiğim adamın rolü olabilmesiydi. Bunu kesinlikle istemiyordum. Ayrıca, onun bu kararımı nasıl karşılayacağını hiç mi hiç bilmiyordum. Bu satırları yazarken, bazı notlar arasından tesadüfen o sıralarda yazmış olduğum birkaç sayfa çıktı karşıma. Buraya alıyorum yazdıklarımı:

New York, 10 Haziran 84

Zaman zaman, aralıklarla, kişiliğimi bulabilmek ümidi ile bir defter tutarım. Sonra gene gündelik alışkanlıkların, olayların akışına kendimi kaptırır, satıhta kalırım.

Diün akşam, galiba bu sefer yalnızlık duygusu ile kararsızlık arasında bocaladığım için, tekrar gündelik yaşantımı duygularımı bir not halinde yazmamın iyi olacağına karar verdim.

Burada mı kalmalıyım ve kalırsam ne kadar zaman daha?

Yoksa Türkiye’ye mi gitmeliyim?

Bu kararı vermemi noktalayacak unsur nedir?

İki şık için de birçok müspet ve menfi cevap var ama yetersiz.

Burada içine girdiğim, kendi çabamla oluşturduğum bir iki garantim var. Ve garantiler benim için hep çok mühim. Bilinçli olaylar, hareketler de mühim. Aklım hep duygularımın önüne geçiyor ve de hep geçti.

New York'ta bir işim var. Her ay geleceğine emin olduğum bir miktar maddi gelirim var. Düzenli bir yaşantım ve çok sevdiğim bir evim var.

Tabii manevi zenginliğimi –kızımı ve torunumu katmadan– günlük olanakları saymaktayım.

Buna mukabil İstanbul'da oğlumun ve şimdi yeni evladım olan gelinimin varlıkları dışında oradaki olanaklarım ne olur?

Babam bana bir kat; bir daire vereceğine söz verdi. Bu yer nedir, nasıldır, nerededir onu bile bilmiyorum. Orada ne gibi bir iş bulurum? Bulur muyum? Ne tür bir yaşantım olur?

Bir de, en önemlisi, sevgilimle olan ilişkimize oraya gidişimin etkileri ne ve nasıl olabilir? Rahatının ve huzurunun altüst olmasını istemem.

Gitmeyi neden düşünür oldum? Artık yorulduğumdan mı? Buna karşılık orada da yorulmayacak mıyım?

Burada belli bir seviyenin altında yaşadığımdan mı? Param olmadıktan sonra bu seviye değişikliğini orada daha da kuvvetli ve acıtıcı bir şekilde duymayacak mıyım?

Türkiye'deki eski yaşantımı sürdürmeye bütün olanaklar olsa bile, arzum ve gücüm var mı?

Burada yedi yıl daha kalıp, çalışabilirim. Bu çalışma hayatına beynim ve vücudum dayanabilecek mi?

Kalan yıllarımı nasıl geçirmek istiyorum ve ne yapabilirim?

Yazdıklarım böylece sona eriyordu.

Onun Gizli Sığınağı

1985 yılının sonbaharında, ilk beş yılımızı doldurmak üzereyken, artık İstanbul’da yaşamaya başlamıştım. O canım insan bu olayı kutlarken “Bir beş yıl daha koyalım önümüze” dedi. Mutluyduk. Artık birbirimizi oldukça iyi tanıyorduk. Ayrıca, beraberliğimizi bütün çirkinliklerden, üzüntülerden uzak tutmaya, korumaya çalışıyorduk. Her ikimizin de geniş bir çevresi olan İstanbul gibi bir şehirde bu gayret epey zorlayıcı oluyordu.

Günlerden birinde bana Antalya’nın bir köyünde bir arsa aldığını ve orada küçük bir ev yaptırmayı düşündüğünü söyledi. Bu haber beni şaşırttığı kadar üzmüştü de. Demek birbirimizi daha da az görebilecektik! Antalya’ya sürekli gidip gelmesi gerekecekti.

Bu belki de hayrımıza bir gelişmeydi. Böylece ilişkimiz de zamanla biterdi. Şüphesiz benim için o hep çok değerli olacak, ama ben gene yalnız yaşantıma dönecektim. Demek ki ikinci beş yılı tamamlayamayacaktık. Onu çok iyi anlıyordum. O, sadece huzur içinde olup yazmak istiyordu. İstanbul’un patırtısından, insanlardan kaçmak ve yazmaktı niyeti. Hatta onun henüz inşa edilmemiş kulübesine bir isim bile bulmuştum: “His Hideaway” (Onun gizli sığınağı). Orada mutlu olacak, güzel eserler yazacaktı.

Zaten ben de gene kendime görevler yaratmıştım. Babamla meşgul olacak, hasta ağabeyimi sıkça görmeye çalışacak, arada da oğlum ve gelinimle ilgilenecektim. İstanbul’da bir koşuşturmanın içine atmıştım kendimi. Akşamları da Bostancı’daki mi-

nik evime dönüp cam boyayarak kendime bir uğraş yaratmaya çalışıyordum.

Yollarımız ayrılacaktı. Olanaksızdı bu beraberlik. Şimdi aklımı başıma almalı, ona üzüntümü göstermemeliydim. O, kendini hür hissetmeliydi.

Bu düşünce ve karara vardığımda belki de ilk kez onu ne kadar çok sevdiğimi anladım. Düşüncelerime hükmeden duygu sevgiydi. Onu, kendimden çok düşünmemin adı sevgiydi.

Uzun yıllar önceki anılarımı, duygularımı yazarken, birdenbire düşüncelerim ve yaşantımda bugüne dönmek gereğini duyuyorum. Zira zaman dediğimiz şey anılarda da yer değiştiriyor. Bugün, uzun süredir ilk kez evden dışarı çıktım. Geçirmiş olduğum zatürree sonucu aylardır eve kapanmışım. Akşamüzeri Bey Dağları'nın üzerinden güneşin batışını izlediğim balkonumda, yirmi yıldır oturduğum Antalya'daki evimde geçen zamanın kaçınılmaz olarak muhasebesini yaptım. Ne çok mutluluk getirdi yoluma bu kendime sürgün yaşamım ve tabii ki bu şehir. Oysa aklıma bile gelmezdi, bir gün burada yaşayacağım.

Birkaç satır evvel "sevgi" demiştim. Genellikle insanlar birbirlerine "Sevgi nedir?" diye sormazlar, "Aşk nedir?" diye sorarlar. Aşk, iki insanın birbirlerine karşı heyecan, arzu ve doyumsuzluk duyguları içinde geçirdikleri süredir kanımcı.

Sevgi ise çok farklıdır. Sevgi, insanın karşısındakine duyduğu aşk, şefkat, ilgi, vericilik, itina ve anlayışın bir karışımıdır. Aşkla başlayan bir ilişki sevgiye döndüğü zaman derinlik, güzellik ve hatta devamlılık oluşturur.

Bütün bu sözünü ettiğim olaylara, sıkıntılara, tereddütlere rağmen nasıl oldu da yaşantım beni bu eşsiz dostluğa, beraberliğe götürdü? Bunun cevabını bulmak çok zor. Kader denilebilir. Kismet diye düşünülebilir. Belki bunların da etkisi var, ama sanırım bizim beraberliğimiz, aynı şeylerden hoşlanmanın ve aynı duyguları yaşamanın yarattığı büyük bir sevgiyle başlayan ve uzun vadede gelişen dostluğun, birbirini tanıyıp anlamının ve hiçbir beklentiye gerek duymadan paylaşmanın sonucuydu. Bütün bunların tarifi de iki kelimeyle açıklanabilir: Huzur ve mutluluk. Evet, sanırım biz ikimiz, ilişkimizdeki güzelliğe bu iki duyguyla ulaştık.

İstanbul’da buluşmalarımız birçok bakımdan zordu. Ailelerimize, dostlarımıza karşı olan sorumluluklarımız, kendimize ve birbirimize duyduğumuz saygı önde geliyordu. Buna şehrin trafik problemleri ve müşterek tanıdıkların ve kalabalık çevrelerimiz de eklenince her adımımızı dikkatle atmamız gerekiyordu.

Bütün bu zorluklara rağmen biz bir şekilde beraberdik. Bir iki dakikalık telefon konuşması bütün gün bizi birbirimize bağlıyordu.

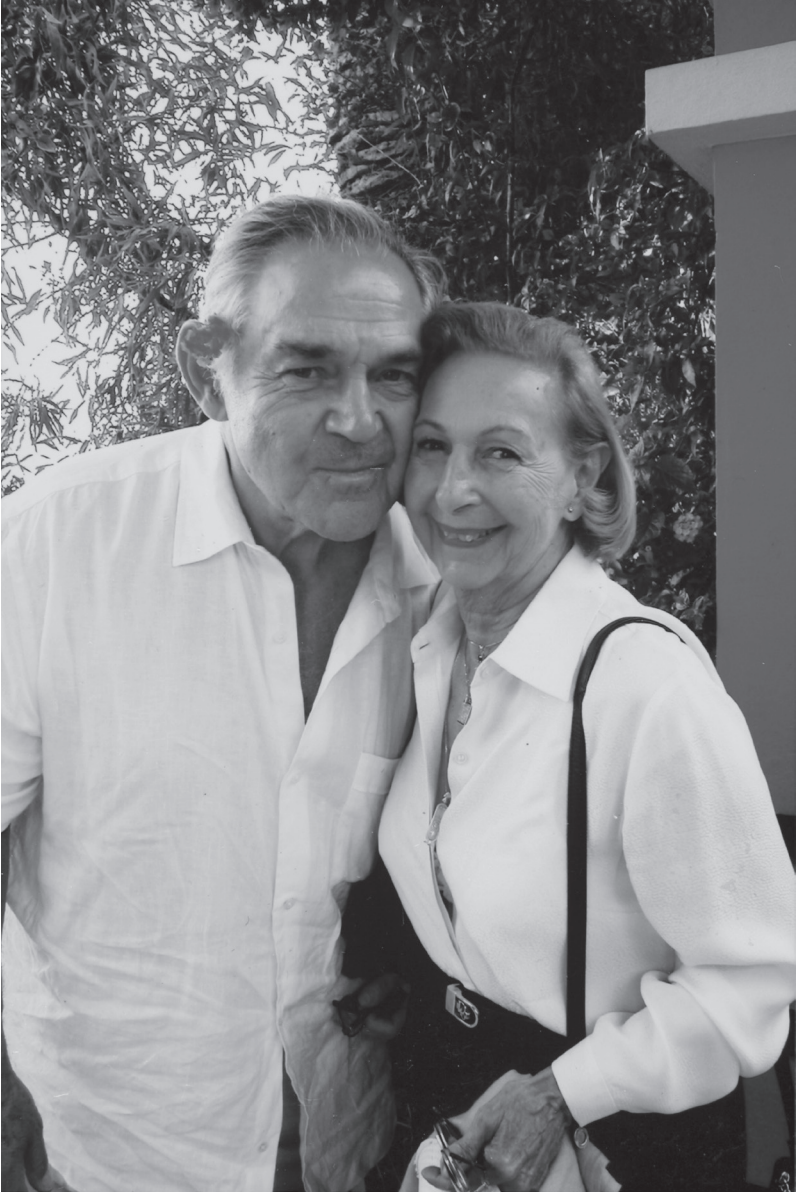
Amerika dönüşümde, o güzel insanın bir iki kitabının basılmış olmasını kutladığımız gibi, yenilerinin de gelmekte oluşunu sevinçle paylaştık. Ona yazılarında yardımcı olmak da bana ayrı bir zevk veriyordu. Onun yaşamındaki bir başka yenilik de, bir süre ara verdikten sonra, yeniden bir sigorta şirketiyle bağ kurmuş olmasıydı.

Sigorta muhitinde bir duayen kabul edilen bu insanın birdenbire bir yazar olarak kendini ispat etmesi insanları şaşırtmıştı sanırım.

Bir gün eski dostlarından biri olan bir profesörün ona “Sen bir Rönesans insanısın” diye hitap etmesi hiç de yadırganacak bir tabir değildi.

O, bir yandan çalışıyor, bir yandan yazıyor, bu arada ailesini ihmal etmediği gibi beni de görmeye çalışıyordu. Ve üstelik bu arada Antalya’nın Çıralı köyündeki “tek odalı” inşaatını izliyordu.

Benim için de hayat oldukça hareketliydi. Babamın Bostancı’da bana tahsis etmiş olduğu köhne daireyi baştan sona elden geçirmeye mecbur kalmıştım. Kendi imkânlarımı kullanarak rengârenk çirkin zemin muşambasını örtmek için evi boydan boya halı kaplatmış, badana yaptırmış, mutfak elden geçirtmiş ve bir de kat kaloriferi koydurmuşum. Bunları yaparken bir yandan da babamın bitmez tükenmez kaprisleriyle uğraşmak zorundaydım. Arada olanak buldukça ağabeyimi, eşini ve çocuklarımı görüyordum. Bu olayların arasında da sevgilimle buluşmaya çalışıyorduk. Babam beni tam esareti altına almıştı. Bu, günlük olayların dışında, yurtdışı yolculuklarımızı da kapsıyordu. Bunların ilki, her yıl gittiği ve sağlık kontrollerini yaptırdığı ABD olacaktı. Ama bu kez ben olayı biraz değiştirdim.

Ali Neyzi ve Şen Sahir Sılan

Ağabeyim, yapılmakta olan kemoterapiden çok yıpranmaktaydı. Babama, bu yolculuğa oğlu ve geliniyle gitmemizi önerdim. Böylece Boston'daki Lahey Clinic'ten ağabeyimin sağlığı için iyi bir haber almayı umuyordum. Böyle bir yolculuk ağabeyim ve eşine ayrıca bir kuvvet verecekti. Üstelik o günlerde üç sevgili kızları da Amerika'da bulunduğu onlara kavuşmak olanağı da sağlanacaktı. Sonunda bu arzum yerine geldi ve dördümüz gittik Boston'a. Ne yazık ki iş isten geçmiş, sevgili ağabeyime daha önce yanlış tedavi uygulanmıştı. Kısa süreliğine yeğenlerimi de görüp geri döndük.

Gelinimin ailesi uzun yıllardır Antalya'da yaşamaktaydı. Amerika'dan kati dönüş yaptığımda onları biraz daha yakından tanımayı arzu etmişim. Zira aileyi ancak çocuklarım evlendikleri gün, birkaç saat görebilmişim. Gelinimin babası Antalya'da çok tanınan ve saygı duyulan bir asabiye mütehasısı olup değerli eşi de sevilen, sayılan emekli bir kimya öğretmeniydi. Uzunca bir tatili vesile edip, oğlum ve gelinimle Antalya'ya gitmiş ve o değerli aileyle buluşmuş, birbirimizi biraz daha yakından tanımış ve evlatlarımızın mutluluğunu paylaşmıştık. Aynı sırada gelinimin ağabeyi ve ailesiyle, kız kardeşi ve eniştesiyle de beraber olmuştuk. İtiraf edeyim ki bu yolculuk, bir süre sonra yaşamımı sürdüreceğim Antalya'yı, köşesinden kenarından tanımama ve sevmeme neden olmuştu. Antalya bir tabiat cennetiydi. Bu arada babamla gelinimin ailesi arasında güzel bir ilişki başlamıştı. Nasılsa bir vesileyle ve sevgili dünürlerimin de aracılığıyla babam Antalya'da bir arsa sahibi olmak istemişti. İlerideki satırlarda buna değineceğim.

Bir yandan ağabeyimin durumu kötüye giderken, diğer yandan da babam durmadan yurtdışı gezileri ayarlamaktaydı. Sanırım bunu oğlunun çöküşünü görmemek için özellikle tercih ediyordu. Bu kanımca, duygusal olduğu kadar bencilliğiyle de ilgili bir durumdu. Yani kendi sağlığını –belki de daha çok ruh sağlığını– korumak arzusuydu. Hemen hiç durmadan bir turistik yolculuk hazırlığına girişiyor ve bu gezilerde kendisine eşlik etmem için ısrar ediyordu. Yani bir bakıcıya ve sekretere ihtiyacı vardı. ABD'den dönüş nedenimin odak noktası ona karşı vazifelerim olduğu için, ne yazık ki bu emrivakilerden kaçamıyordum.

Kuzey memleketleri (Danimarka, İsveç, Norveç, Finlandiya), Akdeniz (Majorca, Barselona, Madrid), Ege (Marmaris, Rodos Adası) gibi seyahatlerle devamlı İstanbul'dan uzaklaşmaktaydık. Bu gezilerin babamın diktası altında yapılmasının verdiği tatsızlık yanında, sevdiğim adamdan günlerce uzak kalmanın aramızdaki değerli bağı yıpratacağı korkusunu da yaşamaktaydım. Üstelik ağabeyimin eşi, ağabeyimle yeterince ilgilenmediğim için sitem ediyor, ben de çok üzülüyordum. Ama çaresizlik içindeydim.

Üstelik o günlerde bir çeşit böbrek rahatsızlığı geçirmiş ve uzun süre değerli bir doktor dostumun nezaretinde Amerika'da Wisconsin'de tedavi görmüştüm. Sevgilim oralara da yetişiyor, telefonlar ve mektuplar birbirini izliyordu. Hatta bir seferinde zarfın içinden Çıralı'da topladığı minicik, yassı çakıl taşlar çıkmıştı. Bu taşlarda ve bütün tabiatı beni gördüğünü ifade eden mektubunu okuduğumda ağladığımı hatırlıyorum.

İtiraf etmeliyim ki, bu çeşitli yolculuk ve ayrılıklar bizi birbirimizden uzaklaştıracığına daha da yakınlaştırdı. Öylesine özlemle dolu oluyorduk ki, her ayrılığımızdan sonra bir iki günlüğüne de olsa bir yolculuğa çıkıyorduk. Sevdiğim adamın değişmeyen bir de inancı vardı: "Önce Türkiye'yi gör" derdi. Memleketini çok seven bu insan hemen her yerini gezdiği Türkiye'nin bölge ve şehirlerinin defalarca gezilebileceğine ve görülmesi gerektiğine inanırdı. Hele karşısında dünyanın birçok memleketini görmüş, buna mukabil Türkiye'de ancak üç dört şehri görebilmiş olan beni bulunca çok sevindi diyebilirim! Olanak buldukça, ikimiz kısa vadeli bir iki Antalya yolculuğu yanında, Yalova, Bursa, Bolu, Safranbolu gibi yakın sayılabilecek yerlere kaçıyorduk. Antalya, Çıralı köyündeki inşaatı bitmişti ama benim oraya gitmem olası değildi. Gene de görünmeden kalabileceğimiz bazı yerler vardı Antalya'da. Bu kısa gezilerimizde bile o yazmak için kendisine vakit yaratıyor, ben de ona yardımcı olmaya çalışıyordum.

Ne yazık ki o günlerden birinde, 1986 yılının sonbaharında sevgili ağabeyimi kaybettik. Ailemdeki tek güvencem, en büyük sevdiceğim de gitmiş oluyordu böylece. O benim kıymetli, yol gösteren büyük ağabeyimdi. Her ne kadar uzun yıllardır yolu-

mu hep tek başıma bulduysam da, onun varlığı bile bana bir kuvvetti.

Babam, Antalya’da almaya niyetlendiği arsa için harekete geçtiğinde onu arabamla getirip götürüyordum bu arsa arama yolculuklarına. Daha önceleri babam biz üç kardeşe verdiği daireleri geri istemiş, ama sadece ben geri vermiştim. Ağabeylerim yanaşmamıştı bile bu arzusunu yerine getirmeye. Babam da, geri verdiğim daireyi satmış ve bedeliyle tahvil almıştı. Söylediğine göre de tahvilin vadesi geldiğinde yarısını bana verecekti.

Bostancı’ya gelen arkadaşlarım, iki ağabeyim ve eşleri çok beğenmişlerdi kurduğum düzeni. Ancak bu dairenin benim olmadığını ve bu durumun beni geleceğim açısından endişelendirdiğini bilen arkadaşlarım, babama “Burayı Şen’e mi verdiniz?” gibi sualler sorunca o da çok sinirleniyordu. Arada ben de “Bana biraz haksızlık etmedin mi babacığım?” demiştim. Anlaşılan düşünmüş taşınmış, belki de biraz vicdan azabı çekmiş olmalı ki, bir Antalya yolculuğumuzda, dünürlerime daire fiyatlarını sordu. Nispeten ucuz olan fiyatları duyunca da harekete geçti ve “Makul bir şey duyarsanız lütfen bana bildirin, kızıma alayım” dedi. Bu gerçekten inanılmaz bir gelişmeydi. Bir evim olması hayalinin gerçekleşme olasılığının belirmesi yanında, kısmetin oynadığı bu oyuna akıl sır erdirememiştim. Zira sevgilimin de Antalya’da bir evi olmaktaydı! Hayal bu ya, deyip geçtim o günlerde. Yıl 1986 idi.

Ağabeyimin vefatından sonra sanırım bir kez daha babamla Boston’a, oradan da New York’a gittik. Vatanımızda daha çok vakit geçirmekte olduğumuz için bazı alışkanlıklar edinmişti babam. Mesela her pazar bana öğlen yemeğine geliyordu. Zaten ben aynen bir memur gibi hareket eder olmuştum. Her sabah “Yazılarımı yazarsın” diye babam beni çağırıyor, gidince “Bugün canım çalışmak istemiyor, otomobille gezelim” gibi bir teklifte bulunuyor, arkasından ya evde ya dışarıda yemek yemiyordu. Akşamüzeri ya bir ahabına veya bir açılışa gidiliyor ve sonunda ben yorgun argın eve atıyordum kendimi. Bazen de çocuklarıma gidiyor, iki ara bir derede de onu görebiliyordum. Babam bir pazar günü geldiğinde salonun penceresine “satılık”

levhası asmak istediğini söyledi. Şaşırdığımı görünce de “Satmak için değil, fiyatı belirlemek için” dedi.

O günlerde gene bir Antalya yolculuğu yapmıştık ve sonunda ucuz bulduğu bir daireyi bana söz verdiği paranın üçte biriyle benim için, yanındaki daireyi de kendisi için satın aldı. Yani sonunda “intifa hakkı” onun üzerinde kalması şartıyla inşaat halindeki bir apartmanın dördüncü katındaki bir daireyi görmeden almıştık!

1988 yılı baharında beş günlük bir bayram tatili vardı. Eski bir arkadaşım bir teklifte bulundu. Diğer eski arkadaşlarımızla beraber kendisinin Kuşadası’ndaki evine gideceklerdi. Arabayla yapılacak bu gezide Bodrum’a da gidilecekti. Ben de gelirsem sevineceklerdi. İlkten itiraz ettim. Canım yavrum Ayşe’m, Bodrum yolunda bir trafik kazasında ölmüştü. Oralara gidemezdim. Arkadaşım, yolların değiştiğini, kendimi böyle fikirlerden kurtarmam gerektiğini söyleyerek ısrar ediyordu. Sonunda, babam onaylarsa gidebileceğimi bildirdim. Zaten o tatilde sevgilim de ailesiyle olacaktı. Babam ricamı memnuniyetle kabul etti ve biz dört eski arkadaş yola çıktık. Hem Kuşadası, hem Bodrum’dan sabah akşam otelden veya paralı telefonlardan babamı arıyor, iyi olduğunu öğrenip seviniyordum. Yolculuk çok keyifli geçmiş ve güle oynaya dönmüştük evlerimize. Evin kapısından bavulumu yeni sokabilmişim ki, yerde birikmiş olan mektup zarflarını gördüm. Eğilip topladım, şöyle bir göz attım, fatura var mı diye. Fatura yoktu ama önemli gözükten bir zarf vardı. Yani normal mektup zarfına benzemeyen. Ayakta hemen açtım. Bir noter yazısıydı. Kapıyı kapattım, bir elimde bavul, bir elimde o yazı, yatak odasına gidip yatağa oturdum. Ne olduğumu şaşırmıştım. Yazıda, oturmakta olduğum evin başka bir zata satılmış olduğu ve verilen süre içinde evi boşaltmam gerektiği yazılıydı. Bu ne demekti, ev ne zaman satılmıştı? Sualler beynimde dönüp duruyordu. Bavulumu açmadan, elimi yüzümü bile yıkamadan hemen çıktım evden. Küçük arabama atlayıp Maçka’ya babamın evine gittim. Kapıyı hep olduğu gibi evde çalışan kadın açtı. Ama o her zamanki terbiyeli sesiyle “Hoş geldiniz küçük hanım” demedi. Yemek odasında sofraya kurulmuş, bir ucunda babamın yeni ahbaplarından biri oturuyordu. Babamın yeri boş-

tu. Misafiri selamladım, babamı sordum, “Elini yıkıyor” cevabını alınca bir iskemleye oturdum. Normal olarak, 5-6 günlük bir ayrılıktan sonra ben babamın elini öper, sonra da birbirimize sarılırdık. Babam odaya girdiğinde “Nezle oldum” diyerek uzanmış olduğum elini çekti. Son derece soğuk ve uzak bir tavırla sofraya oturdu. Şu sırada hatırlaması bile tüylerimi diken diken eden bir fasıl konuşmanın ardından –bu fasıllar *Pişman Değilim* adlı kitabımda uzun uzun anlatılmıştır– beni resmen evinden ve hayatından kovdu. Perişan olmuştum. Sevgisizliğe hakaret eklenmiş, ölümün aldığı annesizlikten sonra bir de babasız kalmıştım. İçim acıdı. Düşündükçe hâlâ içim acır. Biricik oğlumla çeşitli çareler düşündükten sonra sonuçta tek kurtuluş yolumun Antalya’da alınmış olan dairenin bitmesini beklemek ve sonra da bir süreliğine oraya yerleşmek olduğuna karar verdik.

Kader gene ağırı örmekteydi. Birçok insanın düşündüğü gibi, Antalya’ya gidişim sevdiğim adamın yanında olmak için değil, tamamıyla ortada kalışımın bir sonucuydu. Param olmadığı gibi, gidecek başka bir yerim de yoktu. Üstelik beni tanıyan ve o günlerdeki, yani yirmi yıl önceki Antalya’yı bilen insanlar, uzun yıllar ABD’nin New York şehrinde Manhattan’da oturmuş olan benim, aşk uğruna bile, Antalya’ya yerleşmek gibi bir emelim olamayacağı sonucuna kolayca varabilirlerdi! Nitekim buraya gelirken bir yıllık bir tecrübe devresi düşünmüştük oğlumla. Amerika’ya geri dönmeyi de düşünmüştüm aslında, ama cesaret edememiştim. Aynı mücadeleyi verecek gücüm kalmamıştı artık. Üstelik o günlerde, sevdiğim adam, çoğunlukla İstanbul’da yaşamaktaydı. Aslında o, ben Antalya’dayım diye Çıralı’da daha uzun kalmayı seçmişti. İnsanlar bazı olayları görmek istemiyorlar sanırım.

Ölüm Bizi Ayırana Dek!

Bu satırları yazarken yılların sırasını gözetmedim. Olayları, duygularımla anımsadığım gibi yazıyorum. Aslında bu kitaba bir vedalaşma kitabı olarak başladığım için yıllardaki zincirler de değişik olarak birbirine pekâlâ geçebilir. Önemli olan anmak ve paylaşmak.

Böylece 1988 yılının son günlerinde, oğlumun ve gelininin yardımlarıyla Antalya'daki küçük daireme yerleşmiş ve 1989 yılını bu yeni evimde karşılamıştım.

İşin ilginç yanı bütün geçen zorlukları ve yenilerini yaşadığım günlerde sevdiğim adam hiç yanımda olamamıştı. Çocuklarım da İstanbul'a döndükleri için bu yeni yılda, yerleştiğim yeni şehirde ve yeni evimdeki bütün zorlukları tek başıma karşılamaktaydım. İlk zorluk parasızlıktı! Hiçbir gelirim olmadığı gibi, elimde avcumda kalan da çok azdı. Ayrıca emekliliğim de henüz gelmemişti. Yanımda bana yardımcı olabilecek hiç kimse yoktu. Diğer zorluklar ise yalnızlık, yeni bitmiş, henüz asansörü işlemeyen, hol ışıkları yanmayan bir apartmanda dört kat merdiveni elimde alışveriş torbalarıyla çıkmak vs idi. Üstelik on daireli bu binada oturan tek kişi bendim.

Antalya nispeten sıcak ve güneşli havasına rağmen kış aylarında oldukça rutubetlidir ve güneşte bile insanı ürperten bir serinliği vardır. Hele biraz Antalya'da yaşadıktan sonra insan bu olayı iyice anlar ve sonuç olarak kalın giyinmeye özen gösterir. Ben de bu kişilerden biriyim. Gezmek için hafta sonları bu şehre geldiğimde üstümde nispeten ince giysiler olur, paltoyla gezen

Antalyalıları yadırgardım. Şimdiyse ben de kışları palto giyer oldum.

Karşılaştığım bütün güçlülere, birkaç işi birden yaparak geçirdiğim günlerin yorgunluğuna, maddi sıkıntılara karşın yine de mutluydum burada olmaktan. Gösterişsiz, dedikodusuz, huzurlu bir hayatım vardı. Üstelik her an karşımda bulduğum Bey Dağları'nın, denizin manzarası ve pırıl pırıl güneşiyle de bu şehir beni mutlu ediyordu. Bazı dostlarımın "Kültürsüzlükten bunalırsın Antalya'da" ikazına karşın, etrafımda geçmiş medeniyetlerin kalıntıları vardı: Aspendos, Phaselis, Perge hep gidebildiğim mesafelerdeydi. Bu cennet yerlerin hepsine, imkân buldukça, tek başıma gidiyor ve son derece mutlu oluyordum.

Bahar yaklaştıkça sevgilimin geliş gidişleri sıklaşmış, bir de Olimpos antik şehri çıkmıştı ortaya. Artık kararımı vermiştim; Antalya son durak olacaktı yaşamımda.

Aileyi yıkmamak, huzuru kaçırmamak kuralım değişmemişti. Birlikteliğimizde dikkatli olmalıydık. Dolayısıyla Antalya'da buluşmamaya özen gösteriyor, olanak buldukça güzel vatanımızı gezmeye ve o güzelim yerlerde beraber olmaya çalışıyorduk sevgilimle. Yıllar içinde Edirne'yi, Bursa'yı, Ege'nin çeşitli şehirlerini, sonra bütün Akdeniz'i, Tokat'ı, Amasya'yı, Sivas'ı ve Karadeniz'in birçok yerini gezdik birlikte. Bu yolculuklar benim için öğretici olduğu kadar, heyecan vericiydi. Memleketimizin ne kadar güzel olduğunun şaşkınlığı içindeydim. Yaptığımız yolculuklar içinde beni en çok düşündüren yer Sivas oldu. Oraya özellikle Selçuklu eserlerini görmeye gitmiştik. Ne yazık ki o ince güzellikteki mimari eserleri gördüğümüz sırada, bir Selçuklu Camii'nin bir odasında, yerde, rahleler önünde sallanan 4-5 yaşında çocuklarla karşılaşınca büyük bir kültür şoku yaşamıştık. Geceyi geçirmek zorunda kaldığımız bu eski şehirde beraber yemek yiyebileceğimiz bir yer bulmakta da epey zorlanmıştık. Buna karşın, daha çok Alevi vatandaşlarımızın yaşadığı Tokat ilinde kadınların Atatürk ilkeleri ile yaşadığını görmek bizi çok sevindirmişti. Hatay'da türlü dinlerin birlikte yaşayışının huzur vericiliği yanında, nefis mozaik müzesini görmek bir servetti. Tabii bu bile Edirne'deki Selimiye Camii'nin seyrinin tadına doyum olmazlığını geçemezdi.

Şen Sahir Sılan ve Ali Neyzi Edirne'de, Selimiye Camii'nin önünde.

Bu yolculukların hepsini, bazen benim, bazen sevgilimin otomobiliyle yaptık. Bir de bu yolculukların ve ileriki sayfalarda yazacaklarımın yirmi küsur yılın hikâyesi olduğunu unutmamalıyız.

Cemiyet hayatında, insan ilişkilerini belirlemek için birtakım kıstaslar konulmuştur. Mesela içki masalarında veya yolculuklardaki davranışlar. Birincisinde olduğu gibi ikincisinde de biz hep biraz daha anlaşılabildik, biraz daha rahatladık, biraz daha kanatları benzeyen kuşlar olduğumuzu anladık. Hiçbir seyahatte en ufak bir çekişmemiz, münakaşamız olmadı. Şüphesiz fikir ayrılıklarımız oluyordu, ama bunları içine biraz nükte ve bolca anlayış katıp ifade ediyorduk. Mutlu olmak için kendimizi hiç zorlamadık, kendiliğinden gelişti bizi sevindiren olaylar. Belki ikimizin de sivri noktaları olmadığı için böylesine rahat edebildik bu uzun yolculuklarda. Ayrıca arabayı da sırayla kullanıyor, dolayısıyla yorulmuyor, yolculuğun keyfine varabiliyorduk.

Arada, çok sık olmasa da, biricik kızım ve iki torunum New York'ta yaşadıkları için Amerika'ya da gidiyordum. Bu yolculukların bazılarında birlikte oluyorduk can dostumla.

Nereye gidersek gidelim, ne kadar zevk alırsak alalım, bizim için yaşamak istediğimiz tek yer Antalya idi. Benim evim Lara'da, onun evi Çıralı'daydı. Çıralı'yı ikimiz de seviyorduk. Köyün arkasındaki Tahtalı Dağı'na ise özellikle o hayrandı. Bu dağa şimdi bir teleferik yapıldı. Antalya'nın çevrecileri bu teleferiğin yapımına, sanırım özellikle su kaynaklarının bozulması bakımından karşı çıkmışlardı. Buna rağmen merakımızı yene-meyip gelinimle birlikte 2.365 metre yüksekliğe çıktık. Zirveden firdolayı Antalya'yı görmek ve manzarayı seyretmek harikaydı. Ve ister istemez "Ah sevgilim, sen bunu yaşamalıydın" dedim.

Bir başka sefer de gene uzunca bir tatil denk gelmişti. Sanırım benim Türkiye'ye kesin dönüşümden sonraydı, ama o tatil sırasında New York'taydık. Bu kez New Orleans'a gitmek istedik. Bu yolculuk epey uzun olacaktı. Sevgilim dönüş yolunda Atlanta'ya uğrayıp, Çıralı'daki bahçesi için meşhur bir yerden fide alacaktı.

New Orleans'a doğru hareket ettikten bir süre sonra dışarıda yağmur ve fırtına başladı. Pervaneli uçağımız çılgınca sarsılıyordu. Hostesler ve raflardaki malzemeler yerlerde sürünü-yordu. İkimiz de koridor kenarında oturuyorduk. Aramızdaki koridordan uzanıp bu son derece korkulu uçuşta ellerimizi sıkı sıkı tutarak kuvvet bulmaya çalışıyorduk. İkimiz de bir an "Ölü-yoruz" diye bağırдық. Ben, "Rezil olacağız, şimdi herkes öğrenecek beraberliğimizi" diye söylenmeye ve ağlamaya başladım. O ise "Kızım ölüyoruz, öğrenseler ne fark eder, biz gitmiş olacağız" diye beni teselli ediyordu. Uzun süre bu korkular içinde yol aldıktan sonra nihayet havalimanına indik.

Otelimizin adı Richelieu idi. Yöre halkının çoğunlukla Fransızca konuştuğunu düşündüğümüz için, sevgilim Fransızcam iyi olduğundan, şoföre bu ismi ve adresi benim söylememi istedi. İsteğini yerine getirdim, ama şoför anlamadı, tekrarladım yine anlamadı. Derken adresi verince anlayıp "Ooh! The Riche-looo" demez mi, en yayvan Amerikan aksanı ile adam!

Neyse otelimizi bulmuştuk. Bu şehir capcanlı, rengârenkti ve büyüleyici bir atmosferi vardı. Bir kere sabahtan akşama, akşamdan sabaha her yerde hayran olunacak bir caz ya da bir blues müziği duyuluyordu. Müzisyenlerin hepsi de enstrümanları ile

bütünleşmiş, aşka gelmiş gibi çalışıyorlardı müziklerini. Hemen herkes sütlü çikolata renginden başlayıp daha koyuya giden ten renginde ve herkes keyifli görünüyor. Evler küçük ve hemen her kapıda falcı işaretleri var. Ama bunlar bizim bildiğimiz falcılardan değil. Bunlar “Voodoo”cu. Yani yapma bez bebeklere iğneler batırıyorlar ve kim bilir daha ne tür esrarengiz törenler! Bazı kadınlar da insanların saçlarını incecik şeritler halinde örüyorlar. Bu kadınlardan biri, o zamanlar uzun olan saçlarını örmek istedi, ama ben cesaret edemedim.

Mississippi nehri üstündeki ufak, yandan çarklı gemilere bindik. Doğal olarak *Rüzgâr Gibi Geçti* filmini anımsadık sevgi-
limle. Civardaki eski zenginlerin konaklarını gezdik. Daha çok ahşap olan bu konaklar hem mimarileri hem de bahçe ve çevre düzenlemeleri itibariyle son derece zevkliydi. Etraflarındaki kocaman ağaçların üzerinden, ancak bu yöredeki gibi sıcak ve nemli havalarda yetişen, o ağaçlarla iç içe yaşayan “Spanish Moss” denen bitkilerin açık yeşil, neredeyse gri renkli zincirleme yaprakları yerlere kadar sarkıyor ve etrafta buğulu bir atmosfer yaratıyordu.

New Orleans’ı keyfimizce gezip gördükten sonra programda Atlanta vardı. Atlanta havalimanı, bugüne kadar dünyanın hiçbir yerinde rastlamadığım cinstendi. Uçaktan çıkar çıkmaz bir yeraltı trenine biniliyor bir süre yol aldıktan sonra bir otel lobisini andıran bir yerde valizler alınıyor, sonra da yürüyerek açık havaya çıkılıyordu. Sevgilim bu dolambaçlı yolu çözmüştü, ben ise “Yalnız gelsem herhalde kaybolurum” demiştim. Her şeyi önceden ayarlamış olan o güzel adam bir otomobil kiraladı ve yola koyulduk. Aradığı fideci Ralph Street denen bir sokaktaydı. Direksiyondaki sevgilim, evvelen bir krokisini gördüğü için harita almaya gerek duymamış, sokaklara giriyor, çıkıyordu. Bu sokak, şu sokak derken, ister inanın, ister inanmayın bu sokağı eliyle koymuş gibi buldu. Ben şaşkınlıklar içindeyim. Amerika’nın bilmediğimiz bir şehrinde, ancak adını bildiğimiz bir sokağı on dakika içinde bulmuştuk. Kapı numarasını da bildiğinden tam önünde park etti. Gelgelelim fide satıldığına dair hiçbir emare yoktu ortalıkta. Ben arabada beklerken sevgilim etrafa sormak üzere arabadan inip yürüye-

rek uzaklaştı. Bir iki dakika sonra yanında bir polisle konuşa gülüşe geri döndü. Polise teşekkür edip ayrıldık ve biraz ileri-deki bir bara girdik. Barmene daha doğrusu “barmaid”e birer içki ısmarladık ve ne olduğunu anlattı bana. Meğer polis bu sokaktaki fidecinin iki yıl önce kapandığını söylemiş ve başka bir yer de tavsiye edememiş.

Biz böyle konuşurken, barın arkasındaki kadın duyduğu birkaç tanıdık kelimededen yola çıkıp bize tavsiyelerde bulunmaya başladı. Bulunduğumuz yer, hatta şehir, aradığımızı bulmak için hiç de uygun değilmiş. Oysa pek de uzak olmayan Savannah şehrinde hem etraf çok güzelmiş, hem oteller ucuz ve kaliteliymiş, hem de orada bildiği bir fideci varmış. Üstelik hem fidecinin, hem de otelin isim ve adreslerini bize verebilirmiş. Talihimiz bize güzel oyunlar oynuyordu. Borcumuzu ödeyip adresleri aldık, teşekkür ederek ayrıldık oradan ve yola koyulduk.

Savannah’ya bizi götüren yol kadar güzel bir otoyol görmedim ömrümde. Çok geniş, akıl almayacak derecede gür ve güzel ormanlarla çevrili, epey تنها bir yol. Araba kayıyor adeta. Yaşadığımız maceraya gülerek, şarkılar söyleyerek vardık Savannah’ya ve adresini almış olduğumuz, eskilerden kalma zarif, şık otele yerleştik. Sanki yüz yıl öncesinde yaşıyorduk. Odamız neredeyse yarım apartman dairesi boyutlarında olduğu gibi odadaki yatak da kocamandı. Yatağın üstünde “baldaquin” diye bildiğim, cibinlikleri tutan güzeller güzeli bir tavanlık süsü vardı. İkimiz de hayli keyiflenmiştik. Lokantaya indiğimizde de tertemiz, beyaz, keten örtüler, kristal bardaklar ve gümüş çatal bıçak takımları bizi hoş bir şekilde şaşırttı. Tabiatıyla bu güzellikleri fevkalade güzel çiçekler ve küçük mumlar tamamlıyordu. Yemekler lezzetli ve anladığımız kadarıyla tamamen Güneyli, tipik yöre yemekleriydi.

Ertesi sabah erkenden açık havaya çıktık. Otelimiz denize yakın olduğundan yolumuzu o istikamete çevirip mis gibi deniz havasını ciğerlerimize çektik. Aslında biz fideciyi bulmaktan çok bu ilginç şehri keşfetmek niyetindeydik. Güzel bir sonbahar havası vardı, sahilde, kordon boyunca yürümeye başladık. Sabahın erken bir saati olduğundan, etraf gayet sakindi ve an-

cak iki otomobil geçti yanımızdan. Biz ocuklar gibi mutluyduk. Bilmediğimiz bir yerlerde, yepyeni günler yaşıamaktaydık. Farkında olmadan bir saatten fazla yrmştk sahil yolunda. Sonunda yorulup kenardaki bordre oturduk. Deniz tarafından kara tarafına baktığımızda büyük bir sürprizle karşılaştık. Karşımızda, ama hemen karşımızda elimizdeki kâğıtta adresi olan fidecinin dükkânı vardı. Artık gerçekten kadere inanmaya başlamıştık. Kahkahaları koyuverdik.

Dükkândan içeri girdiğimizde bizi buyur eden zat “Aaa! Bu sabah deniz kenarında yürüyen iftsiniz siz!” sözleriyle şaşkınlığını anlattı. Meğır yanımızdan geçen iki arabadan biri onunkiymiş. Üstelik bizim yürüdüğümüz yolda hiçbir yayaya rastlanmamış. Adamcağız da bizi orada gördüğünde, şaşkınlığından iyice bakmış. Anlaşılan “Bu ılgınlar da nereden çıktı!” diye düşünmüş. Sonuçta sevgilim istediğı fideleri satın aldı ve onları bir güzel paketletti. İşimiz tamamlandığında da bir taksi çağırıp otelimize döndük.

Yemek ve kısa bir dinlenme faslından sonra tekrar dışarı çıktık. Gene yaya gezmeyi yeğlemiştik. İyi de oldu. Arabayla gezildiğinde birçok önemli şeyi kaçırıyor insan. Gördüklerimiz ise ikimizi de adeta mest etti. Bu şehir, kalın gövdelerinden uzun zaman önce dikilmiş oldukları belli olan, değışik cinslerde, ihtişamlı ağaçlarla bezenmiş meydanlarla doluydu. Ortalarında ağaçlıklı bir meydan yaratmak arzusuyla aralıklarla, ama çepeçevre inşa edilmiş evlerin hemen hepsi ahşap tarihî konaklardan oluşuyor. Bu alımlı meydanlardaki ağaçları da Spanish Moss ve sadece Güney Amerika ve Karayipler’de yetişen bazı diğır bitkiler sarmıştı ve yarattıkları buğulu görüntü, aynı New Orleans’da olduğı gibi biraz tekinsiz ve ürkütücü duygular veriyordu insana.

Gezimiz sırasında tesadüfen bir de konferans dinleme olanağı bulmuştuk. Savannah’nın tarihçesi üzerine verilen bu konferansı merakla dinledik. Sonra, yola koyulma vaktimiz geldi, kiralık arabamızla Atlanta Havalimanı’na doğru hareket ettik. Vazifemiz tamamlanmış, bitkilerimizi almıştık. Çok da eğlenmiştik doğrusu.

Ne kadar gayret etsek de bir süre sonra –oldukça uzun bir süre sonra– 1993 yılında ilişkimiz öğrenildi. Tabiatla hiçbir şey gizli kalmıyor zaten. Böylece o sürekli Antalya’da yaşamaya başladı ve sonuçta, 1998 yılında bir boşanma olayı yaşandı. Üzüldüm tabii. Hem de çok üzüldüm. Gayri ihtiyari insanların gözünde ben suçlanıyordum. Ama gerçek bundan uzaktı. Ben bu işte sebep değil, ancak vesile olmuştum. Üzüntüm ayrıca bazı kişileri üzmüş olmaktan doğuyordu. Kimseyi üzmemiştim ben.

Böylece, uzun yıllar sürmüş olan saklı birlikteliğimiz iki serbest insan olarak devam etmeye başlamıştı.

Şüphesiz, bu olayla ilişkimizde bazı sorumlulukları da paylaşma dönemi başlamıştı.

Memleketimizde pek düşünülmeyen durumlar, Amerika’da evlenenler tarafından tekrar edilir. Mesela: “Sağlıkta ve hastalıkta, varlıkta ve yoklukta, ölüm bizi ayırana kadar “ vs gibi şartlarda çiftlerin birbirlerine anlayış gösterecekleri durumların üstüne basılır.

Biz de şimdi tamamen hür yaşayan iki birey olarak bu durumlara ayrıca itina göstermek vaziyetindeydik. Ve mutlulukla itiraf etmeliyim ki, uzun yıllar boyunca her ikimiz de bütün zorlukları, eksikleri, sağlık olaylarını sevgi içinde paylaştık. Ölüm bizi ayırana dek!

Boşanmalarından bir süre sonra o güzel insan evlenmemizi teklif etti. Cevabım şöyle oldu: “İlk buluştuğumuz günlerde de sana evlenmek istemediğimi söylemişim, canım. Ben ilk değişim hayatında ve son olacağıma dair de bir garanti yok. Evli olmadığımız durumda, eğer bir gün başka birisiyle beraber olmak istersen patırtısız, gürültüsüz vedalaşırız. Hiç şüphen olmasın ki seni hep sevdim ve hep de seveceğim. Sen bitirinceye kadar gider bu beraberlik.” Bunları duyunca bana sarıldı ve uzunca bir süre öyle kaldık. Ve işte ancak ölüm ayırdı bizi.

Biz istemesek, uğraşmasak da yaşamımız türlü şekilde renkleniyor, zenginleşiyordu. Mesela 1993 yılı Ağustos ayında yazar Zeynep Avcı bir telefon görüşmemizde aynı ay çok değerli çift Abidin ve Güzin Dino ile beraber Antalya’ya geleceklerini bildirip, bazı yardımlarımızı istemişti. Zeynep Hanım can dostumun arkadaşıydı. Dino’ları ise ben uzun yıllar önce

Ankara’da tanımış ve birkaç kez de evimde ağırlamak zevki-
ne ermiştim. Yani benim için eski dostlardı. Böylece bu sevgili
dost grubunu elimizden geldiğince ağırladık Antalya’da. Özel-
likle de, Çıralı köyündeki Olympos Lodge Oteli’nde kaldıkları
sırada, sevgilimin oradaki evinde bolca birlikte olduk. Otelin
bahçesindeki tavuskuşlarını gören Abidin “Ben sizin gaganıza
binerim!” türünden yaptığı şakalardan sonra sevgilimden kâğıt
kalem istedi. Hepimiz için özel olarak ayrı ayrı tavuskuşu re-
simleri çizdi. Bana verdiği tavuskuşu resmi hâlâ duvarımı süs-
lemektedir. Güzin de benim için *Gel Zaman Git Zaman* isimli
kitabını imzaladı. Onu da sevgiyle kitaplarımın arasında sak-
lıyorum. Sanırım Dost Abidin’in Türkiye’ye son gelişi oldu bu
yolculuk.

Arada ABD’ye gittiğimizde benim vefakâr doktoruma da
mutlaka gider sağlık kontrollerimizi yaptırırız. Onun uzman-
lığı sayesinde ben bir paratiroid ameliyatı geçirdim, sevgilimin
de damarlarına stent takıldı; birbirimize bebekler gibi itinayla
bakmıştık.

Atlantik ötesinde ve Türkiye’de yaptığımız birçok yolcu-
luktan sonra biraz da başka ülkelere açılmak istedik. Bir sefe-
rinde Mısır’da Nil Nehri’nde yapılan bir geziye katıldık. Bu
şahane bir geziydi. Sanırım on günlük gemi seyahatinde çeşitli
yerler görmek olanağını yaşadık. Kahire’ye gelmeden önce en
sevdiğimiz iki yer Abu-Simbel ve Asuan oldu. Kalabalıkla gez-
meyi sevmediğimizden, seyahat kitapları alıp onları okuyor ve
duraklarda gruptan ayrılıp baş başa geziyorduk. Belirtilen za-
manda da arada kullanılan otobüslerimize dönüyorduk. Mısır,
gerçekten keşfedilmeye değerdi böyle bir yolculukla. Oysa ben
yıllar önce Kahire’de üç küsur ay geçirmiştim. O da bir iki kez
gitmişti Mısır’a. Ama bu yolculuk ayrı bir keyifti.

Ne yazık ki bütün tarihi ihtişamına karşın altmış yıl önce
gördüğüm Kahire’de insani koşullar pek değişmemişti. Gemi
gezintimizin sonunda, dönüş yolculuğuna başlamadan, yılbaşı
dahil birkaç gün Kahire dışında güzel bir otelde kaldık. Pira-
mitlerin ve Sfenks’in yakınındaki Mena House adındaki bu otel
zaman içinde öylesine beğenilmiş ki, eski yapıya yeni binalar
eklenerek epey büyük ve bakımlı bir otel ortaya çıkarılmış. Yıl-

lar önce annem ve bazı tanıdıklarımızla orada yemek yemiş, çay içmiştik. Bu gidişimizde bu otelin müşterisi olmak hoşumuza gitmişti. Şehir dışında olmamıza rağmen gündüzleri Kahire'ye gidip şehri gezebiliyorduk. Ama bu imkânı kullanmak birçok bakımdan hiç de iç açıcı değildi. Hıdiv Mehmed Ali Paşa Camii'ni gezmeye gittiğimizde çok rahatsız olduk. Zira camî civarı dilencilerle ve özellikle sakat dilencilerle çevriliydi. Bu görüntü çok üzücüydü ve ben altmış yıl önce de aynı çirkin görüntü-
re maruz kalmıştım. Bunun yanında sokaklarda yatan insanlar gene birbirlerinin bitlerini ayıkıyorlar, gene sinekler hastalıklı gözlerinin üstünde geziniyordu. Yıllarca önce var olan ve sonra yandığı için yeniden yapılan –ismini vermeyeceğim– bir otelde ihtiyaç gidermeye de, pisliği yüzünden imkân bulamamıştık. Bu şartlar altında otelimize dönmeye karar verdik. Dönüş yolunda ise taksimetre kullanmayı reddeden şoförler yüzünden üç kez vasıta değiştirmiştik. Kararımızı vermiştik; Kahire'nin içini gezmeyecektik.

Gemi yolculuğundan öylesine hoşlanmıştık ki, birkaç yıl sonra benzer bir geziye Rusya'da katılmıştık. Bu sefer de St. Petersburg-Moskova arasında bir gemide on gün süren bir yolculuk yapmıştık. Burada değişik bazı olaylar oldu. Mesela bindiğimiz gemi bu iki şehir arasında nehir ve göller üzerinden seyrediyordu. Nehir ve göller arasında tekne kanallara giriyor, seviye havuzları ile bazen indiriliyor, bazen de yükseltiliyordu. Sevgilim bu iki şehri de daha önce görmüştü, ama benim ilk yolculuğumdu. Özellikle, St. Petersburg'u gezmek harika bir tecrübeydi. Yolları, köprüleri, müzeleri ve özellikle Hermitage müzesi gezmekle bitecek gibi değildi. Uçaktan doğru St. Petersburg'daki gemiye getirilmiştik ve on gün boyunca yemeklerde de hep orada kalacaktık. İlk üç veya dört gün şehri gezecek ve sonra yola çıkacaktık.

Bu yolculukta can dostum çok güzel bir buluşmaya neden oldu. Uzun yıllardır, Rusya'da üniversitede Türkçe dersleri almış olan bir adam ara ara ona mektup yazıp, ismiyle belirttiği kitaplarını istiyordu. O da üşenmeyip hediye olarak kitaplarını gönderiyordu. Biz yola çıkmadan, St. Petersburg'da kalacağımız tarihler ve geminin adı (Georgy Chicerin) belli olduğu için, sev-

gilim bu hayranına bir mektup yazıp gerekli bilgileri vererek, arzu ederse onunla görüşebileceğini anlattı.

İlk gün turdan öğle yemeği için gemiye döndüğümüzde bu Rus okurdan bir not bulduk. Tekrar gelebileceği bir zamanı bildiriyor ve bizden teyit istiyordu. Buluşmayı istediği şekilde ayarladık. Ertesi gün akşamüstü gelecekti gemiye Bay Lobirev.

Yazar sevgilim bu olayı *Lara Feneri* isimli kitabında çok güzel yazdı zaten, ama ben de bir fikir vermek istiyorum.

Şehir gezintisinden dönmüş, duşlarımızı almış, giyinmek üzereydik ki kamaramızın kapısına vuruldu. Gizlendiğim noktadan, sevgilimin açtığı kapıda kocaman bir sarı gül buketi görebildim ancak. Buketi alan yazar çabucak giyinip okuryla buluşmaya gitti. Kısa bir süre sonra geminin salonuna vardığımda Bay Lobirev ile tanışıp çiçeklere teşekkür ettim. Oldukça uzun boylu, sarışın ve biraz da sıkılgan olan misafirimiz yanında getirdiği kocaman plastik torbadan can dostumun birçok kitabını çıkarınca çok şaşırmıştım. Meğer yazar, kitaplarını gönderirken imzalamadığı için, okur onları imzalatmaya getirmiş. Uzun bir imza faslının başlamasıyla diğer yolcular da etrafımızda toplanmaya başlamıştı. Bu imza olayını haber alan kaptan da bu değişik buluşmaya ve heyecanımıza katıldı. Öylesine hoşlanmıştı ki durumdan Lobirev'i yemeğe davet etti. O sırada birden hatırladım ve sizin isminiz Vladimir'di değil mi diye sordum. Okur ise ayağa kalkarak, sevgilimin tabiriyle "ağaç gibi yükselerek", bütün bedenini işaretle "Bütün bu Vladimir" demez mi! Gülmemek olanaksızdı. Birlikte yemek masasına oturduysak da Lobirev heyecanından ve de utangaçlığından pek bir şey yiyemedi. Bir süre sonra da bizlere veda ederek ayrıldı gemiden.

Bizler de ertesi gün yolculuğumuza başladık. Anımsadığım kadarıyla Neva Nehri, Ladoga Gölü, Svır Nehri ve Mandroga'dan sonra Onega Gölü, Volga-Baltık kanalı üzerinde Beloya Gölü, Shensna Nehri, Rybinsk rezervuarı, Volga Nehri üzerinden Moskova'ya varıldı.

Şüphesiz bu yol üzerinde çok ilginç yerler gördük. Kızhi adası ve UNESCO'nun Dünya Mirası kapsamına aldığı Tahta Mimari Açık Hava Müzesi harikaydı. Çam ağacından 1710'lar-

da yapılmış kiliseler ve eski Rus evleri insanı hayrete düşürüyordu. Bu güzelliklere bakarken biraz da canım sıkılmadı değil. O günlerde bolca sigara içmekteydim ve o adada sigara içmek yasaktı. Gördüğümüz ilginç yerlerden biri de Kikilo Belozersky Manastırı (Krill of White Lake Monastery) ile tanınan Gorits yerleşimi idi. Dünyadaki en büyük kale/manastırlarından biri olması yanında ev sahipliği yaptığı ikona müzesi de görmeye değer bir çeşitlilik sergiliyor. İlerleyen günlerde 13. yüzyıldan kalma Spassy Manastırı ve Eliyah (İlya) Peygamber Kilisesi de ziyaret ettiğimiz yerlerdendi.

Sonunda Moskova'ya vardık. Nedense biri "Rusya'yı anlamak isteyen Moskova'ya gelsin" demiş. Burada itiraf etmeliyim ki, doğa güzelliği açısından aynı fikirde değilim. Örneğin bu uzun gemi yolculuğunda gördüğüm ormanların güzelliği hâlâ belleğimdeydi Moskova'ya vardığımızda.

Bu şehirde ziyaret edeceğimiz yerler belliydi haliyle. İlk gittiğimiz yer Kremlin ve Kızıl Meydan oldu. Kremlin'in içindeki kiliseler ve silah müzesi ilginçti. Üstelik Faberge mücevherlerinin bir kısmı da bu müzede idi. Bundan başka Aziz Basil Katedrali, Gum Çarşısı, ünlü Arbat Sokağı ve bazı yazarların müze haline getirilmiş evlerini de gezdik. Aslında St. Petersburg'dan sonra çok sevdiğimi söyleyemem Moskova'yı. Hatta kanımca bu iki kentin insanların tavırları bile farklıydı.

Moskova'da değişik bir olay yaşadık. Gezinirken bir vitrinde beğendiğim ufak bir çaydanlık gördük. Her zaman aceleci olan sevgilim hemen dükkâna sokuverdi beni. Rusçadan başka dil konuşmayan satıcılara, el kol hareketleriyle bu çaydanlığı yakından görmek ve sonra da almak niyetinde olduğumuzu anlattık. Adamlar hiç oralı değil. Tembel mi tembel, daha doğrusu uyuşuk ve aldırmaz bir havadalar. Onlar da bize anlatmaya çalışıyor; vitrin yeniden düzenlendiğinde çıkarabilirlermiş ancak!

Ama benim sevgilim inatçı mı inatçı. O çaydanlığı mutlaka alacak bana. Allem etti kalem etti, çaydanlığı vitrinden çıkartıp satın aldı. Pek pahalı bir şey değildi. Sanırım adamların ilgisizliği biraz da bundan doğmuştu.

Dükkândan çıktığımızda ikimiz de çok memnunduk. O, savaşı kazanıp beni sevindirdiği için. Bense, böylesine eşsiz bir

sevgilim olduğu ve Antalya'daki çay saatlerinde bu güzel çaydanlığı kullanabileceğim için.

Bütün bu ilginç yerleri onunla birlikte görmek doyulmaz bir zevk ve keyifti. Onun bilgisinden yararlanarak çok daha fazla hoşlandığımı fark ettim gezdiğim yerlerden. Bir de itiraf etmeliyim ki, insanlar bütün fakirliklerinin, eksikliklerinin yanında devamlı okuyorlar Rusya'da. Yolları alı süpürgesiyle süpüren çöpünün bile cebinde, dinlenme sıralarında okumak için taşıdığı bir Dostoyevski veya Tolstoy kitabı görüyorduk.

Bu vesileyle vurgulamam gerekir ki, can dostum karadaki tutkusuna, yani yazı yazmaya, bu gezide bile devam etmekteydi. Gemide her akşam bir çeşit etkinlik oluyordu; danslar, konserler, konferanslar, oyunlar vs. Sevdığım adam bunların hiçbirine katılmıyor, kamarada veya güvertede yazılarına devam ediyordu. Bana karşmıyordu, istersem hepsine iştirak edebilirdim. Doğrusunu söylemek gerekirse, ben de hep onun yanında kalmayı yeğliyordum. O yazarken ben de okuyordum. Ara sıra da birbirimizle konuşuyor, güvertede yürüyor, beraberliğimizin tadına varıyorduk. Dostluğumuz öylesine değerliydi.

New York'ta bulunduğumuz bir sefer, büyük torunum "Anneanne, ben senin bütün hayatını bilmek istiyorum, yaşadıklarını benim için yazsana!" dedi. Yıl 1989. İlkten biraz şaşırdıysam da sevgilim "Haydi, otur yaz!" deyiverdi. Neden olmasın, diye düşündüm. Zaten o Antalya'da da bütün gün yazıyor, ben de kitap okuyor, cam boyuyorum.

Arada şüphesiz başka şeylerle de ilgileniyoruz. Mesela her sabah Dedeman Otel'i'ne yüzmeye gidiyoruz, bazen tanıdıklarla, dostlarla buluşuyoruz, vs. Yolculuklar dışındaki yaşamımızda da o hep yazıyordu. Yazdıklarını bana veriyor, ben bazı düzeltmeler yapıyor veya araştırılması gerekenleri araştırıyor, bir çeşit redaktörlüğünü yapıyordum.

Sevgilim, ona yardımcı olduğum zamanlar, beni takdir ettiğini hep belirtmiştir. Nitekim o sevgili insan Ekim 1998'de basılan *Benim Sigortacılarım* kitabıyla Haziran 2002'de basılan *Shakespeare Oyunculuğu* adlı tercüme kitabının teşekkür bölümlerinde sırasıyla "Ayrıca ve özellikle son yıllarımda çalışmalarımı sürdürmem açısından bana özenle sağladığı düzenli ya-

*Şen Sahir Silan, Mustafa ve Övül Avkıran ile 2004 yılında
Boğaziçi Üniversitesi'nin bahçesinde.*

şam nedeniyle Sn. Şen Sahir Silan'a ne mene borçlu olduğumu burada dile getirmek istiyorum" ve "İlk çalışmalarımдан beri imla hatalarımı düzeltmekten yılmayan can dostum Şen Sahir Silan'a" diye yazarak bunu vurgulamıştır. Ancak, onun imla hataları olduysa, bu elinin aklı kadar hızlı olmayışındandı!

1981 yılında, New York'ta yollarımız kesiştiği günlerde o, *Hüseyin Paşa Çıkmazı No: 4* adını verdiği anı-romanını yazmaya başlamıştı. Demek istediğim, ne mutlu bana ki, ilk kitaplarının yazılışından itibaren yakınında olmuştum.

Aslında bana "haydi yazsana" dediğinde oldukça hareketli bir sosyal yaşantımız da vardı. Yüzme ve dostlarla buluşma yanında o yıllarda tiyatro, konferans ve diğer kültürel etkinlikler de hareketlenmişti Antalya'da. Bu arada çok sevdiği tiyatroyla ilgili de güzel gelişmeler oldu.

Antalya Devlet Tiyatrosu'na Mustafa Avkıran'ın müdür olarak atanmasıyla harika bir tiyatro devri başladı. Bir süre, özellikle Murathan Mungan'ın üçlemesi sahnelendi ve bu olay ikimizi de çok etkiledi. Mustafa ve Övül Avkıran, Payidar ve Mine Tüfekçioğlu çiftleriyle çok yakınlaştık. Bu güzel ve sanatçı insanlar

Beşinci Sokak diye bir de tiyatro kurdular Antalya’da ve onları ilk ve en çok destekleyen kişi benim tiyatro âşığı sevgilim oldu. Hatta *Moskova-Petuşki* oyununu tercüme etti ve bu oyunu Mustafa sahneye koydu, Payidar da Beşinci Sokak tiyatrosunda oynadı. Ne yazık ki zamanla, sanat aşkıyla dolu bu genç insanlar İstanbul’a gitmek zorunda kaldılar. Bizim de Antalya’daki tiyatro keyfimiz eski tadını kaybetti.

Evet, torunumun arzusu sevgilim tarafından da desteklenmişti. Sonunda, ben de dönüşümümüzde anılarımı yazmaya karar verdim. Ama benim oldukça şımarıkça bir şartım vardı: Kendime ait bir yazı masam olmalıydı. O, son derece pratik bir insan olarak bunu pek anlayamadı. Yazmak isteyen insan her yerde yazardı. “Evinde bir sürü masa var, nerede istersen yaz!” dedi. Hiç olur mu? Tam yazacağım, mesela yemek masasında, o sırada yemek saati gelecek ve her şeyi toplamam gerekecek. Sonunda anladı kaprisimi ve başladık yazı masası aramaya. Bir türlü bulamıyorum istediğim tarz ve ebatta bir masa. Tesadüfen Derme-Çatma isimli bir dükkânın önünde körüklü bir gemici masası gördüm. Kocaman bir şey. İçeri girdik, ustaya “Bunun küçüğünü yapabilir misiniz?” diye sordum. Adam haklı olarak “Ne kadar küçük?” deyince “Evime gelebilirseniz, gösteririm” dedim. Bu kez sevgilim söyleniyor “Evinde başka masa koyacak yer yok, nereye koyacaksınız?” diye. Eve geldik, ustaya oturma odasındaki iki balkon kapısının arasındaki köşeyi gösterdim. Usta “Tamam” dedi, ölçü aldı ve gitti. On beş gün sonra benim körüklü masam ve dönen iskemlem geldi, yerine yerleşti. Şimdi artık mazeretim kalmamıştı. Evin içi kâğıt, kalem, defter dolu. Ama ben 1975 yılında Boston’da tanıyıp arkadaş olduğum Barbara’nın 1978 yılında New York’ta bana ziyarete geldiği zaman getirdiği iki adet, kocaman çizgili ve sert kapaklı defteri kullanmayı yeğledim. Barbara, sohbetlerimizde anlattığım yaşam hikâyemi çok ilginç bulmuş, dilimi de beğenmişti. Getirdiği defterlerden birinin ilk sayfasında 8 Temmuz 1978 tarihi ile “*Enfin Şen, des pages vides! Il ne faut plus nous priver!*” (İşte Şen, nihayet boş sayfalar. Artık bizi mahrum etme!) yazmıştı. Ben de bu defterleri hep saklamıştım. Kitaplığımın dolabında duruyorlardı. Onları çıkardım ve masama oturdum.

Ne yazacaktım, nasıl yazacaktım? İlk dikkat etmem gereken doğruları yazmak olmalıydı. İkincisi ise çocuklarıma ve torunlarıma cesaret verebilmemdi. Bir gün başları derde girerse “Anne, anneanne, babaanne başardı, biz de yapabiliriz” diyebilmeliydi ailem. Zira bu günlere gerçekten oldukça engebeli bir yoldan gelmiştim.

Böylece yazmaya başladığımda, artık yaşamımızdaki meşguliyetlerimizi de tam olarak paylaşmaya başlamış olduk. Ben sevgilimin yazılarını okurken o da benim yazılarımı okumaya başladı. Benim yazılarım sadece anılarımdı ve çoğunu da yazdıklarımla öğrendi can dostum. Onun yazıları ise anı-roman, tiyatro, eleştiri, tercüme idi.

Yazmaya başladığım sıralarda onun yazıları iki ödül aldı. Bunlardan birincisi gazetede gördüğü bir yarışmanın ilgisini çekmesiyle başlamıştı. İnönü Vakfı bir oyun yarışması düzenliyordu. Tek koşul, oyunun İsmet İnönü’nün yaşamı süresinde geçmesiydi. *Damdakiler* adlı oyunu saygın bir jüri tarafından ödüle layık görüldü. Ankara’ya gidip ödülünü Özden Toker’in elinden almak onu çok sevindirmişti.

Bu oyunun hoş bir anısı da var sonraki yıllardan. Tiyatro sanatçısı Salih Kalyon bu oyunu İstanbul’da, Karaca Tiyatrosu’nda sahnelemek isteyince pek memnun olduk. Tesadüf eseri o günlerde biz de İstanbul’daydık ve oyunun adının Beyoğlu’nda, Karaca Tiyatrosu’nun reklam panosunda yazıldığını görmek bizi çok etkilemişti. Ne var ki, bu oyunun sahnelenme çalışmaları devam ederken yapılan Belediye seçimleri sonucunda yönetimin değişmesiyle beraber oyun da oynanamadı. Fakat Beyoğlu’nda bir süre afişte kalan oyun için birçok kişi yazarı tebrik ettiği gibi, oyunu görüp beğendiklerini söyleyenler bile oldu. Biz de epey eğlendik neticede.

Sevgilimin çevirisini yaptığı oyunlar arasından, Amerikalı yazar Lyle Kessler’in *Çıkamaz Sokak Çocukları* isimli oyununun çevirisi de ona ikinci ödülü, Yılın Çevirisi Ödülü’nü kazandırmıştı. Son derece mütevazı bir insan olmasından dolayı, ondan çok ben sevinmiştim bu ödüle.

Yurtiçi yolculuklarının, Amerika, Mısır ve Rusya gezilerinin dışında birkaç kez de Londra’ya gittik. O zaten uzun bir süre de

orada yaşamış olduğundan, iyi tanıdığı ve sevdiği bir şehirdi. Ben de İngilizlerin kibarlığı, şehrin zarafeti, yaşamın huzuru ve etrafın çiçeklerle doluluğundan dolayı hayrandım bu şehre. Bir de tabii, fırsat buldukça şehirdeki tiyatro gösterilerine katılabil-mek ikimizi de çok mutlu ediyordu. O, tam bir tiyatro tutkunuy-du, ben de tiyatroya oldukça düşkündüm.

İngiltere seyahatlerimizin birinde onun bir ahabının daveti üzerine İskoçya'ya, bir şatoya misafir gittik. Bahar olmasına rağ-men ev sahibi "Aman, yünlülerinizi getirmeyi unutmayın" diye ikaz etmişti bizi. Oysa enfes sıcak bahar günleri geçirdik orada. Bizleri tanıştırmak arzusuyla civar şatolardan misafirler davet etmişti evin hanımı. Kırk kişi kadar olacaktık. Şatonun aşçıları dışında, ev sahibemizin yakın birkaç dostu da yemek hazırla-yacaktı. Benimki geri kalır mı? "Haydi" dedi "sen de bir şeyler yap, bir pilav pişir." Aldı mı beni bir düşünce! Hayatımda en fazla on kişilik miktarda pilav yapmışım, kırk kişilik pilavın kı-vamını nasıl tutturacaktım! Üstelik fıstıklı, üzümlü yap diyor. Düşün taşın, ölç biç, sonunda alışverişe çıktık. On kişilik ölçüyü dörtle çarptım ve nevaleyi aldık. Ama çamfıstığı bulamadığım için yerine badem aldım. Neyse ki, misafir olduğumuz yerin bir şato olması sebebiyle olsa gerek, mutfakta kocaman lengerler vardı. Sonunda öyle güzel olmuştu ki pilavım, bana bir kaşık bile kalmamıştı. Sanırım benim payımı da sevgilim yemişti! O buz gibi memlekette müthiş bir bahçe partisi verilmişti. Ve biz Türkler gene izimizi bırakmıştık!

Bir başka Londra gezimizde de beni çok meşhur bir yayı-nevi sahibiyle tanıştırmak istedi. Bay Murray'ı kendisi iyi ta-nıyordu. Yayınevi üç 'B'si ile ünlü imiş; bastıkları Lord Byron, Browning ve Betjeman kitaplarıyla. Sonuncusu Kraliçe'nin şairi imiş, yani "Poet Laureate". Bay Murray'ı ziyarete gittiğimizde sevgilim önce ellerini yıkamak istedi. Ben beklerken, ev sahi-bi geldi ve onu sordu, sonra bana "Sen kimsin?" dedi. Ben de -Robinson'un Cuma'sı gibi bir anlamda- "Onun *girl friday'i-yim*" deyince hoşuna gitti. Bana kendilerinin bastığı *Leaves of the Tulip Tree* isimli bir kitap hediye etti. Bu kitap Julian Huxley'nin eşi Juliette Huxley'nin otobiyografisiydi. Okuduktan sonra Bay Murray'e yazmış olduğum teşekkürüme cevabında bana "Dear

Girl Friday" diye hitap etmişti. O tarihten sonra bizimle olan bütün yazışmalarında benim adım hep öyle geçti.

Mutluyduk ikimiz. Yaşamı keyifle paylaşıyorduk.

Önceki kitaplarımda da değindiğim gibi mutluluk insanın bakış açısına göre ve anlık bir duygudur. Yani kısa sürelidir. Huzur ise, gene kişiye göre değişen, daha uzun vadeli bir histir. Ama bu ikisini de insan kendi içinde bulmalı, dışarıdaki olaylarda arayıp bulmaya çalışmamalıdır. Ben de yukarıda "mutluyduk" dediğimde ikimizin de günlerimizi yaşarken paylaştığımız huzuru, mutlu anların çokluğunun sevincini kastediyorum.

Evet, beraberliğimiz bizi sevindiriyordu. Yılların getirdiği arzuları, alışkanlıkları, hevesleri birbirimizde bulmuştuk. Beraberliğimizin ilk yıllarında, New York'ta bir gün "Değişik bir şeyler yaşamak istiyorsan neden muhitemizdeki genç ve zengin dul hanımlar varken beni seçtin?" diye sorduğumda "Ama onlarla 'Çıktık açık alınla' marşını söyleyemedim ki!" diye cevaplamıştı sorumu. Birbirimizin ikizi gibiydik sanki.

Onun, memleketimizde olduğu gibi, yabancı memleketlerde de harika dostları vardı. Tesadüfen çoğu dostlarımız da ortak dostlardı. Amerika'daki dostlarını daha yakından tanımaya başlamıştım. Bay Nick Ludington'ı New York'ta çalıştığım günlerde resmî olarak tanımıştım. Sevgilimin de onu iyi tanıdığını gene New York yolculuklarımızın birinde öğrendim. Bir telefon görüşmesinden sonra Nick ve güzel eşi Cassandra ile buluşup bir yerde yemek yedik. Bu müşterek dostluğumuzun başlangıcı oldu. Bizi evlerine davet ettiler. Hudson Nehri üzerinde bir evleri vardı Ludington'ların. Ne zaman, nasıl gideriz diye düşünürken büyük torunumun Bard College'daki mezuniyeti konuşuldu. O sırada Nick atıldı ve "Bizim evden oraya gitmek kolay olur" deyince, ziyaretimizi mezuniyet töreninden bir gün önce gerçekleştirmeyi planladık. Onlar, karı koca kendilerini hayır işlerine adanmışlardı. Gönüllü olarak çalıştıkları yer, Afrikalı-Amerikalıların çoğunlukta olduğu Harlem'deki bir okul idi. Böylece biz ikimiz ziyaret günü, önceden belirlenmiş saatte, o okulda Cassandra ile buluştuk. Bizi arabasına bindirdi ve yola koyulduk. Manhattan'ın kuzey sınırına yakın bir köprüden Hudson Nehri'nin karşı kıyısına geçtik ve yine kuzeye

yöneldik. Issız ve ağaçlıklı bir yolda bir müddet ilerledik ve sağımızda oldukça aralıklı inşa edilmiş, sadece çatıları görünen birkaç evi geçtikten sonra ağaçlar arasında iyice gizlenmiş bir bahçe kapısına vardık. Sevgilim inip kapıyı açtı, biraz ilerledik ve önceden park etmiş iki arabanın yanında durduk. Arabadan indik ve tek katlı avlumsu bir yerden içeri girdik. Oldukça geniş bir mutfaklı solumuzda bırakarak, yemek odasından ilerleyip salona geçtik. Yerlere kadar inen büyük pencerelerin ardından karşımıza Boğaziçi’ni andıran bir manzara çıktı. Açık teras kapısından bahçeye çıktığımızda çiçekler arasından geniş bir düzlük ve suya inen bir yamaç göründü. Adeta Boğaz’ın Avrupa yakasından Anadolu yakasına bakıyorduk. Oldukça heyecan verici güzellikte bir manzaraydı gördüğümüz. Cassandra bazı hazırlıklar için içeri gittiğinde Türkçe’yi çok iyi bilen Nick bize evi ve civarını Türkçe konuşarak anlattı. Bir süre sonra elimizde içkilerle bahçe iskemlelerine yerleştik. Gördüğümüz kadarıyla evin bütünü tek kat inşa edilmişti ve karadan nehre doğru uzuyordu. Bahçede oturunca, evin güney yanında, denize paralel olarak yapılmış ikinci bir yapı, bir “pavilion” gördük. Merakla baktığımızı gören evin hanımı “Bu akşam sizi orada ağırlayacağız” dedi. “O küçük evin öyküsünü sonra anlatacağız size” diye de ekledi.

Karşı sahilde demiryolunun üzerindeki bölümler tümüyle ormandı. Ünlü zengin Rockefeller’in orada bir sarayı varmış. Karşı kıyıda çirkin evler yapılır korkusuyla karşı sahili de –yani bizim o sırada bulunduğumuz yakayı– satın almış ve yeşil alan olarak korumuş. Önceden yapılmış Ludington’ların evi ile başka birkaç evin dışında orada inşaat yapılması yasaklanmış neticede.

Yemekten evvel temizlenmemiz ve elimizdeki ufak çantayı bırakmamız için bizi kalacağımız “pavilion”a götürdüler. Burası görkemli bir yerdi. Kocaman bir yatak odası, aynalı bir giyinme ve soyunma odası ile gene kocaman bir banyodan oluşan bir daireydi. Yatak odasında bahçeye doğru bir cumba yapılmış ve sabah kahvaltısı için ufak bir masa ve iki iskemle yerleştirilmişti. Bütün cephe doğrudan Hudson Nehri’ne ve karşı kıyıdaki gür ormana bakıyordu. İkimiz de, bu güzellik karşısında adeta dili-

miz tutulmuş, manzaraya bakarken Cassandra “Üstelik şansınıza bu akşam nefis bir mehtap olacak” dedi.

Akşam yemeği sırasında öğrendik ki en yakın komşuları ünlü Rus dansçı Mikhail Baryshnikov imiş. Onunla ve uzun zamandır sevgilisi olan Lisa Reinhart ile yakın dost olmuşlar. Baryshnikov bir röportajında, evlilik müessesesine inanmadığından, çünkü insanların birbirlerine olan bağlılıklarının yasalarla sağlanamayacağından ve dindar olmadığı için de papazın önünde durmanın kendisine bir şey ifade etmeyeceğinden bahsetmiş.

Sonunda yatma vakti gelmişti. Mehtabın altında ve bu İstanbul Boğazı’nı andıran güzellik karşısında neredeyse nefeslerimizi tutarak kalacağımız “pavilion” a giderken ev sahibimiz “Artık size bu evciğin öyküsünü anlatma zamanı geldi” dedi.

Evin ve “pavilion” un yapılmasına neden olan kişi Nick’in teyzesiymiş. Ünlü bir tiyatro emprezaryosu olan bu hanım, büyük ev bittikten sonra, bu “pavilion” u özel olarak yaptırmış. Dönemin ünlü aktörü Laurence Olivier ile meşhur aktris Vivien Leigh, birlikte oynadıkları bir Broadway oyununda birbirlerine âşık olmuşlar. Oyunun emprezaryosu da bu teyze hanım imiş. Sonuçta, etraftan gizlenmek zorunda kalan bu sevgililerin rahatça buluşabilmeleri için yaptırmış bu yeri teyze. Bu güzel aşk hikâyesini duyunca ikimiz de, sevgilimin tabiriyle “kafayı bulmuş”, anılarımızı paylaşarak, coşku içinde sabahlamıştık. Ertesi sabah kendimi adeta Vivien Leigh gibi hissederek uyandığımı anımsıyorum.

O sabah, tesadüfen kısa bir süre için New York’ta olan oğlum ile büyük torunumun babası kiraladıkları arabayla gelip bizi aldılar ve Bard College’a götürdüler.

Büyük torunumun dört yıldır okumakta olduğu bu, özellikle güzel sanatlar konusundaki eğitimiyle tanınmış, güzel üniversiteden mezun oluşu beni çok heyecanlandırıyordu. Annesi, yani kızım, kızımın ikinci eşi ve küçük torunum tören için bizden önce gelmişlerdi. Mevsim yaz başı olduğundan, ılık ve tatlı bir hava vardı. Ailelerin, öğrencilerin ve öğretim üyelerinin oturmaları için ayrı ayrı yerler hazırlanmıştı. Bir de yüksek platform yapılmıştı, iki tarafında da basamaklar olan. Üzerinde de bir kürsü ve mikrofon bulunmaktaydı platformun.

İlk olarak rektör, ardından birkaç önemli dekan ve profesör

güzel konuşmalar yaptı ve sonra teker teker öğrencilerin adlarını okunmaya başlandı. Platformun bir tarafından yukarı çıkan öğrenci diplomasını alıyor, kepinin püskülünü bir yandan öbür yana geçiriyor ve diğer taraftaki merdivenden aşağı iniyordu. Doğal olarak hepimizin sevinci ve heyecanı doruktaydı ve çoğumuz gözyaşlarımızı tutamadık.

O gün bir kez daha inanmışım ki, yaşam ne denli güç olursa olsun, insana güzellikler de getiriyor. Yıllar önce bir bilinmeze doğru yola çıktığımda evlatlarımın sevgisi ve Atatürk'ten bana gelen medeniyet arzusu gibi kuvvetlerden başka hiçbir şey yoktu elimde. Ve işte o gün bir mutluluk daha yaşamışım.

1997 yılında üç ay için İstanbul'da yaşadık sevgilimle. O aylar adeta güzel bir rüya gibi kalmıştı anılarımızda. O halen çalışmalarına katkıda bulunduğu sigorta şirketinde bazı görevlerini yürütmekteydi. Ani bir şekilde kendisinden üç ay tam mesai ile çalışması rica edilince o da kabul etmişti. Şansımız yaver gitti ve sevgili bir dost aracılığıyla Beşiktaş Plaza'da dayalı döşeli ufak bir daireye yerleştik. Aslında mutfak da içinde olan büyük bir oda, yani bir stüdyo idi burası. Zevkli ve bilgili bir dekoratörün elinde, yatak ve oturma kısımları ayrılmış, bir kısmına modern bir mutfak ve tertipli bir banyo yerleştirilmişti. Yegâne kapı da banyo ve tuvaletinkiydi zaten. Deniz manzaralı bu daire son derece kullanışlı olduğu gibi, binanın konumu da her yere yakındı. Biz orada oturduğumuz sırada meşhur Vogue Restoran da birkaç kat üstümüzde inşa edilmekteydi.

Gençliğim ve çocukluğum İstanbul'un Anadolu yakasında, Kadıköy ve Erenköy'de geçmişti. Dolayısıyla gerçek Beyoğlu ve çevresini çok iyi bilmezdim. O yıl sevgilimle birlikte, İstanbul'un içini dışını öğrendim ve çok da sevdim. Bazı yerler beni çok keyiflendiriyordu. Mesela Balık Pazarı! Oraya gitmek, etrafa bakınmak, satıcılarla hoşbeş etmek, alışveriş yapmak doyulmaz güzelliklerdi benim için. O ise, tatil günlerinde, beni bilmediğim tanımadığım bir İstanbul'la tanıştırtıyordu. Dediğim gibi rüya gibi aylardı bunlar. Ama onunla ne zaman rüya gibi değildi ki! O her zaman hayata renk katan bir insandı.

Antalya'daki yaşamıma ilk başladığım günlerde, yani 1989 yılında, onun büyük anneannesi Leyla Saz Hanımefendi'nin

Fransa'da basılmış anılarını okuyordum. Bu anıları, Leyla Saz Hanımefendi'nin oğlu Yusuf Razi Bey Fransızca olarak yazmış ve sonuçta 1925 yılında bu anılar Paris'te basılarak satışa sunulmuş.

Sevgilime bu anıların Türkçe olarak basılıp basılmadığını sordum. Olumsuz cevap alınca da anıların çevirisini yapmak için onun ve ağabeylerinin onayını aldım. İtiraf etmem gerekir ki, hiç de kolay olmadı bu kitabı tercüme etmek. Çeviriyi tamamladığımda Türkiye'de bastırabilmenin olanaklarını aradık. Bir süre yokuşa sürüldükten sonra –ülke genelinde pek kimsenin ilgisi- ni çekmez düşüncesiyle ilgilenmiyordu başvurduğumuz bazı yayınevleri– New York'ta New Amsterdam Books ilgilen- di. Bu yayınevi başka değerli kitaplar yanında 1988 yılında *Embassy to Constantinople* (İstanbul'a Sefaret) adıyla Lady Mary Wortley Montegu'nun anılarını da basmıştı. Bir New York yolculuğumuz- da bu yayınevinin başında bulunan Pakuya çifti konuyla ilgilen- di. Bu karı koca aslen Yunanlı olup Yunancanın yanı sıra Türkçe de biliyorlardı. Kitap onların hoşuna gitti ve bizimle yazışmaya başladılar. Ne yazık ki kanser denen o menhus hastalık onları da çok kısa bir süre içinde dünyamızdan götürdü. Elimizde ümit veren yazışmalardan başka bir şey kalmadı. Birlikte bu çeviriye ilaveten bir de İngilizce çevirisinin –şüphesiz sevgilim tarafın- dan– yapılmasını düşünürken, arkadaşı Landon Thomas, kızın- ın da ısrarıyla bu işe gönüllü oldu. İyi Türkçe konuştuğu için ve Türkçe metni de okumuş olduğundan benim tercümemden yola çıkması doğaldı. Tesadüfe bakın ki sevgilimin küçük ağa- beyi Peva Yayınları aracılığıyla kitabın İngilizce çevirisini hemen bastırdı. Yıl 1994 idi. Bu tesadüf hem sevgilimi hem de beni iki sebepten ötürü çok şaşırtmıştı. Birinci sebep İngilizce çevirinin, Türkçe çeviriden önce basılmış olmasıydı. İkincisi ise İngilizce çevirinin benim Türkçe çevirim üzerinden yapıldığının, kitapta hiçbir yerde ve şekilde anılmamış olmasıydı. Aslında onun kü- çük ağabeyi benim genç kızlığımdan, Ankara'dan arkadaşım- dı. Onu sevgilimden daha önce tanımıştım ve iyi bir arkadaşlığımız vardı. Ne yazık ki onu da çok erken kaybettik ve vefatı beni de, bütün dostları gibi çok üzdü. Gel zaman, git zaman Cumhuriyet Kitapları anıların Türkçe çevirisini istedi benden ve 2000 yılında kitap basılıp satışa sunuldu.

Adrian Brine ve Hans Kemna ile Side'de bir yemekte.

O günlerde *Pişman Değilim*'i yazmakta idim. İletişim Yayınları ile bağlantısı olan bir dostumuzu ziyaretimiz sırasında anı kitabım hakkında konuşuldu. Özellikle Türkiye'nin önemli tarihî şahsiyetlerinden de bahsettiğimden hareketle, yazılması bittiğinde kitabımın yayımlanmasıyla ilgilenebileceklerinden bahsetti. Doğrusu yazmakta olduğum anılarımı bastırmak hiç aklıma gelmemişti. Ben torunumun bir arzusunu yerine getirmekteydim. Böylece diğer torunlarıma da, çocuklarıma da hiçbir şeyden yılmamaları gerektiğini, hayatın güzelliklerini anlatmak, onlara cesaret vermek istiyordum yürüdükleri zor yolda. Dolayısıyla yazılarımı açıklıkla, doğruları anlatarak, ancak süslemeden yazıyordum.

Sevgilimin tiyatro aşkı bizleri yeni dostluklara itiyordu. Antalya'da uluslararası bir toplantıda (Avrupalia Tiyatro Festivali) Dikmen Gürün ve birkaç yabancı rejisörle tanışmıştık. Aralarında Belçikalılar, Hollandalılar ve İngilizler de vardı. İngiliz rejisör Adrian Brine ve onun Hollandalı yakın arkadaşı Hans Kemna ile iyi bir dostluk kuruldu aramızda. Bu buluşmamızda Adrian'ın Paris'te bir oyun sahneye koymakta olduğunu öğrendik.

Dostları Tanşuğ Bleda ile Side’de.

Aynı tarihlerde benim çok sevgili dostum, rahmetli Erel Bleda ve eşi değerli diplomat Tanşuğ Bleda’ya davetliydik. Tanşuğ Bleda o sırada Türkiye’nin Fransa Büyükelçisiydi. Bizleri sınırsız dostlukları ve zarafetleriyle ağırlarlarken, Adrian Brine’in oyununun açılış gecesi için hem Bleda’lara, hem de bize davetiyeler geldi. Hep beraber gitmeye karar verdik. Öte yandan sevgili Bleda’lar bu davate mukabelede bulunmak istediler. Düşünceleri hem rejisör dostumuzu, hem de tüm Fransız oyuncularını ile yardımcılarını, Türk misafirperverliğiyle ağırlamaktı. Ve gerçekten, oyundan sonra, oyuna bütün emeği geçenleri ülkemizin Paris’teki eşsiz güzellikteki büyükelçilik konutunda mükemmel bir şekilde misafir ederek gelenleri Türk ikramına hayran bıraktılar.

Paris’teki Türk Büyükelçilerinin ikametgâhı olan büyükelçilik konutu bir mücevher gibi güzeldir. XVI. Louis tarafından Madame de Lamballe’e hediye edilmiş bu binayı, eski büyükelçimiz, çok değerli Numan Menemencioglu Beyefendi büyük uğraşlar sonunda memleketimize kazandırmıştır. Kendisini rahmetle anmak isterim.

Belçika'da bir aile buluşması.

Bir başka sefer de Londra'da olduğumuzda, gene Paris'te sahnelediği bir oyuna davet etti bizi Adrian Brine. Londra'dayken bir süre kalmayı ve oradaki oyunları görmeyi planlamıştık. Öte yandan bu daveti de kaçırmak istemiyorduk. O günlerde Manş Denizi'nin altındaki tünelden geçen, Londra-Paris tren seferleri yeni başlamıştı ve ben bu yolculuğu denemeyi çok istiyordum. Neticede bir sabah Londra'dan bindiğimiz hızlı tren bize öğlen yemeğini dostlarımızla Paris'te yemek imkânını verdiği gibi, akşam da oyunu izledikten sonra aynı yoldan Londra'ya geri dönmemizi de sağlamıştı.

1999 yılında oğlum Belçika'da şubeler açmakta olan bir bankanın kıdemli ülke müdürlüğünü üstlenmişti. Dolayısıyla yolculuklarımıza şimdi Brüksel de eklenmişti. Memleketimizdeki gezilerimiz devam ededursun, artık New York, Brüksel, Paris ve Londra kentlerini de sıkça ziyaret ediyorduk. Londra ve Paris'i turist olarak sevmemize rağmen, gene de çocuklarımızın olduğu yerlere gitmeyi yeğliyorduk. Çocuklarımız demekle bir yanlışlık yaptığımı düşünmüyorum. Sevgilimin benim evlatlarına gösterdiği yakınlık öylesine içtendi ki, çocuklarım da onu adeta

bir baba gibi sayıp sevdiler. Aynı şekilde ben de onun evlatlarını çok saydım ve sevdim.

Bir gün, bir uçak yolculuğu sırasında bir dergide Japonya'daki kiraz çiçekleriyle ilgili bir yazı ilgimizi çekti. Oldum bittim Japon hayranlığım vardır. Bu hayranlık, Amerika'da daha da yoğunlaştı. New York'taki evimin hemen yanındaki Japon Kültürevi her önünden geçişimde vitrininde sergilenen güzelliklerle beni çeker, aynı şekilde Japon yemeklerine de ilgi duyardım. Sevgilim de özellikle yemekler bakımından, az yemek yediğim için bana takılır "Tabakları boş olduğu için işine geliyordur" derdi.

Sözünü ettiğim dergideki yazı gerçekten ilginçti. Anlatıldığına göre nisan ayının ilk veya ikinci haftasında Kyoto şehrinde kiraz ağaçları çiçek açarmış. Bu güzelliği kutlamak için bazı Japon kadınları tarafından bir gösteri düzenlenirmiş. Aslında bu kişiler bütün bir yıl sadece bu gösteriler için hazırlanmış. Bu yazı beni ilgilendirmişti ya, güzelliklerle dolu can dostum o andan itibaren bana bu olanağı sağlamak için girişimlere başlamıştı.

Bu olaya epey zaman vardı ve böylece sevgili can dostum bir seyahat acentesi aracılığıyla bize nefis bir güzergâh ayarladı. "Mademki Japonya'ya kadar gideceğiz, bari bu yolculuk bir çeşit dünya turu olsun" dedi. Singapore Airlines ile uçacaktık. 28 Mart 2000 günü İstanbul'dan hareket ettik. İlk varacağımız yer Singapur'du. Uzun saatler sürecek olan bu yolculuk ilkten gözümü epey korkutmuştu. Zira o günlerde bolca sigara içmekteydim. Neticede korktuğum gibi olmadı. Uçak çok rahattı ve biz beraberdik! Yola çıkmadan ayarlandığı şekilde, gittiğimiz yerlerde karşılanıp kalacağımız otellere götürülecektik. Öyle de oldu. Singapur'da bizi karşılayıp otelimize götürdüler. Havaalanından hareket ettiğimiz andan itibaren yoldaki ağaçların çeşitliliği ve güzelliği bizi hayrete düşürmüştü. Şehre geldiğimizdeyse inanılmaz bir temizlikle karşılaşmıştık. Yollar pırıl pırıldı. Ne bir sigara izmariti, ne en ufak bir kâğıt. Sonradan öğrendik ki, çıklet çiğnemek bile yasakmış yollarda. Şehir içinde "hop-a-long" denilen ufak, yanları açık otobüsler vardı. Kendi havayollarıyla seyahat etmiş olanlar bunlara bedava binebiliyorlardı. Ayrıca,

bu otobüsler yavaş gittikleri için herhangi bir yerde inilip binilebiliyordu. Biz de böyle yaptık ve sırasıyla mabetlere ve sonra da o muhteşem Milli Orkide Bahçeleri'ne gittik. Burada binlerce orkide vardı. Bu bahçeler Singapur'un en yüksek tepesinde ve ünlü botanik bahçesinin içinde bulunuyor. Burada 400 ayrı cinsten, 60.000 orkide sergilenmiş. Ayrıca 2.000 çeşit de bitki ve ağaç var. Bahçeler değişik seviyelerde teraslarda düzenlenmiş, bahçelere ulaşan yollar bedensel özürllülerin de rahatlıkla gezebilmelerine olanak veriyor. Bütün bu renk ve yeşillik cümbüşü, çeşmeler, fıskiyeler ve küçük şelalelerle bütünleşiyor. Bahçeleri uzun süre gezdikten sonra dönüş yoluna geçtiğimizde büyük bir şaşkınlık geçirdik. Aniden başlayan tropik yağmur, hazırlıksız olduğumuz için bizi korkutmuştu. Oysa o kocaman, güzelim, geniş yapraklı ağaçların altında hiç mi hiç ıslanmamış, buna karşın pırıl pırıl yağın yağmuru izleyebilmiştik. Bir süre sonra yavaşlayan yağmur, biz çıkış kapısına vardığımızda tamamen dinmişti.

Bir başka gün teleferikle şehrin yükseklerinde bir yere çıkarak “kelebekler vadisi”ni ve bazı güzel parklarla çevrili, oldukça modern ve çeşitliliği açısından çok da zengin kocaman bir akvaryumu gezdik. Akvaryumun içinde etrafı camla kaplı, yürüyen bir yol yapmışlar. Onun üstünde ilerlerken hem etrafımızda hem de üstümüzde, birçok cins balığın yanında, ürkütücü köpekbalıklarını da görüyorduk.

Birkaç gün bu değişik güzellikteki şehri gezdikten sonra uçakla Şanghay’a hareket ettik. Burada kaldığımız otel çok güzeldi. Bunun yanında, son derece kalabalık ve değişik tarzdaki şehirde ancak bir iki yer hoşumuza gitti. Şehrin tam ortasında yüzyıllar önce tasarlanmış inanılmaz güzellikte bir bahçe var. “Yuyuan Garden”, Ming İmparatorluğu zamanında, 1559 yılında yapılmış. Çin’in klasik bahçe mimarisinin mükemmel bir örneği olan, iki hektarlık bir alana yayılmış bu park insana harika bir göz zevki ve huzur yaşıyor. Türü güzellikler arasında, mesela 430 yıllık bir ginko ağacı var. Bunun yanında akla durgunluk veren ufak boy kayalıklar ve “dokuz zikzak” diye anılan bir köprü, parkın tertemiz, berrak gölünü çevreleyip süslüyor. Çiçekler, ufak kayacıkların arasına ve küçük şelalelerin yanına

Kyoto'da kiraz çiçeklerinin altında Şen Sahir Sılan ile Ali Neyzi.

öbek öbek yerleştirilmiş. Yollar hoş, küçük köprülerle taçlanmış. İnsan adeta bir labirentte dolaşıyormuş ve çıkış yolunu bulamayacakmış duygusuna kapılıyor. Gerçekten hayran olunacak bir sanat eseri bu bahçe. Her bir santimetresi düşünülerek, özenilerek yaratılmış bir “doğaya aşk” hikâyesi sanki. Kendiliğinden oluşmuş duygusu uyandıran bu bahçeyi gezerken, huzur ve mutluluk duymamak olanaksız.

Bu cennet parçasından başka bir de “Jade Buddha” yani Yeşim Buda mabedini çok beğendik. Şanghaylılar sanki burayı turistlere göstermek istememişler. Bir levha, en küçük bir işaret bile yok burayla ilgili. Bizi Çinli bir şoför götürdü de öylece görebildik.

Şanghay’da çok ilginç bulduğum başka bir olay da sabahleyin erkenden binlerce insanın Yangtze Nehri kıyısında hep birlikte Tai-chi ve bazı başka türlerde meditasyon egzersizleri yapmaları oldu. Böyle bir etkinliğe katılmayı gerçekten arzu ederdim. Öte yandan sevgilimle ikimiz bu hareketleri uzaktan seyrederek de zevk aldık.

Orada kaldığımız iki akşamdan birinde Shanghai Beijing Opera Theatre’a gittik. Asıl meraklısı o olduğu halde ben de çok beğendim. Sevgilim ise beklediğini bulamamasına karşın daha çok benim zevk almamdan hoşlandı ve eğlendi. Şanghay’da bir gece de çok iyi bir akrobat grubu izledik. Bu Çinliler akrobasi işini gerçekten çok iyi yapıyorlar.

Bu şehirde beni en çok şaşırtan olay pencerelerden sarkıtılan çamaşırların şekli idi. Her parça giysi bizde tarlalara konan korkuluklar misali kollarından sopalara geçirilip kurumaya asılıyordu. Pencereden sarkıtılarak kurutulan çamaşırlar oldum olası bana bir fakirlik, estetikten uzaklık duygusu verir, bu yüzden orada da aynı duyguyu yaşayıp şehrin bu kısımları için biraz umutsuzluğa kapıldım.

Bir de bir lokanta maceramız oldu ki, sevgilim bu konuda bana günlerce takılıp güldü. O güzel insan, ziyaret edilen şehirlerde yerli kalabalığın gittiği lokantaların iyi olduğuna inanırdı. Çoğunlukla bu yanlış bir düşünce olmayabilir. Fakat aynı inançla beni götürdüğü lokantadan bu kez yalnızca aç olarak değil, midemiz de kalkmış olarak çıktık. İçeri girdiğimizde müşterile-

rin tümünün Çinli olduğunu anlamak zor olmadı. Aynı ırktan olan garson önümüze kendi dillerinde yazılmış mönüleri koyuverdi. Adamın başka dil bilmediği apaçık ortada. Mönüde ümit yok. O bir iki isim gösterdi garsona. Adam biraz sonra ne olduğu belirsiz, biri daha çok bir kediyi andıran öteki ise fena kokan iki tabağı koyuverdi önümüze. Bunları tatmanın dahi imkânı olamazdı. Ücreti son sürat ödeyip otele aç biilaç döndük ve bir süre hiçbir şey yiyemedik.

Artık sıra Japonya'ya daydı. Uçağımız öğlene doğru Kyoto havaalanına indi. Her yerde olduğu gibi burada da bekleniyorduk ve şoförü izleyerek otomobile bindik.

Kyoto, eskiden Japon İmparatorluğu'nun başkentiymiş. Havaalanından başlamak üzere gördüğümüz güzellikler bizi sevindirmeye başlamıştı. Etraf yemyeşildi ve ara ara çok çekici saraylar ve bakımlı tapınaklar görüyorduk. Otelimiz son derece güzeldi ancak yeni ya da modern bir bina değildi. Sanki bir yamaca yaslanmış gibi duruyordu. Etrafında, tapınaklardaki gibi özenle düzenlenmiş bir bahçe ve tepeye doğru uzanan ağaçlık bir yol vardı. Bu otel özellikle bahçesinin güzelliği ve tepedeki kuş evleriyle ünlüymüş.

Otele girer girmez insanların nezaketi ve saygılı davranışları bizi etkilemişti. Ben burada geleneksel bir odada kalmayı arzu ettiğim için sevgilim bir araştırma yaptı ve istediğim tarzda bir oda buldu. Ancak gördüğümüz bu oda bizi biraz ürkütmüştü. Yatılacak yataklar birer şilte olarak dolaplardan çıkarılıyor ve sabahları tekrar dolaplara kaldırılıyordu. Bildiğimiz türden bir banyonun yerini de hamama benzer bir oda alıyordu. Dolayısıyla alıştığımız cins bir odada kalmayı daha akılcıca bulduk. Odasını seçtiğimiz katın bir özelliği vardı. Bu katta kalanlara akşamüzerleri çay ikram edilen bir oda varmış. Çay, yiyecekler ve servis takımı hazır bulunmasına karşın, servis yapacak kimse bulunmuyormuş. Biz de bu ikramdan yararlanmaya karar verdik. Çay odası, tam benim keyfime göre döşenmişti. Alçak tabureler, çiçek saksıları, duvarlara asılmış Japon baskıları, siyah ahşap masalar, vs. Masaların birinin üstünde incecik porselen fincan ve tabaklar, gümüş çatal, bıçak ve kaşıklar, tepsilerde minik kurabiyeler ve çaydanlıklarda nefis aromalı çay demlikleri

vardı. Tam biz çaylarımızı içerken içeri yaşlı bir Japon hanımefendisi girdi. Kendi kendine çay servisi yapmaya alışık olmadığı halinden tavrından belliydi. Benim zarif sevgilim durur mu! Hemen gitti, hazırladığı çayı ve bir tabağa koyduğu kurabiyeleri bu hanımefendinin hemen yanındaki masanın üstüne özenle bıraktı. Karşımızdaki şaşkın bakışların aniden sevince dönüşmesini görmek bizi duygulandırdığı gibi arka arkaya sıralanan hoş teşekkür nidalarını duymak da, özellikle sevgilim için ayrı bir zevk oldu. Can dostumun Çıralı'daki evinin raflarında görmüş olduğum Okakura Kakuzo adlı Japon yazarın *Çayname* kitabını anımsamıştık bu zarif davranışların karşısında.

Benim, hep başımı döndüren sevgilim, uçaktaki İngilizce gazeteden yırttığı bir kâğıt parçasını resepsiyondaki gence gösterip bir süre konuşmuştu. Otelin yakınında bir yerde, her yıl sadece bir hafta süren bir gösteri yapılmıyormuş, kiraz çiçeklerinin açmasını kutlamak için. Yani Sakura Şenliği için. Kiraz çiçeklerinin açmasını "Sakura-Sakura" diye kutluyor bu güzellik hayranı millet. Bu gösteri için, ilgili kişiler elli bir hafta çalışır, sahne düzenini, giysileri, oyunları yeniler ve yıl boyu süren bütün bu hazırlıkları ancak bir hafta sürecek olan etkinlikler için yaparlarmış. Bu etkinliklerin adı da "Miyako-Odori Resitali", "Cherry Dance" (kiraz dansı) imiş. Benim canım sevgilim de, genç adamın yardımıyla bu gösteriye yer ayırtmaya çalışıyormuş. Söylemem gerekir ki, oldukça zor oldu yer bulmak.

Öğleden sonra başlayacak olan bu gösterinin yapılacağı yere vardığımızda, ilk önce bir çay töreni olduğunu öğrendik. Gösteriye gelenler arasında yabancı olarak bizden başka kimse yoktu. Bu çay töreni faslını bugünlerde birçok insan biliyor. Bir ritüel haline gelmiş olan çay servisi Japonların özgün tarzında gerçekleştiriliyor. Gösteriye gelen bütün Japonlar gibi bizi de çay töreninin yapılacağı kapalı alana doğru yönlendirdiler. İçeride herkes sıraya benzer alçak masaların önünde yerlere serilmiş şiltelere oturmuştu ve biz de bu usule uyduk. Önümüzdeki masalara oturduğumuz yerden kolayca erişebiliyorduk. İkimizin de yanında kimonolu birer Japon Hanım oturuyordu. Bizden başka herkesin bildiği tören başladı. Önce önümüze masanın ardındaki görevliler tarafından çay tabağı büyüklüğünde

üstleri desenli tabaklar içinde bir çeşit kurabiye konuldu. Tören sonunda bu tabaklar katılanlara hediye edildi. Bana verilen tabak hâlâ evimde duruyor. Tabağın altında da Japonca yazıldığı için okuyamadığım, ancak çok şık bir imza var. Bu hoş servisten sonra ufak, zarif, kulpsuz fincanlar içinde yeşil, tuhaf kokulu, koyu kıvamlı bir çay getirildi. Fincanı ağzıma götürür götürmez masaya geri koydum. Yanımda oturan hanım “Siz buna alışkın değilsiniz, fincanda bırakmak ayıp olur, isterseniz kimse görmeden ben içerim” diye fısıldamaz mı! O anlayışlı insana nasıl yürekten teşekkür ettiğimi bugün bile hatırlıyorum.

Çay faslından sonra gösteri salonuna geçildi. Seyirciler sinemalardaki gibi sıralara oturdular. Sahnenin seyircilere yakın olan sağ ve sol yanlarında, loca diyebileceğimiz kısımlarda kimonolu kadınlar oturuyordu. Bir tarafta yirmi kadar şarkıcı kadın, diğer yanda gene bir o kadar, ellerinde enstrümanlarıyla müzisyen kadınlar oturuyordu. Sahne açıldığında ise yine en azından yirmi kadın, renkli kimonoları, süslü başları, ellerinde son derece güzel şemsiye ve yelpazeleriyle, müzik ve şarkılar eşliğinde dans gösterisine başladı. Ses ve görüntü, nefes kescek kadar güzeldi. Yılda bir kez, ilkbaharda sahneye konulan bu gösterinin ismi “Dance of the Season” yani mevsimin dansı idi. Öte yandan izlediğimiz danslar, anladığımız kadarıyla her dört mevsimi de anlatıyordu. Mest olmuştuk ikimiz de bu son derece estetik hareketlere. Gösteriden sonra bir süre bahçede bu sanatkârları yakından gördük ve anı dağarcığımıza ileride anaçağımız birçok güzelliği katmış olarak, memnun, mesut otelimize döndük.

Bu büyük gösteriden sonraki günlerde de, gezdiğimiz parklarda veya büyük bahçelerde yeni açmış kiraz çiçeklerinin güzelliğini hayranlıkla seyretmeyi sürdürdük. Gördüğümüz özel hazırlanmış kaya, taş, bitki, çiçek, su karışımı bahçeler, değişik tapınaklar, saraylar, eski köşkler başımızı döndüren bir zarafet ve zevk ziyafeti oldu bizim için.

Kyoto’dan, Tokyo üzerinden, Honolulu’ya uçtuk. İtiraf etmeliyim ki ikimiz de, özellikle sevgilim, biraz yadırgadık bu yeni yeri. Bazı ufak farklar dışında, Antalya’da ya da İspanya’da bir turistik otelde olabilirdik. Bizim için tek fark deniz oldu. Ki-

lometrelerce uzanan, incecik kumlu bir plajın kıyısından denizin ortasına kadar sütliman görünen su oldukça davetk rd . Buna karşın birkaç yüz metre uzakta, aynı denizde beliren kocaman dalgalarda insanlar s rf tahtaları üzerinde cambazlıklar yapıyorlardı. Bu da oldukça  a ırtıcı bir manzara yaratıyordu. Önümüzdeki deniz sanki iki ayrı ülkede veya  ehirdeymi  gibiydi.

Denizle ilgili diğer değişik olay ise denizin dibiydi.  inde karşılıklı sıralarda oturulan, etrafı camlarla kaplı bir denizaltı teknesiyle denizin dibine daldık bir gün. Olağanüstü bir görüntü belirdi etrafımızda. Denizin dibinde çeşit çeşit balıklar, deniz kaplumba aları, yani carettalar, istakozlar, denizatları ve daha birçok deniz mahluku g rmekteydik. Bu deniz altında gidiş-gele  sırasında bütün yolcular aynı şeyleri görebiliyorduk.  ahane bir olay ya amı tık o gün.

Bu anlattıklarım dışında fazla ilginç olmayan bu diyardan sonra, dünyanın en güzel şehirlerinden biri olan San Fransisco'ya gelmi tik. Yerleşimi ve yapıları itibariyle çok değişik renkleri olan ve üzerine birçok  arkı yazılmış bu  ehri, birçok Türk ziyaretçi  stanbul'a benzetir. Sevgilim önceden bildiği bu kenti bana tanıtmaktan ayrı bir zevk alıyordu. M zelerini, sahillerini, tramvaylarını, eksik bırakmadan, her yerini gösteriyordu  en'ine. Bir gün taksiyle o güzelim Golden Gate köprüsünün üzerinden geçerek Sausalito'ya gidip oraları adeta kutsal bir yeri gezer gibi tavaf ettikten sonra aynı yolu vapurla ve bu kez o muhteşem köprünün altından geçerek geri döndük. M thi  bir anlamı ve cazibesi vardı bu yolculuğun. Giderken, o uzun köprünün üstünden geçmiş, d n  teyse denizden izleyebilmi tik bu mühendislik harikasını.

Bir başka gün, sevgilim beni deniz kıyısında balıkçıların dizili olduğu "Fisherman's Wharf" denilen y k iskelesi veya rıhtıma g t rm  , türlü deniz mahsullerini geze geze yemenin zevkini tattırmı tı. Allahım, ne güzel, ne renkli bir adamdı bu! Dünyada e i benzeri yoktu! Bir gece de çok lüks bir otelin en üst katında, sanırım 44 veya 46'ncı katıydı, bulutların arasından ve fakat o muhteşem ı ıl ı ıl köprüye bakarak yine nefis bir yemek ikram etmişti bana o eşsiz sevgilim. Sanırım sarhoş olmuştum. Ama bu kesinlikle i kiden değildi, zira o günlerde ülser teşhisi

Şen Sahir Silan ve Ali Neyzi New York Botanical Gardens'ta.

yüzünden içki yasaklanmıştı bana. Bu bir mutluluğun, güzellikleri aynı zevkle paylaşmanın verdiği sevincin sarhoşluğuuydu.

Tabiatıyla bu seyahatteki son durağımız New York oldu. Orada çocuklarımız ve torunlarımızla türlü güzellikleri paylaştık. Ayrıca, doğal olarak, kitap, tiyatro ve tabiat zevklerimizi de doyasıya yaşadık. Güzel, güneşli bir günde, her zaman gitmeyi sevdiğimiz Brooklyn Botanical Gardens'a gitmeye karar verdik. Orada büyük bir sürpriz bekliyordu bizi. Uğruna dünya seyahatine çıktığımız kiraz çiçeklerinin, parkın her tarafında ayrı bir cümbüş yarattığını görmeyelim mi! Hem sevindik, hem de kahkahalarla güldük bu olaya.

New York'ta hep tatil havasında olduğumuzdan otobüsle gezmeyi çok severdik. Mecbur kalmadıkça taksiye binmezdik. Otobüsle geze geze, etrafı görerek gitmek bizi keyiflendirirdi. Arada, hem Manhattan'ın aşağı yakasında, hem de ortasındaki kitapçıları ve galerileri, yani ikimizin de zaafı olduğu yerleri turlardık. Zaten elimizde avcumuzda ne varsa, çoğunlukla kitaplara ve tiyatrolara yatırırđık. O, gazete ve dergileri inceler, seveceğimizi düşündüğü oyunları not ederdi. İnce eleyip sık doku-

Şen Sahir Silan ve Ali Neyzi New York, South Street Seaport'ta.

duktan sonra seçilen oyunlara gitmeye başladık. Buna karşın, hiçbir zaman bir müzikale gitmedik, müzikalleri pek sevmezdi sevgilim. Opera da sevmezdi, o yüzden birlikte hiç operaya da gitmedik. Öte yandan iyi bir konser veya bale bulunca, onu kaçırmamaya özen gösterirdik. Sevgilimin tiyatro bilgisi ve zevki gerçekten çok gelişmişti. Bir oyuna gittiğimizde hemen kalitesini anlar ve ilk birkaç dakikada hoşnut kalmazsa oyunu hemen terk etmek isterdi. Biletler için yüksek bir ücret ödemiş olsa dahi buna aldırmaz, olaya olmuş bitmiş gözüyle bakardı.

En büyük düşkünüğümüz çocuklarımıza ve torunlarımızıydı. İkimizin de ikişer çocuğumuz ve üçer torunumuz vardı. Gerek İstanbul'da gerek New York'ta ve Avrupa'da onlarla olabileceğimiz fırsatları hiç kaçırmazdık. Sonraki yıllarda, New York civarındaki üniversitelerde eğitimlerini tamamlamaya gelen iki eşsiz torunumuzu (yani onunkiler), hayatlarını New York'ta sürdüren iki değerli torunumuz (yani benimkiler) ile bir araya getirmek de zevkimizi ve keyfimizi taçlandırmıştı.

Bütün bu değişik tatları ve güzellikleri noktalayıp Antalya'ya dönüşlerimiz de bizi çok mutlu ediyordu. Eski alışkanlıklarımı-

za dönmekte hiç zorluk çekmiyorduk. Bunun nedeni de şüphesiz, birbirimize karşı duyduğumuz o derin ve olgun sevgiydi.

Seyahatler sonrası Antalya'mıza dönüşlerde o, tabiatıyla hemen yazmaya başlıyordu. Arada da getirdiğimiz kitapları okumak ve okuduklarımızı paylaşmak ayrıca mutlu ediyordu bizi. Sevginin türlü şekillerde tazelenebilir olduğunu da o öğretti bana. Bir gün *Cumhuriyet* gazetesini okur okumaz yanıma geldi ve "Bak" dedi "bu sana yazıldı". Önümdeki gazetede, ağabeyinin son çıkan kitabı için verilmiş bir ilan vardı. İlanda, ağabeyinin ve yazdığı kitabın ismi yazılıydı. O ilanı kendisinin hazırladığını bildiğim için sonuna kadar okumadan başımı kaldırıp "Biliyorum" dedim. O, gene "Oku" deyince alttaki satırları da okumaya yöneldim ve başladım ağlamaya. Zira "Seni sevmek, anlamak, yine sevmek mutlulukların en güzeli. Sevgini kaybetmekten korkuyorum. Yeterli mi? Her şey için teşekkürler" yazıyordu.

İşte böylesine renkliydi onun sevgisi. Ben de onu seviyordum; beğenerek, duyarak, hayranlıkla. Onu korumak, onu yaşamak, yaşatmak istiyordum.

Dünya turumuz 29 Mart 2000 tarihinde başlamış ve 8 Mayıs'ta sona ermişti. 2001 yılına, gene onun yaratıcılığı sayesinde ender mutluluklardan birini yaşayarak girdim. Oğlumun ve gelinimin daveti üzerine Brüksel'e gitmeye karar verdiğimizizi telefonla New York'a, kızıma bildirdik. Kızım da harika bir kararlar iki canım torunumu yanına alıp Brüksel'e geldi. Yani bütün ailemle birlikte girdim yeni yıla. Sevgilim ile ben, Amerika, Avrupa ve Türkiye üçgeninde bütün ailenin bir araya gelmesinin az rastlanacak bir şans olduğunun bilincinde olarak, çocuklar ve torunlarla sevgimizi paylaşmanın keyfine vardık.

Aynı yılın mayıs ayında bu kez New York'a gittik. O hep, "Çok şükür ikimiz de sağlıklıyız, ne sen ne ben ameliyat bile olmadık" derdi. Oysa o yolculukta değerli doktorum bir ameliyat geçirebileceğimi öngörmüştü sağlık kontrolleri sırasında. Vatana dönüşümüzde bir İstanbul yolculuğu planlamaya başlamıştık. Allah'ın sevgili kulları olduğumuz için sevgilimin zarif gelini ve efendiler efendisi oğlu bizleri yazlık evlerinde misafir etmek istediler. İstanbul'a arabayla gittiğimiz için bu davet çok hoşumuza gitti. Özellikle onun için, otellerde kalmayı tercih et-

mediğinden ve ayrıca evlatlarının evi olduğundan, çok sevindirici oldu bu. Mevsimin de lütfuyla açmış bütün o nefis çiçeklerle bir cennetti evin bahçesi. İstanbul'a asıl gidiş nedenimiz onun sevgili büyük torununun Alman Lisesi'nden mezun oluşunu paylaşmak ve bu güzel başarıyı kutlamaktı.

O mutluluğu yaşadıkdan sonra da bazı doktorları görmeyi tasarlamıştık. Talihimiz yaver gitti ve çok iyi iki doktorla tanıştık; onlara o kadar güvendim ki, hemen ameliyat olmayı kabul ettim. Oysa önceleri can dostuma rica etmişim "Lütfen, ameliyat olmam gerekirse beni New York'a götür" diye. Ne denli yanılmış olduğumu bu iki genç, çalışkan, değerli doktordan öğrendim. Başarılı bir ameliyatla sağlığıma kavuştum. Oğlu ve gelininin yeniledikleri davetle ameliyat sonrası yorgunluğumu gene yazlık evde geçirdikten sonra, Antalya'ya döndük.

Bu satırları yazarken ağlıyorum. Alt katımda oturan Alman ailenin bir çift güvercini var. Demin gene pencereme gagalarıyla vurdular. Yaklaşıp onları izledim. Birbirlerinden hiç ayrılmıyor, aksine sürekli birbirlerine sokuluyorlar. Biz de böyleydik o eşsiz sevgilimle.

Antalya'ya dönüşümüzde ben anılarımı yazmaya devam ediyordum, ama onun kadar çalışkan değildim. O durmadan yazıyor, yeni eserler yaratıyordu. Bazen belki de için için kızırıyordu bana, neden daha çok çalışmıyorum diye. Ama hep anlayış gösteriyor, teşvik ediyordu beni. Ağırdan alışımın türlü nedenleri vardı oysa. Bu nedenlerden bir tanesi de, şüphelerimdi. Kim okuyacaktı ki benim anılarımı? Aslında ailem okusun, kuvvet bulsunlar diye yazıyordum. Ama yazılarımın basılması için bazı olasılıkların ortaya çıkması, benim de yazdıklarımı okuyucu gözüyle sorgulamama yol açmıştı.

Arada yaptığımız yolculuklar, geçirdiğim ameliyat, yazın gelişiyle bastıran sıcaklar pek de yardımcı olmamıştı anılarımı bitirmeme. Nihayet 18 Ağustos 2001 tarihinde yazılarımı tamamlamıştım. Ancak, etrafa pek bildirmemişim bu durumu. Derken basılıp basılmaması konusunda bir karar ânı geldi çatı. Sevgilim basılmasını onaylamamı istiyordu. Bu benim için de mutluluk verici olurdu, ama çocuklarıma da danışmam, onaylarını almam gerekiyordu. Kızım onun gibi düşünüyor "Basılmalı" diyordu. Oğ-

lum ise “Sakin ha! Bu çok özel bir hayat, bunu ortalara dökemezsin” diye ısrar ediyordu. Antalya’daki genç bir hanım arkadaşım “Mutlaka basılmalı, insanlara iyi gelecek yazdıklarınız” diyordu. Ben de yavaş yavaş, yazdıklarımın diğer insanların da yararlanabileceğini düşünmeye başlamıştım. Sonuçta oğlum üç oya karşı tek kalmıştı. Yazıları İletişim’e verdim. Artık top onlardaydı.

Bu arada yaptığımız iki yolculuk, ikimize de iyi gelmişti. Bu yolculuklardan ilki yeniden Brüksel’e gidişimizdi. Gelinim, oğlum ve erkek torunum hafta sonu Paris’e gitmemizi önerdiler. Bu harika bir teklifti. Bu çok sevdiğim şehre çocuklarımla gitmek, yıllarca hep isteyip de gerçekleştiremediğim bir maceraydı benim için. İşte şimdi, hiç olmazsa bir çocuğumla ve diğer sevdiceklemlerimle bu harika dünyaya gidebilecektim. Oğlum Montparnasse civarında, oldukça sakın bir muhit olan Place de Clichy’deki America Hotel’de yer ayırtmıştı. İki gün ve iki gece boyunca erişebildiğimiz, yetişebildiğimiz her yeri gezip gördük. Ama bu bize kâfi gelmemişti. Çocukların iş ve okul nedenleriyle Brüksel’e dönmeleri gerekiyordu. Oysa biz hürdük. İşimiz gücümüz yoktu. İkimiz de daha önce bu şehri birkaç kez görmüştük. Hem de oldukça lüks durumlarda. Bu kez burayı parasız öğrenciler veya turistler gibi gezmek istiyorduk. Yani hiçbir lüks aramadan, biraz bohem yaşamaktı amacımız. Otel basit olacak, taksiye binilmeyecek, pahalı lokantaya gidilmeyecek, vb. Ve de yaptık bu işi. Ayaklarımız su toplayıncaya kadar yürüdük, toplu ulaşımı kullandık, otobüse, metroya bindik. Müzeleri doya doya turladık, eski değerli sanat adamlarının kafelerine, bistrolarına gidip ucuz içkiler içtik. Köprü üstlerinde, altlarında sarılıp öpüştük. Yani, gençliğimizde olamadığı kadar hür olarak gerçekleri yaşadık. Böylece çılgın bir haftayı tamamlayıp, Brüksel’e döndük ve yine çocuklarımızı tattık. Bir süre sonra da Antalya’mızın yolunu tuttuk.

Aynı yıl, yani 2001’de, Kasım ayında bir kez daha New York’a, kızımı ve ailesini görmeye gittik. Doğal olarak, New York bizim için biraz da tiyatro demektir. Dolayısıyla yeni oyunların çıktığı aylarda orada olmayı yeğliyorduk. Öte yandan o, her zaman olduğu gibi, on gün sonra “Dönelim artık” demeye başlayınca da gerçekten dönüyorduk Antalya’ya.

...Ve Gemi Kalkıyor!

22 Nisan 2002’de, doğum günümde inanılmaz güzellikte bir hediyeye aldım. İletişim Yayınları’ndan gelen paketten *Pişman Değilim* adlı anı kitabım çıktı. Sevinç, heyecan, mutluluk birbirine karışmıştı. Neticede bu benim eserimdi, tabii ki sevinecektim. Ama sevgilimin sevinci görülecek bir olaydı. İkimiz de sanırım biraz güldük, biraz ağladık.

Benim için bu heyecan normaldi de, durmadan anı-roman yazan, çeviriler yapan, oyunlar yazan sevgilim için neden bu denli sevindirici olduğunu anlamakta zorluk çekmiştim. Sonraları bu olayın, onun ne kadar zevkli olduğunu kendisi için bir doğrulama olduğunu anladım. Nasıl bir ressamın en iyi çalışmasını seçiyor ve bu eleştirmenlerce teyit ediliyorsa, nasıl seçtiği oyunun o sıradaki en iyi oyun olduğu ortaya çıkıyorsa, sevdiği kadının iyi bir yanının ortaya çıkması da onun aldanmadığını ispatlıyordu. Sevinci de bundandı anlaşılan.

Yazılarımı, kızım, basılmadan okuyup sevmiştii. Oğluma ise kitap elime geçer geçmez postaladım. Okuduğunun sabahı erkenden telefon etti. “Anneciğim, sabahın erken saatlerine kadar, duygulanarak okudum. Meğer ben hiçbir şey bilmiyormuşum olanlar hakkında. İyi ki yazdın. Elleriine sağlıık” deyince, bu kez ben ağlamaya başladım.

Kitap hakkında hemen güzel eleştiriler çıkmaya başladı. Doğal olarak çok seviniyordum. Ama her zaman olduğu gibi, üstelik arkadaş dediğim bazı kişilerden tatsız sözler de gelmeye başladı. Efendim, bu kitabı tabii ki can dostum yazmış. Ben

İstanbul Kitap Fuarı'nda Şen Sahir Silan ve Ali Neyzi ortak imza gününde.

böyle bir şeyi beceremezmişim. O mutlaka yardım etmiştir, vb. Bunun yanında neyse ki beni takdir eden ve bana inanan birçok insan da vardı. Telefonla, mektupla, e-posta ile binlerce okurum bana ulaştı. Üç bin beş yüz kişinin isimleri, telefon numaraları ve yaşları arşivlerimde durmakta. Hiç şüphesiz beni okurlarımdan duyduklarım hem mutlu etti, hem de yüceltti. Bu satırları yazmakta olduğum Mart 2009 tarihinde kitabım on ikinci baskısını yapmış bulunuyor. Üstelik Antalya'daki Remzi Kitapevi benim için bu günlerde bir imza günü düzenleyecek. Bunlar da beni çok mutlu ediyor.

Yaşamım pek dümdüz gitti sayılmaz. Anı kitaplarımı okuyanlar bunu zaten bilirler. Böyle olduğu halde, hiç olmadık zamanlarda, nedense, kıskanıldım. Eminim bu birçok insanın tecrübe etmiş olduğu bir duygudur. Gene de üzücü oluyor. Hele benim gibi dünyaya hep olumlu bakan bir insan için.

Kitabımın basılışından hemen sonra, yazar sevgilimin tercüme ettiği ve rejisör dostumuz Adrian Brine'in ünlü aktör Michael York ile beraber yazdığı *Shakespeare Oyunculuğu* adlı kitap basılmıştı. Zaten peşi sıra birçok eseri basılmıştı sevgilimin o sıralarda.

Kitaplarımızdan dolayı ayrı ayrı veya birlikte birkaç TV programına davet edilişimiz ve çeşitli dergi ve gazetelerle yapılan söyleşiler, bir süre Türkiye dışına çıkışımızı engellemişti. Ama bundan ötürü bir sıkıntımız olmadığı gibi, kitaplarımıza gösterilen ilgi de bizi mutlu ediyordu.

2003 yılı Mart ayı içinde Belçika'ya sevgili çocuklarımızı görmeye gittik. Oradan da Almanya'ya, Brüksel'e yalnızca 200 km uzaklıkta olan Düsseldorf'a ufak bir gezinti yaptık onlarla birlikte.

Ayın sonuna doğru ABD Irak'a girdi. Doğal olarak, bu olay bizleri epey tedirgin etti.

Mayıs ayında, oradaki ailemizi ziyaret etmek üzere New York'a gittik. Her gidişimizde ikimizi de genel muayeneye tabi tutan sevgili doktorumuz, bu seferki ziyaretimizde can dostuma, vatana dönüşünde özel bir doktora gitmesini önerdi. Önemli olmayan fakat ihmal edilmeyecek bir "carotid" (şahdamarı) tıkanmasından şüphelenmişti.

Landon Thomas'ın Main'deki adası.

Bu yolculuğa başlamadan önce o, kızımın aracılığıyla bana bir sürpriz hazırlamıştı. Birlikteliğimizin ilk günlerinden beri, yani 1981 yılından başlayarak hep sevgilimle Boston'a gitmek, ona oradaki okulum Simmons College'ı, okulun hemen yanında her gün gittiğim Isabella Stewart Gardner Müzesini ve 1975 yılındaki gidişimde oturduğum Commonwealth Avenue'daki evimi göstermek istemiştim. O da, oldukça eski ve değer verdiği –ayrıca Leyla Saz Hanımefendi'nin anılarını, benim Türkçe çevirim üzerinden İngilizceye çevirmiş olan– dostu Landon Thomas'ı, kendisinin son yıllarda yerleşmiş olduğu ve ballandıra ballandıra anlattığı Maine eyaletindeki adasında ziyaret etmek istiyordu. Araba veya uçakla bu iki yere ulaşmak için yaptığımız planlar oldukça karmaşık ve yorucu gibi gelmişti bize. Her zaman, her şeyi araştıran o güzel adam bu kez de bir çare bulmuştu ikimizin arzusunu yerine getirmek için.

Bu bir "cruise" yani gemi yolculuğu idi. Norwegian Cruise Line'in, Norwegian Sea isimli, on katlı, tam teşkilatlı bir gemisinde harika bir yolculuk olacaktı. Her kamarada iki kişi kalacak şekilde 1524 yolcunun olacağı bu dev gemide 616 kişi de

Şen Sahir Silan'ın okulu Simmons College'ın yanındaki, hemen her gün gittiği ve çok sevdiği Isabella Stewart Gardner Müzesi.

yolculara hizmet edecekti. Geminin ağırlığı 42 bin gros ton idi. Yolculuk 31 Mayıs günü New York'tan başlayacak ve bir hafta sürecekti. Kızım biletlerimizi almıştı bile.

New York'taki doktorumuzun sözleri, daha doğrusu uyarısıyla, gemi yolculuğundan önce, yine New York'ta, bir iki doktor ziyaretinde bulunduk. Gene canım kızımın akıllı ve bilinçli yardımıyla görüştüğümüz iki doktor da yolculuğa çıkmamızda bir sakınca bulmamakla birlikte, ileride daha kapsamlı araştırmalar yapmamızı önerdiler. Biz de böylece, planlanmış olan yolculuğumuza başladık. Yol üstündeki duraklarda görmek istediğimiz dostlara da bu arada haber verip randevulaştık.

Hareket günü bizi rıhtıma getiren kızımızla vedalaşarak, gemiye bindik. Kamaramız çok güzeldi ve üst güverteyi görüyordu. Bu heybetli gemide üç lüks lokanta, sekiz bar ve lounge, oyun salonları, çeşitli dükkânlar, iki yüzme havuzu, spa ve fitness center vb vardı. En güzel yanıysa, tabii bizim açımızdan, kıyafet zorunluluğu olmamasıydı. Yani geceleri kravat, uzun elbise gibi zorunluluklar yoktu. Gene de her saate veya yere uygun bir şekilde giyiniliyordu. Demek istediğim gemideki ka-

lite biraz özenilmesini zorluyor, şık lokantaya mayo ile gidilmiyordu.

Yolculuğumuz New York rıhtımından saat 16.00'da başladı. Bu bir cumartesi günüydü. Önceden bize, hareketimizden birkaç saat sonra kaptanla tanışacağımız bildirilmişti. Bu tanışmada onunla birlikte resim de çektirecektik. Biz de bu davete uyduk. Kaptan oldukça genç, boylu boslu, güler yüzlü biriydi. Bize yolcular arasındaki tek Türk çift olduğumuzu ve bundan mutluluk duyduğunu söylemeyi de ihmal etmedi. O gün, o gece ve pazar günü denizde hiç durmadan ilerledik. Pazartesi sabahı saat 08.00'de Kanada'nın güneydoğu kıyısındaki Nova Scotia eyaletinin Halifax kentinin rıhtımına yanaştık. Yolcuların çoğu burada karaya çıktı. Biz ise gemide kaldık. Zira New York'ta vize işleriyle uğraşmak istememiştik. Ayrıca bu yolculuk biraz da dinlenmemiz için ayarlanmıştı. Sanırım pek önemli bir şeyler görme olanağı da yoktu. Biz de yazdık, okuduk, güneşlendik, keyfettik. Bizi bütün yolculuk boyu şaşırtan durum ise bini aşkın yolcunun, kavga dövüş etmeden, itişip kakışmadan, sükûnet ve terbiye içinde rıhtıma çıkmaları ve geri gelmeleri idi. Medeniyete, her zaman olduğu gibi, hayran olmuştuk.

Saat 17.00'de gemi rıhtımdan ayrıldı. Deniz hep sakindi. Salı sabahı ABD'nin Maine eyaletinin Bar Harbor adası uzağında demirledik. Burada yaşayacağımız bir rıhtım olmadığından motorlu teknelerle kıyıya taşındık. Sevgilim geleceğimiz yeri, tarih ve saati Landon'a önceden bildirmiş olduğundan bu değerli dostu bizi bekler bulduk. Sevinçle sarılmalar, hal hatır sormalar derken biraz üzüldük. Ne yazık ki Landon'un eşi biraz rahatsız olduğundan gelememişti buluşmamıza. Landon her zamanki inceliği içinde bize etrafı gezdirdi, bir lokantada, özellikle özlemiş olduğumuz için, bize ıstakoz yedirdi. Saat 16.00 civarında vedalaşıp bizi gemiye götürecek motora bindik.

Kamaramıza giderken bir panoya iliştirilmiş olan fotoğraflar gördük. Bunlar ilk gün kaptanla çekilmiş olan resimlerdi. Biz de kendimizinkileri almak için belirtilen odaya gittik. İki genç adamdan biri sevgilime ismini sordu, resimlerin makbuzuna yazmak için. İsmi duyan bu iki gencin sevinci görülecek şeydi. Meğer onlar da Türk değil miymişler! Bize de hayretle karışık

Norwegian Sea gemisiyle yapılan yolculukta Şen Sahir Sılan ve Ali Neyzi.

bir memnuniyet duymak kalmıştı. Nereden nereye! Bir Norveç gemisi içindeki yegâne Türk yolcular biziz ve iki genç Türk resimlerimizi çekmiş.

Çarşamba günü Portland'a yanaştı gemimiz sabah saat 08.00'de. Orada da bizi Landon'un oğlu ve gelini karşıladılar. Sevgilim tabii ki memnun. Tanıdığı biriyle gezecek bu limanı. İlginç düşünceleri vardı can dostumun. Mesela eve aldığım derginin içinde bir ailenin oturdukları evin resimlerine bakmayı ayıp addeder, bunu bir çeşit röntgencilik olarak görürdü. Gene, farz edelim bir şato veya meşhur bir kişinin evi gezileceği zaman son derece rahatsız olurdu. Böyle bir yere ancak davet edilmek suretiyle girilmeliydi ona göre. Aynı şekilde eğer bir yabancı yerde tur yapılacaksa bir tanıdık aracılığıyla gezmeyi yeğlerdi.

Bu genç çift bizi ufak ve mütevazı evlerine götürüp, buzlu çay ikram ettiler ve tabii bu arada onların iki minik yavrularını gördük. Resimler çektik ve onları, çocuklarıyla gelebilecekleri bir yere davet ettik. Bu fikir onların da hoşuna gitti, içinde lokantası da olan büyük bir park içinde bir çeşit piknik yaptık ve

gene mutat zamanda limana döndük. O genç, güzel insanlarla bizim de ruhumuz gençleşmişti.

Gemiye dönüşte hemen hep aynı olayı yaşıyorduk. Duşlar alınıyor, biraz dinlenilip giyiniliyor ve limandan ayrılışımızı güverteden izliyorduk. Yola koyulunca da yemekten önce birer kadeh içki içiyorduk. Lokantaların bolluğu ve seçeneklerin çeşitliliği de yemekleri monotonluktan kurtarıyordu.

Akşam yemekleri sonrasında ise, düzenlenen türlü eğlencelere rağmen ikimiz baş başa kalmaya özen gösteriyorduk. Çoğunlukla konuşmak, sonra da okuyup yazmak en sevdiğimiz şeylerdi. Tabii o güzelim güvertelerde tur atmak da, bizim için gecenin bir başka eğlencesiydi. Okuyup yazmak sözünden; benim okuduğumu, onun da yazdığını kastediyorum, çoğu zaman olduğu gibi.

Perşembe günü benim için önemliydi. Neredeyse otuz yıl önce bir hiç olarak Boston'a gelmiş ve tek başıma büyük mücadele başlamıştım. Bu bir mücadele miydi yoksa bir maceraya mı atılmıştım, kestirmesi zor. Evet, otuz yıla yakın bir zaman önce geldiğim ve neredeyse bir o kadar zamana yakındır yeniden görmediğim Boston...

O ise heyecanımı, sabırsızlığımı anlıyor ve elinden geldiğince beni rahatlatmaya çalışıyordu. Boston'da kocaman rıhtımlar olduğu için gemi beklemeden, doğruca bunlardan birine yanaşmıştı.

Onun da önceden yaptığı gibi, ben de eski bir arkadaşına, Paul Farris'e tam teferruatlı rapor vermiş ve ondan bizi karşılayacağı sözünü almıştım. Bir de sınıf arkadaşarımdan Emily Salaun'u aramış, kendisiyle Simmons College'da bir buluşma ayarlamıştım. O dehşetli kalabalık gene hiç patırtı gürültü olmadan, efendi efendi gemiden çıkmıştı. Biz de heyecan içinde çıktık. Paul yurtdışı seyahatlerinde Türkiye'ye de gelmiş, sevgilimle birlikte onu bir iki kez ağırlamıştık. Gene de bir süredir görmediğim için "Acaba tanıyacak mıyım?" diye bir soru işareti vardı zihnimde. Bir de baktık kocaman beyaz hasır şapkasıyla belirdi arkadaşımız. Yalnız bir tuhaflık vardı. Oldukça yavaş yürüyor ve hoş bir kadın onun kolunu tutuyordu. Sonunda bir araya geldik. Zavalı Paul bir süre önce fitik ameliyatı geçirmiş ve ancak yavaşça ha-

reket edebildiğinden, bizi karşılamak için de buluşma vaktinden bir hayli önceden harekete geçmişti. Arkadaşı Barbara, Paul'a yaptığı gibi, bize de eşlik edecekti Boston'da. Buna sevinmiştik. Barbara, ayrıca iyi bir şofördü.

Vaktimiz olduğundan, ilk olarak bir zamanlar oturduğum stüdyo dairenin bulunduğu Commonwealth Avenue'ya gittik ve 26 numaranın önünde inip resimler çektirdik. Otuz yıl önce bile hiç değilse yüz yıllık olan üç katlı bina aynı şekilde duruyordu. Kaldırımda durup ikinci kattaki cumbaya bakarken türlü anılar geldi geçti gözlerimin önünden ve tabiidir ki biraz da gözyaşı döktüm. O cumbada oturup, caddenin ortasındaki geniş yeşil alandaki ağaçları (özellikle manolya ağaçlarını), çiçekleri, orada gezen, konuşan, eğlenen insanları izlediğim zamanlar, bu şehrin temizliğine, güzelliğine ve insanların uygarlığına hayran olur, aynı zamanda yalnızlığımın burukluğunu da hissederdim.

Can dostum bana sımsıkı sarılarak paylaştı duygularımı. Binanın kapısına yükselen merdivenlerin birkaç basamağına yayılmış olarak oturan adam –sanırım evin kapıcısı– biraz şaşır-mıştı davranışlarımıza.

Oradan, Barbara bizi Fenway'deki Simmons College'a götürdü. Eski okulumdan içeri girdiğimizde yine aynı şüphe içindeydim; acaba yıllar öncesinde bıraktığım arkadaşımı tanıyabilecek miydim, daha da önemlisi o sözüne sadık kalıp gelecek miydi?

Şaka değildi geçen yıllar, benim gibi mutlaka o da yenilmiş olmalıydı zamana. Dördümüz biraz sağa sola bakınıyorduk ki, beyaz kısa saçlı ve hafif kilolu bir hanım belirip etrafı kolaçan etmeye başladı. Tanıyamamıştım pek, ama o olmalıydı. "Emily" diye seslenince bana yöneldi ve sarıldı. O beni tanıdı. Çok güzel bir buluşma yaşamaktaydık. 19-20 yaşlarındaki iki arkadaş 1946 yılından beri, yani yaklaşık altmış yıldır ilk kez karşılaşıyorduk. Sadece biz ikimiz değil, sevgilim, Barbara ve Paul da aynı heyecanı yaşıyorlardı.

Şüphesiz, bizler gibi okulumuz da epeyce değişmişti. Eski binalara ek yapılar inşa edilmiş, okulum kocaman bir üniversiteye dönüşmüştü. Öte yandan yalnızca bir kız okulu olarak kalmış olması ise bu değişen dünyada bir ayrıcalıktı.

Boston Simmons College'da Şen Sahir Silan'ın eski arkadaşlarıyla buluşma.

Emily bizi okulun kafeteryasında ağırladı. Gene resimler çekildi. Hayat hikâyelerimizi kısaca birbirimize anlattık. Zamanımız azdı ve vakit çabuk geçiyordu. Okul arkadaşım Emily'ye teşekkür edip vedalaştık.

Şimdi sırada yıllarca önce kolej talebesiyken hemen her akşamüzeri, okuldan sonra gitmekten büyük zevk aldığım, orada huzur bulduğum müze vardı. Isabella Stewart Gardner Müzesi benim sığınağım olmuştu gençlik yıllarımda. Müzedeki güzellikleri sevgilim de çok beğenmiş ve her zaman olduğu gibi paylaşmıştı benimle.

Bu müzenin ayrıntılarını, birçok başka bilgiyle beraber, *Pişman Değilim* adlı anı kitabımda okurlarımla paylaşmıştım. Zaten içinde yaşamakta olduğumuz internet çağında her türlü bilgiye kolaylıkla ulaşılabilir, hatta bazı müzeler sanal olarak gezilebilir.

Vakit öğlen olmuştu. Sabah 08.00'de rıhtıma yanaşmış olan gemi mutat zamanda yani saat 17.00'de hareket edecekti. Sadık dost Paul ve zarif hanım arkadaşı bizi, gene benim geçmişte sıkça gittiğim gözde yerlerimden, Boston's Waterfront diye anılan

Şen Sahir Silan ve Ali Neyzi, Boston'da dostları Paul Farris'in arkadaşı Barbara ile.

sahil bölgesine ıstakoz yemeğe götürdüler. Tuhaftır, çocukluğumuzda ve gençliğimizde bulmakta güçlük çekmediğimiz, sıkça yediğimiz bu deniz mahlukunu artık vatanımızda hemen hiç yiyemiyor olduk. Ne yazık! Bundan dolayıdır ki ikimiz de dış memleketlere yolculuklarımızda ıstakoz yemeye bayılıyor, şimdi de bu nazik Bostonluların davetine seviniyorduk.

Açık havada, güzel bir masada, keyifli bir sohbet eşliğinde yenen yemek de tabiatıyla uzun sürmüş, neticede ayrılık vakti gelmişti. İki dost bizi gene rıhtıma götürdüğünde, vedalaşırken bir hüznün çökmüştü içimize. İngilizlerin bir deyişi vardır: *Parting is such sweet sorrow* (Veda öylesine tatlı bir hüznündür ki) derler.

Sevgilim de geçmişte bu şehirde bir süre yaşamış olduğundan gemiye anılarımızı ve duygularımızı paylaşarak bindik ve hemen güverteye çıkıp Boston limanından gün batarken ayrılışımızı izledik.

Cuma günü sabah 08.00'de Massachusetts eyaletinde, ünlülerin sayfiye merkezi olarak bilinen Martha's Vineyard adasına vardık. Orada da yanaşacak bir rıhtım olmadığından adanın

açıklarında demirledik. Bu ada birçok ünlüyü barındırdığı veya ağırladığı için “Hollywood East” diye de anılıyor, ancak bu ünlüler buraya görünmek için değil, ortamdaki keyif almak için geldiklerinden adadaki yaşam, sükûnetini kaybetmiyormuş. Ben bu kasabanın ismini ilk olarak Kennedy ailesinin yazları yaşadıkları yer olarak duymuştum. Motorlarla kıyısına çıkarıldığı-mız, fazla da özelliği olmayan bu ufak ve turistik kasabada belirli bir tura katılmak istemediğimizden, biraz sahilde yürümek bizim için yeterli oldu. Gemiye dönerek günün çoğunu orada geçirdik. Geri gelenler de fazla bir heyecan göstermediklerinden, pek bir şey kaçırmadığımızı anladık.

Cumartesi sabahı da gene aynı saatlerde Rhode Island eyaletinin bir kenti olan Newport’ta demirledi gemi. Burası da ancak kısa süreli gezilecek bir yer oldu bizim için. Caz festival-leriyle ünlü olan Newport’ta, karada geçirilecek süre zarfında izleyebileceğimiz bir dinleti de yoktu o gün. Martha’s Vineyard gibi, zengin ve tanınmış insanların malikânelerinin çokça olduğu bu ufak ve hayli ağaçlıklı kentte, küçük bir balıkçıda balık yemek tek zevkimiz oldu. Gemiye döndüğümüzde hiçbir şey kaçırmadığımızı biliyorduk.

Gemideki son gecemiz olduğundan uzun süre türlü eğlen-celeri izledik, hatta tek kollu makinelere cebimizde kalan bozuk paraları atıp şansımızı bile denedik! Kısacası eğlencelerin hiçbirini kaçırmadık.

Pazar sabahı erkenden New York’un limanına yanaşan ge-minin güvertesinden baktığımızda, elmas evlat olan kızımızın bizi rıhtımda beklediğini görmek harika bir sevinçti.

Arzu ettiğimiz gibi bir yolculuk yapmış olmanın keyfini yaşamakla beraber gözlerimiz artık vatan yolundaydı. Bir an önce Türkiye’ye dönmek ve Amerika’daki doktorların tavsiyesine uyarak sevgilimin İstanbul’da ayrıntılı bir sağlık kontrolünden geçmesini istiyordum.

New York’ta kaldığımız son birkaç gün sırasında Türkiye’den bizi çok sevindiren haberler almıştık. *Pişman Değilim* üst üste birkaç baskı yapmıştı. Demek ki bir hayli sevilmişti!

Dönüşümüzde bir süre Antalya’da kaldıktan sonra bazı doktorlardan randevu alıp İstanbul’a hareket ettik. Bazı dok-

torları da birkaç gün sonra arayacaktık. Mesela benim New York'taki kadim ve değerli doktorumun yakında İstanbul'a geleceğini öğrenmiştik. Muayenelerden sonra ona vereceğimiz bilgilere ilişkin görüşlerini almak istiyorduk.

İstanbul'a gidişlerimizde can dostumun sevgili çocukları ve torunlarıyla olmak bizi çok mutlu ediyordu. Ayrıca ikimizin de eski ve çok kıymetli arkadaşlarımız vardı orada. Ailemizle ve dostlarımızla, özellikle sevgilimin gözdeleleri olan Asmalımescit'te Refik, Beyoğlu'nda Rejans, Kurtuluş'ta Despina'nın Yeri, Moda'da Koço, Sıraselviler'de Çiçek Arif ve diğer birkaç eski ve sevilen mekânda buluşup yemek yemekten keyif alıyorduk. Bunlardan Koço, çocukluğumda ailece gittiğimiz bir lokanta olduğundan, bende de özlemler uyanırdı. Bir de sevgilim sayesinde ilk kez gittiğim Çiçek Arif'in yerinde, Arif Bey'i tanıdığım, çok lezzetli bir yaprak sarması tattığım ve daha önce yalnızca sinema, tiyatro veya televizyonda gördüğüm bazı ünlülere de samimi ve mütevazı bir ortamda rastlayabildiğim için özel bir yerde olduğum hissini yaşamıştım.

Doktorlar, testler birbirini izledi. Sonuçta sevgilimin bir şahdamarının tıkalı olduğu ortaya çıktı. Sayıp sevdiğimiz, güvendiğimiz birkaç doktor, yapılması gereken müdahalenin, yeni bazı tekniklerin uygulanmaya başlandığı New York'ta yapılmasının daha uygun olacağını söyleyip, şayet imkânımız varsa oraya gitmemizi önerdiler. Bu neticeyi hemen kızıma bildirdik ve yardımlarını istedik. O da New York'ta yaşayan ve tesadüfen yıllardır tanıdığı ve iletişimini sürdürdüğü birkaç doktordan bize derhal bazı randevular aldığını müjdeledi. Böylece tekrar Amerika'ya gittik. İlk doktorumuzla 9 Ağustos'ta buluştuk.

New York'a gittiğimiz zamanlar 47. Sokak'ta küçük bir daire kiraliyorduk. Öte yandan görüşeceğimiz doktorların hepsi de 16. Sokak'ta bulunan Cornell Medical Center – Columbia Presbyterian Hospital'da çalışıyorlardı. Yoğun trafikten dolayı bu iki sokak arasındaki mesafe taksiyle en az 35-40 dakika tutardı. Ancak becerikli kızım, aradaki kestirme yolları iyi bildiğinden, taksi şoförünü yönlendirip yolculuk süresini yirmi dakikaya indirebiliyordu. Çeşitli doktorların yaptığı birçok muayene ve inceleme sonrasında onun sağ tarafındaki şahdamarının nere-

deyse tamamen, sol tarafındakinin de kısmen tıkalı olduğu anlaşıldı. Sağ taraftaki damar cerrahi bir uygulamayla ya da yeni, bıçaksız bir müdahale olan “stenting” ile açılabilirmiş. Herkes gibi o da bıçaktan korktuğu için yeni tekniğin uygulanmasını istedi. Heyecan ve yorgunluk biraz geçmiş, hiç olmazsa neyin ne zaman yapılacağı belli olmuş, biz de rahat bir nefes almıştık.

Kalmakta olduğumuz dairede kızımın bizi bir ziyareti sırasında, beraber kahvelerimizi içiyorduk ki, birden elektrik kesildi. Saat 16.30 civarıydı. Camdan baktığımızda karşıdaki apartmanların da karanlık olduğunu gördük. Bu Amerika için olacak şey değildi. Ben 13 yıl orada yaşadım, ancak o süre zarfında bir tek defa, o da 20 dakika kadar kesilmişti elektrik.

O saatte torunumun okuldan gelmiş olması gerekiyor. Ev telefonu işlemiyor. Biz altıncı kattayız, ama kızımın dairesi yakındaki başka bir binanın 14. katında. Oldukça çaresiz durumdayız. Evde ne kibrit ne de mum var. Neyse ki o zamanlar hem ben hem de kızım sigara içiyoruz ve çakmaklarımız var. Sevgilim benim çakmağımı aldı ve kızım ile birlikte merdivenlerden inmek üzere kapıdan çıktılar. Kızım evine gidecek, sevgilimse bizi aydınlatacak malzemeler bulmaya çalışacaktı. Sonradan öğrendiğime göre diğer katlarda yaşayanlar merdivenlere mumlar koymuş. Bu arada trafik ışıkları da çalışmıyor. Motorlu vasıtalar dakiler şaşkın, kimse arızanın nasıl ve ne zaman geçeceğini bilmiyor. Ben tek başıma karanlıkta ve meraktayım. Hiç olmazsa banyoya su doldurayım dedim. Zira elektrik gelmezse bir de susuz kalırız. Epey bir süre sonra can dostum elinde birkaç sofraya mumuyla döndü. Ne mum, ne el feneri, ne kibrit, ne de çakmak kalmış dükkânlarda. Bu arada kızımı ve torunlarımı merak ediyorum. Buzdolabındaki birkaç parça yiyecek karnımızı doyurup, karanlıklar içinde oturduk bir süre. Sevgilim sokaktan döndüğünde, bu arızanın bütün New York eyaletini kapsadığını ve giderilmesinin de pek kolay olmayacağı bilgisini edinmişti. Bu arada tahmin ettiğim gibi sular da kesildi. Korkunç bir olay yaşamaktaydık. Yemek pişirmekten ısınmaya, havalandırmadan otel odalarının kapı kilitlerine kadar her şeyin elektriğe dayandığı bir şehirdeydik. Nitekim sonradan öğrendik ki, bazı şık ve pahalı otellerin müşterileri bile lobilerde ve koridorlarda sabahlamışlar.

Gece yorgun, bezgin sızdık. Günün ilk saatleriyle birlikte fırladık. Bir ümit! Yok, gelmemiş elektrik. Ben deliye dönmüş durumdayım. Kızım acaba dün yavrusunu buldu mu? O zifiri karanlıkta 14 katı çıkabildiler mi? Acaba mumlar düşüp yangın mı çıktı? Benim sevgilim harika bir insan. Beni rahatlatmak istiyor. Ya çocuklar gelirse diye birimizin orada kalması gerek. O, elinde mum yine altı katı inmeye yollandı. Artık güneş de doğdu. Bir yandan da düşünüyorum, iki gün sonra ameliyat olacak. Olabilecek mi? Bekle, bekle, bekle. Saatler geçti. Bir de baktım, sevgilim, kızım ve torunum çıkageldiler. O canım sevgilim altı katı indikten sonra, kızımın binasındaki o 14 katı da çıkmış! Nasıl çıkmış o damarı tıkalı insan bunca merdiveni? Ama çıkmış ve çocukları da alıp aynı merdivenlerle yeniden boğuşmuşlar bana erişmek için. Neyse ki bu kez ellerinde bir fener vardı. Biraz nefeslendiler ve “Haydi” dediler “etraf günlük güneşlik, insanlar sokaklarda, biz de gezelim”. Tabii bu teklif aslında o rengârenk, nefis insandan geldi. Attık kendimizi 2. Cadde ile 47. Sokağın köşesindeki Katherine Hepburn Park’a. Etraf cıvıl cıvıl, sanki bir bayram yaşıyor. Beni asıl hayrete düşüren insanların trafik ışıklarının yanmamasına kısa sürede alışmış olmalarıydı. Caddedeki araba ve otobüsleri kullanan insanlar gayet terbiyeli, birbirlerine yol veriyorlar, saygı ve sabır gösteriyorlardı. Nihayet, 26 saat kadar sonra trafik ışıklarının yanması bizlere müjdeyi vermişti. Böyle bir kurtuluşu kutlamalıydık. Tesadüfen o akşam ailece bir konsere davetliydik. Atlayıp bir taksiye konsere gittik ve öylece kutladık elektriğin gelişini.

Ertesi akşam sevgilimin hiçbir şey yememesi gerekiyordu ve aç biilaç uyudu. Sabah erkenden kızım geldi ve hastaneye gittik. Bir sürü bürokrasiden sonra öğlene doğru ameliyathaneye aldılar sevgilimi. Kızımla heyecan içinde beklemeye başladık. Takriben bir saat sonra doktor yanıma geldi. Yüzü bir tuhaftı. “Damar çok dar, muhtemelen balonla içine giremeyeceğim ve neşter kulanmaya mecbur kalacağım” dedi. Çaresiz “Hayatı nasıl kurtulacaksa onu yapın” dedim. Bir süre böyle merak içinde bekledikten sonra iyi haber geldi; doktor balonla damardan içeri girmiş ve stendi damara yerleştirmişti. O arada hoş bir rastlantı da yaşanmıştı. O renkli adam ameliyata girmeden önce, kuzeni Dr. Hasan

Garan'ın da aynı hastanede olduğunu öğrenince ona haber gönderdi. Böylece değerli kuzeni de "stenting" uygulaması sırasında sorumlu doktora yardımcı olmuş. Dr. Garan'ın mesleğinde en ileride olduğunu birçok insandan duyduğumuz gibi, son derece nazik ve sadık bir kişi olduğunu da bizzat gördük.

Sonunda uygulamanın bittiğini, hastanın yanına gidebileceğimi söylediler. Aynı zamanda da beni ikaz ettiler, hasta olmadık şeyler söyleyebilir veya bazı şeyleri unutabilirmiş bir süre için. Onu başka bir hastanın da yattığı yoğun bakım odasına götürürlerken ben de yanında gittim. Şansımıza zihni gayet iyi işliyordu. Bu uygulama sırasında lokal anestezi yaparak, sağ kasıktan girip sol şahdamarına bir stent takmışlardı. Yapılan uygulama o dönemde henüz tecrübe aşamasındaymış ve o da 204. denekmiş!

Yoğun bakım odasında kalabilmek için özel izin almıştım. Tabii bu arada hem oğlu hem de en yakın arkadaşı sürekli telefonla arıyor ve durumu izliyorlardı. Çok şükür her şey şimdiye kadar iyi geçmişti, ama ilk on saati sorunsuz geçirmesi önemliydi. Odada her yeri bir başka cihaza bağlı olarak yatıyordu. Kırpırdamaması ve kasığında açılmış olan bölgeye konulmuş olan ağırlığı düşürmemesi gerekiyordu. Odadaki iki hasta da iriyarı bir Afro-Amerikan kadının bakımı ve gözetimindeydi güya. Fakat bu cingöz kadın benim ne mene dikkat ettiğimi görünce hastamı pas geçip durdu. O akşam hiç gözlerimi kırpmadığım gibi, aç ve daha da önemlisi sigarasız kalmıştım. O zamanlar günde iki paket içtiğim düşünülürse, durum biraz açıklık kazandır. Şunu söylemeliyim ki, dünyadaki en nitelikli hastanelerden biri olmasına karşın hizmet bakımından bizim hastanelerimiz yanında sönük kalmıştı burası. Amerika'daki hastaneler tıbbi açıdan çok gelişmiş olmasına karşın, istenen korkunç yüksek ücretler ve bakım, hizmet eksikliği ciddi bir sorun oluşturuyor.

On saati tamamlamıştık ve sevgilim acıkmıştı. Yalvar yakar bir lokma bir şeyler getirdi bakıcı kadın. Ben akşam da öğlen de bir şey yememiştim. Açlık beni fazla etkilemiyordu, ama susuzluk kötüydü. O on saat sevgilimi bırakıp koridordaki su çeşmesine bile gidememiştim. Hastamı biraz rahatlatınca gidip su içtim. Sonra da bir kahve aradım. Açlıktan ve yorgunluktan üşü-

yordum. Bütün gece bir tabure üstünde oturmuş, gözümü kırpmamıştım. Yanlış anlaşılmasın; o saatlerde aç ve susuz da olsam dünyanın en mutlu kadınıydım. Sevgilim zor bir durumu çok şükür atlatmış, iyileşme yoluna girmişti. Aşağıya, kafeteryanın olduğu kata indim; kapılar kapalı. Giriş katındaki nöbetçilere sordum: “Saat 07.00’de açılır, ama sokağa çıkarsan, biraz ileride kahve satan seyyar bir tezgâh var” dediler. Canıma minnet! Kapıdan fırladım, sigaramı yaktım. Ohh! Biraz yürüyünce kahveciyi buldum, kahvemi aldım, sigaramı içerken aileyi ve dostları telefonla arayıp iyi haberi verdim ve hemen hastamın yanına koştum. Neşesi yerinde, gözleri pırıl pırıldı. Günlerdir, gecelerdir nasıl üzüldüğümüzü sıkılmıştık ikimiz de. Üstelik ben, yapılacak bu uygulamaya şüpheyle bakıyordum. Ama o sabah sevgilimi keyifli görmek beni çok mutlu kılmıştı. Öncesinde duyduğum üzüntü ve endişeyi özetlemek için o gece, o on saatin geçmesini beklerken üç kilo kaybettiğimi söylersem daha iyi anlaşılır gibime geliyor.

Doktor sabah ziyaretinden sonra, öğleye doğru çıkabileceğimizi söyleyince çok sevinmiştik. Onun şahdamarında üç santimetre boyunda ve sekiz milimetre eninde alüminyum bir boruyla saat 13.00 civarında New York’ta kalmakta olduğumuz daireye girdiğimizde çok memnun ve mesuttuk. 204 numaralı denek, yani hastam, o sırada iyiydi, ama sonuçların takip edilmesi gerektiğinden en az bir ay daha buralarda kalmamız lazımdı. Bu da birçok bakımdan bazı düzenlemeler yapmamızı zorunlu kılmıştı. Bunlardan en önemlisi bu dairede kalış süremizi uzatmaktı. Şansımız varmış, ev sahibi bize bu imkânı tanıyınca dünyalar bizim oldu. Hastamın 15 gün sürecek bazı yasakları vardı, ama hiç olmazsa özel bir diyeti yoktu ve o buna çok sevinmişti.

Arada bazı sıkıntılarımız da oldu tabiatıyla. Mesela sonbahar geldiğinden üşüdük! Zira Ağustos başı New York’a birkaç yazlık eşyayla gitmiştik. Soğuklar başlayınca, daha fenası yağmurlar başlayınca yağmurluk, şemsiye, çorap, kapalı ayakkabı gibi giysiler almaya mecbur kalmıştık.

Böylece 20 Eylül’de tekrar doktor muayeneleri tamamlandı ve 21 Eylül günü güzel yavrularımızı yani kızımı ve torunlarımı bağrımıza basıp, vatanımıza, Antalya’mıza döndük.

New York'taki zoraki yaşantımız sırasında da o her zaman-ki gibi yazmakla meşguldü. Bu arada benim kitabım da baskı üzerine baskı yapmaktaydı. Birden, "Türkiye'de böyle sevilen kitabım acaba Amerika'da da beğenilir mi?" diye düşünmeye başlamış ve böylece *Pişman Değilim*'i İngilizce'ye çevirmeye girişmiştim. Tabii Antalya'ya dönüşümde de bu işe devam ettim. Amerika'dan ayrılmadan önce yazılarımın bir kısmını bir yayınevine göndermiştim. Onlar da gördükleri kadarını onaylamışlar ve böylece havanda su dövmekten kurtulmuştum. Yani çevirim tamamlandığında basılabileceğini ümit edebilirdim. Bu da tabii hevesimi kamçılıyordu. Böylece ikimiz de bol bol okuyup yazıyor, yazıp okuyorduk.

Sevgilim bu kez Shakespeare çevirilerine yönelmişti. Arada, Kırac ailesinin Antalya'daki Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü için, İngiliz amirali Francis Beaufort'un *Karamanya* kitabını Türkçe'ye çevirmişti. Bir de ortanca torunu için yazdığı *Lara Feneri II* adlı kitabı basılmıştı. Önceki *Lara Feneri* adlı kitabı büyük torunu için yazılmıştı. Yani bilgisi ve anıları bol, kalemi hızlıydı sevgilimin.

New York'ta stent takıldığında kendisi denek olduğundan, hem 2004 hem de 2005 yıllarının Ağustos aylarında tekrar muayene edilmesi gerekiyordu. Bu zorunluluk biraz canını sıkmişti sevgilimin. "Ben bir yıl sonra tekrar buraya gelmem" deyince, doktorunun sağ kolu olan araştırmacı hemşire bu duruma bir çare buldu. Kendisi Türkiye'ye hiç gelmemişti. Eğer biz onu misafir edersek kendisi Antalya'ya gelip kontrolleri yapabilecekti. Bu haber ikimizi olduğu kadar kızımı da sevindirmişti. O aylarda kızım zaten gelecekti. Böylece doktorun asistanı ve aynı zamanda hastanenin Klinik Denemeler Koordinatörü olan Cynthia ile birlikte gelebilirlerdi.

Yolculukları biraz azaltmış, kendimizi yazılarımıza vermiştik. Gene de arada bir İstanbul'a gidiyorduk. Bu yolculuklardan birinde, yeğenlerim "Şenko, annemin eşyaları arasında senin mektuplarını bulduk, onları ister misin?" dediklerinde hem şaşırdım, hem de sevindim. Bibi'yi, yani büyük ağabeyimin sevgili eşini kaybedeli neredeyse iki yıl geçmişti. Sevgilimle birlikte heyecanla Gümüşsuyu'ndaki apartmana gittik. Sevgili

büyük yeğenim bana büyükçe bir kutu verdi. İçinde zarflarıyla birlikte, benim yazdığım birçok mektup vardı. O çok sevdiğim arkadaşım, demek mektuplarımı saklamıştı. Yeğenime teşekkür edip vedalaştık. Zira o akşam Antalya'ya dönüyorduk. Dönüşümüzde merakla mektupları okumaya başladık. Bunlar, Bibi'ye Boston ve New York'tan 1975-1979 yılları içinde yazdığım mektuplardı. Ve şaşılacak şey, yüz dört tane, içlerinde mektupları, Bibi'nin adresine gönderilmiş zarf vardı. Can dostum belki de benden fazla heyecanlanmıştı. Bir kısmını okuduktan sonra "Meğer sen hep iyi yazarmışsın, niye bu işe daha önce başlamadın ki?" dedikten sonra "Bunlar mutlaka kitap haline gelmeli" diye ekledi. Yaptığım tercümeyle ara verdikçe bu mektupları sıraya koyuyor ve teker teker okuyordum. Ben de hayretler içinde kalmıştım, bu ne güzel bir dostluktu, yaşamı, hatta üzüntülü bir yaşamı nasıl paylaşmaya çalışmıştım Bibi ile. Aradan 30 yıl geçmişti ve ben o günlerdeki yaşamımı okuyordum. Gerçi mektuplardan birinde "Bibiciğim, bu mektupları sakın yırtıp atma, bunlar bir gün yaşamımın aynası olacak" gibi bir şeyler yazmıştım, ama Bibi'nin sadakati de inanılır gibi değildi.

Şu, bu derken 2004 yılına girmiştik. Yıllardır, kışları Dede-man Otel'i'nin havuzunda yüzüp spor yapıyorduk. O yıl ben bir iki kere üşütmüştüm ve havuza pek hevesle gitmez olmuştum, ama sevgilim devam ediyordu, ben de onu destekliyordum. Bu arada ben kitabımın İngilizce çevirisini tamamlamış ve New York'a göndermiştim. Böylece elim boş kalınca mektuplarla ilgilenmeye başladım. Şayet bunları bastırıcaksak, bazı düzenlemeler yapmam gerekecekti. Örneğin, bu kitabımın başlarında da sözünü ettiğim gibi, Bibi'yi ilgilendiren özel kısımları çıkarmam gerekirdi mektuplardan. Bir de o yıllarda Amerika'da yaşadığımdan olsa gerek, çok İngilizce kelime kullanmış olduğumu fark ettim. Bunların da Türkçeye çevrilmesi gerekecekti. Yani her bir mektup temize çekilecekti.

Pişman Değilim bana tanıdığım, tanımadığım birçok insan hediye etmişti. Yıllardır görmediğim akrabalarım, arkadaşlarım ortaya çıkmıştı. Bu arada akraba olup da hiç bilmediğim hısımlarla da buluşmuştum. Mesela Burak Karabel ve güzel eşi

Ankara, Kare Kitabevi'nde Şen Sahir Silan ve Ali Neyzi'nin imza günleri.

İlknur. Meğer Burak ile annem tarafından bir akrabalık varmış ve tabii karşılaşıncı çok seviştik. Ona Bibi'ye yazdığım mektupların bir kısmını okuması için verdim. Bunları okudu, beğendi ve kitap olarak bastırmam için beni teşvik etti.

Bu arada beni çok heyecanlandıran bir olay daha oldu. Anı kitabımda sözünü ettiğim Tayvanlı Dr. Lin'le de buluştuk 30 yıl aradan sonra. Bu gerçekten mucizevi bir rastlantıydı. Kendisi Ankara'da üst düzey bir diplomat olarak görev yapıyordu ve o da öylesine heyecanlanmıştı ki, sevgilimle beni Ankara'da bir öğle yemeğine davet etti. Bu davetten sonra da ara ara telefonla konuşuyorduk. O sıralarda Ankara'da Kare Kitabevi bana ve can dostuma müşterek bir imza günü düzenlemişti. Birçok eş dost arasında Dr. Lin'e de haber verdim. Biraz rahatsız olduğunu ama gelmeye gayret edeceğini söyledi telefonda. Ankara'ya Kare Kitabevi'ne gittiğimizde Dr. Lin'den kocaman bir çiçek sepeti gelmişti. Davetliler gelmeye başladığında da Dr. Lin'in geldiğini görmek bizi sevindirmişti ama biraz dikkatli bakınca onu çok zayıflamış ve solgun bulduk. Bize bir hayli rahatsız olduğunu, ama bu fırsatı kaçırmak istemediği için geldiğini söyledi.

Antalya'ya dönüşümüzde hatırını sormak için telefon ettiğimizde ne yazık ki onu kaybettiğimizi öğrendik.

Önceden planladığımız gibi 2004 Eylül ayında Amerika'dan doktorun asistanı Cynthia gelecekti. Gelmeden önce sevgilimin tam bir sağlık kontrolü yaptırmasını ve raporlarını kendisine göstermek üzere muhafaza etmesini istemişti. Antalya'daki özel bir hastanede bütün bu muayeneleri yaptırdık.

Günler geçiyordu ve ben de mektupları temize çekmiştim. Ancak şimdi onları bilgisayara geçirecek birini bulmamız gerekiyordu. Sevgilim her zamanki zarıflığı ve sevecenliğiyle bu işe gönüllü oldu.

Antalya'da giyim hiçbir zaman dert olmamıştır. Oysa biz İstanbul, Amerika ve Avrupa'ya seyahat eden, her yerde tanıdıkları olan kişiler olarak az da olsa, arada yeni bir şeyler almak durumunda kalıyorduk. Sevgilim kadar gözü tok, yeni giysilere hiç mi hiç gerek duymayan bir insan tanımadım. Onun vücudu şıktı. Aslında ne giyse yakışır, iyi dururdu üstünde. Vücudu şık ne demek? Benim kullandığım şekildeki anlamı şöyle: Bir erkek uzun bacaklı, geniş omuzlu ise ve vücudu orantılı ölçülerde ise bu tabiri kullanmak yerindedir. O da böyle yaratılmıştı. Takım elbise giyer, kravat takar, şık olurdu. Bir Bodrum gömleği ve bir şort giyince de şık olurdu. Ama gene de bazı yeni giysilere gerek olduğunda kıyameti koparır, "Her şeyim var, bunlar bana yeter" derdi. Hatta karşılaştığımız bazı çok varlıklı tanıdıkları görünce "Sen niye hırslı olmadın?" diye sorduğumda "Bilmem ki, olanlar bana hep yetti, fazlasına gerek görmedim" derdi. Ben de bu duygulara çok yakın olduğumdan gülerdim bu sözlerine. Bana da epey gençliğimde, doğum günümün yakın olduğunu söylediğim bir hanım "Ne istedin kocandan?" diye sorduğunda çok şaşırmıştım. İnsan hediye bekler mi ki! Ayrıca hediye, cinsi de söylenerek istenir mi? Düşünceler ve duygular çeşitli ve değişik oluyor anlaşılır.

Sonunda Amerikalı doktor yardımcısı, kızımızla birlikte geldi. İlk olarak raporlar tetkik edildi, onlar iyiydi. Derken Cynthia'nın yapması gereken özel testler yapıldı. Onlar da fevkalade sonuç verdi. Misafirimizi yedirdik, içirdik, gezdirdik zevkle. O da hoşlanmıştı ikramımızdan. Ayrıca Antalya'ya ve

o güzelim denizine hayran kalmıştı. Cynthia dönmeden önce Lara'da, balkonda onun ve kızımın şerefine bir de kokteyl parti verdik. Her şey bir rüya gibi olmuştu. 2005 yılında tekrar muayene olmak üzere anlaştık ve misafirlerimizi uğurladık.

Amerika, ameliyat, kitaplar, yazılar derken neredeyse iki yıldır, o sıralar Almanya'da çalışmakta olan oğlumu görememiştim. Bu biraz da onun işkolikliği yüzünden tatil izni almamış olmasından ötürüydü. Yeni yıla girmeden önce canım sevgilim "Şubat'ın dördünde seni oğluna götürüyüm" demez mi! Uçtum sevinçten. O tarihten önce bitirilmesi gereken yazıları vardı sevgilimin.

2005 yılına ikimiz baş başa girmeye karar vermiştik. O da ben de soframız için bazı hazırlıklar yapmış, salonu biraz renklendirip süslemiştik. O günlerde gelinim de Antalya'ya gelmiş fakat yılbaşı sırasında Ankara'ya gitmesi gerekmişti. Gelinimin, Lola isminde, simsiyah, fazla büyümeyen, "mini schnauzer" cinsi bir köpeği var. Aslında bu köpeği Belçika'ya çocuklarımıza gittiğimiz günlerden tanıyor ve seviyorduk. Nedense sevgilimin büyüdüğü evde hiç köpek olmamış, dolayısıyla o da pek yaklaşmayı sevmezdi köpeğe. Bunun yanında Lola'ya alışmıştı. Bilindiği gibi köpekleri günde birkaç kez sokağa çıkarıp yürütmek gerekir. Belçika yolculuklarımızda sevgilim, uzun süre evde olmaktan hoşlanmaz, etrafı keşfetmek isterdi. Böyle zamanlarda "Tasmasını takarsanız, ben gezdiririm" der ve köpeklerle hiç temas etmeden bir güzel yürürlerdi birlikte. Hatta son Belçika yolculuğumuzdan dönerken takılmış "Ben şimdi kimi gezdireceğim?" demişti. Ben de Antalya'ya geldiğimizde bir muziplik yaptım. Gittim, tahtadan yapılmış, tekerlekli bir oyuncak köpek aldım. Bunu ona verdiğimde ikimiz de kahkahalarla gülmüştük. Gelinimin Ankara'ya otobüsle gitmesi gerekmişti. Ne yazık ki otobüsler köpekleri kabul etmiyorlar. Böylece o yılbaşı gecesi Lola da bizimle kalmıştı. Akşamüzeri Burak ve İlknur Karabel bizi arayıp iyi dileklerini ilettiklerinde, akşam ne yapacaklarını sorduk. "Baş başa evde olacağız" dediklerinde bize katılmalarını teklif ettik ve onlar da sevinçle kabul ettiler. Böylece gençlerle ve minik Lola ile kutladık yeni yılı. Çektiğimiz birkaç resimde Lola da güzel pozlar vermişti.

Şubat yolculuğumuz için bazı araştırmalar yaptığımızda canımız oldukça sıkıldı. Oğlum Almanya'dan bize davetiye gönderecekti. Bizim de, Antalya'da oturduğumuzdan dolayı, o davetiyeyle İzmir'e gidip Schengen vizesi için başvuruda bulunmamız isteniyordu. İstenilen sadece bu değildi. Neredeyse kanımızı da vermemiz gerekiyordu. Bu durum hem onu hem de beni sıkmıştı. Vazgeçtik gitmekten.

Sevgilim yeni bazı alışkanlıklar edinmişti. Öğle yemeklerinden sonra "kuş uykusu" denilen kısa süreli uykuya yatıyordu. Sevgilim için bu gerekliydi, zira sabahları Dedeman'ın kapalı havuzunda yüzmeye gidiyordu. Ocak ayı başlarında "kuş uykuları" epey uzamaya başladı. Birkaç kez de, o çok sevdiği yüzme faslını, yorgun olduğunu söyleyerek atlattı. Bu olaylar biraz canını sıktıysa da onun keyfi çoğunlukla yerindeydi.

Yazdığı yeni kitapların basılmasını beklerken bazı yenilikler de baş göstermişti geçmiş aylarda. Anı-roman olarak nitelediği ve 1983 ile 1998 arasında değişik yayınevlerinden çıkan kitaplarını Cem Yayınevi yeniden ve topluca basmayı önermişti. Tabiatıyla bu hepsinin teker teker gözden ve elden geçirilmesi, yeni bir dille – yani günün diliyle– toparlanması, resimlenmesi vs demekti. Bu da sevgilimi hem çok sevindirmiş, hem de meşgul etmişti. Bunların dışında, *Tiyatrodan Gösteri Sanatlarına* adıyla Mitos Yayınları'ndan 2004 yılında bir kitabı çıkmıştı. Ayrıca küçük torunu için *Lara Feneri III*'ü tamamlamış İş Bankası Kültür Yayınları'na vermişti.

Bu sırada İstanbul'dan bir haber geldi. Ersin ve Annie Per-tan, tanınmış bir rejisörle birlikte, sevgili yazarımın *Bir Akşam Ziyareti* adındaki oyununu televizyonda dizi olarak filme çekmek istiyorlardı. Bu çok hoşumuza gitmiş, onu da çok sevindirmişti. Bir de tabii bizleri daha da memnun eden Ocak 2005'te bir gün oğlumun bizi telefonla arayıp çok güzel bir müjde vermesiydi. 22 Ocak'ta bir hafta için İstanbul'a gelecekti. İmkân bulursa Antalya'ya da uğrayabilecekti. Bu haber üzerine sevgilim "Ne talihli kadınsın, sen oğluna gidemedin ama o sana geliyor" dedi ve ekledi "Oğluna sor İstanbul'da hangi otelde kalacaksa biz de orada kalır, meşgul olmadığı saatleri onunla paylaşıyoruz, şimdi git hazırlan." Artık benden mutlusu yoktu. Bu habere oğlum da çok sevindi ve hemen iki tarafta da hazırlıklara başladık.

22-30 Ocak 2005 arasındaki günleri birlikte geçirdik oğlumla. Doğal olarak, o meşgul olduğunda biz de diğer çocuklarımız ve dostlarımızla buluştuk. Oğlumla tek başımıza kaldığımızda da onun hoşlandığı yerlere gidiyorduk. Mesela Rejans'ta yemek yiyip sarı votka içtik, Ferhan Şensoy'un bir oyununu izledik, Çiçek Arif'te sarma yiyip rakı içtik. Bütün bu güzel saatlerin arasında iyi gitmeyen bir durum vardı. Sevgilim geceleri uyuyamıyor, sıkıntısı olduğunu söylüyordu. Bir gün öğle yemeğini en yakın arkadaşıyla yerken gene pek rahat olmadığını görünce "Bu kez onun yanında teklifimi reddetmez" diye düşünüp tekrarladım: "Antalya'ya gider gitmez bir doktora gideceğiz." Onayladığını görünce rahatladım. En yakın dostunun da sevgilimi teşvik edici sözleri ayrı bir kuvvet oldu benim için.

Antalya'ya döner dönmez, özel bir hastanenin başhekiminden bir randevu aldım. 2 Şubat günü sevgilimi aç karnına hastaneye götürdüm. Her türlü muayene yapıldı. "Batında çok gaz var, bazı uzuvları özellikle pankreası göremiyoruz, bu akşam 'magnesie calcine' içip yarın sabah gene aç karnına gelin" dediler. Denileni ertesi ve daha ertesi gün de yaptık. Sonunda başhekim ve bir de onkolog doktor "Pankreasınız uzamış, tahminimize göre bir ameliyat gerekebilir, bildiğimiz kadarıyla İstanbul ve New York'ta çocuklarınız var, sizi bir de oradaki doktorlarınız görsün" dediler. Sevgilim her zamanki şakacılığıyla "Bu yaşa gelince pankreas da uzayabilir" diyerek, durumu hafife almış gibi davrandı.

Ben hemen elimizdeki raporları New York'taki vefakâr doktoruma faksladım. Aldığım cevapta bazı muayeneleri İstanbul'da yaptırmamızı, ameliyata gerek görülürse ABD'ye gitmemizi tavsiye ediyordu. Böylece hemen durumu İstanbul'daki sevgili oğluna bildirdim. O güzel evlat hemen harekete geçip bazı randevular ayarlamış ve bize uçak biletlerimizi göndermişti.

Cumartesi ve pazar günlerini biraz dinlenmekle ve İstanbul'da kısa süreli ihtiyacımız olacak eşyaları hazırlamakla geçirdik. Ayın 7'sinde bekleniyorduk İstanbul'a. Pazartesi günü vaktinde Antalya havalimanına gittik. Hava oldukça bozuktu. Bana yük vermemek için her zaman bütün işlerle meşgul olan

sevgilime ben de hep dert vermemeye gayret etmiştim. Yanımızda, benim taşıyabileceğim ağırlıkta, tekerlekli ufak bir valiz vardı. Uçak, saati geldiği halde bir türlü kalkmadı. Sonuçta uzun saatler havalimanında bekledikten sonra İstanbul'a ancak akşam saatlerinde varabildik. O saatte hastaneye gidemeyeceğimiz için oğlu ve gelininin evinde misafir olduk.

Sabahleyin erkenden hastaneye giriş yaptık, bize ayrılan odaya eşyamızı bıraktık ve onu önceden randevu almış olduğumuz doktora emanet edip beklemeye başladık. Takip eden üç gün türlü muayenelerle geçti. Bütün sıkıntı, yorgunluk ve sancılara rağmen o güzel adam gene kendine, bundan sonraki yazısına konu olacak hoş bir neden yaratmıştı. Bu da denize bakan odamızdan, akşamları bir yanan, bir sönen ışığını gördüğümüz Ahırkapı Feneri idi. O zaten fenerlere âşıktı. *Lara Feneri* adıyla iki kitabı basılmış, üçüncüsü ise basılmak üzereydi. Bunları üç sevgili torunu için yazmıştı.

Sevgilim neredeyse yalvarıyordu doktora “Şu pankreası alın da kurtulayım” diye. Doktor ise mevcut durumda ameliyatta gerek olmadığını söylemiş ve bir onkolog ile görüşüp tedavi altına girmesini önermiş, hatta bir iki onkolog ismi de vermişti. Benim ricam üzerine, kendisine başlangıç safhasında bir kanser için ameliyat olmasına gerek olmadığı söylenmişti. Oysa durum, bütün acılığı içinde, tam aksiydi. İyice ilerlemişti kanser ve ameliyat çözüm değildi.

Sevgili gelini ile birlikte üçümüz, bize tavsiye edilmiş olan kıymetli bir onkolog hocayı ziyaret ettik ve sevgilimin de kaınının ısındığı bu onkolog ile tedaviye başlamaya karar verdik. Ancak tedavi süresince İstanbul'da nerede barınacağımız henüz belli değildi. Ayın 11'i ile 15'i arası yine çocuklarda kalıp önmümüzdeki günlere bir açıklık getirmeye çalıştık.

O şüphesiz Allah'ın sevgili kuluydu. Çocukları, onun çok severek ve en yakın dostu ile müştereken yaptırdığı evde oturuyorlardı. Yıllarca önce bana, o evi ne zorluklar içinde ama ne çok severek yaptırdığını anlatmıştı. Ayrıca, yattığı yerden denizi görmek istediği için, epey büyük ebattaki salonunu ufaltarak bir kısmını yatak odasına çevirttiğini de söylemişti. Ve talih şimdi onu oraya geri yollamıştı. Bizler orası mı, burası mı olur diye

düşünürken en yakın dostunun kızı, hemen yandaki binada kiralamış olduğu dairede kalmamızı teklif etti. Kendisi Mart ayından Haziran ayına kadar Amerika'da olacaktı. Bu teklif büyük bir nimetti. Evlatları ve sevgili dostları hemen yanı başımızda olacaklar, evden dışarı baktığında o çok sevdiği manzarayı görecekti. Zira hastalandığında, yattığı yerden denizi görmek istediğini daha önce bana söylemişti. İşte şimdi kısmet ona, bir felaket şeklinde de olsa, bu arzusunu yerine getirme olanağını veriyordu.

Kalacağımız yer ve yapılacak tedavi belli olunca, bir süre için Antalya'ya gitmemiz gerektiğini fark ettik. 15 Şubat günü, gerekli bazı işlemleri tamamlamak, fatura ödemelerini ayarlamak ve bir kısım giyeceklerimizi almak üzere Antalya'ya hareket ettik. Ayın 23'ünde İstanbul'a dönerek sevgili kızının en üst katta, zevkle döşediği daireye bir süre için yerleştik. Ertesi gün de ilk kemoterapi seansına gittik. O günlerde sevgilim, Cem Yayınları ile anlaşmasına uyarak, anı kitaplarının tashihlerini yapmaktaydı. Ağrıları henüz hat safhada değildi. Tesadüfen aynı sıralarda bana da New York'taki Vantage Press yayınevi tarafından, İngilizceye tercüme ettiğim ve birkaç ay sonra basacakları anı kitabımın prova baskısı, düzeltmem için gönderilmişti. Bu şekilde ikimiz de yazılarımızla uğraşıyor ve felaketimizi bir nebze unutuyorduk.

Yaşadığımız felakete karşı bir tür savunma mekanizması oluşturmuştum o günlerde. Karşımda sevgilimin her dakika elimden kaydığını bilmeme, görmeme rağmen, ona hastalığını unutturmak için sanki bir yolculuğa çıkmışız gibi biraz neşeyle rol yapmaya başlamıştım. 3 Mart günü oturacağımız evin sahibesinin daveti uyarınca yandaki eve taşındık. Ertesi gün de ikinci iğne yapıldı. 5 Mart günü o, arkadaşlarıyla öğle yemeğine gitti. Bu olay beni öylesine sevindirdi ki "Acaba yanlış bir teşhis mi kondu?" diye bile düşündüm. Ama heyhat! Teşhis yanlış değildi.

Bu arada evlatları onu hiç yalnız bırakmamaya gayret ediyorlar, arkadaşları, dostları da sık sık arıyorlardı.

Sevgilimin bütün işleriyle ben meşgul olmaya kararlıyım. Önce bir gündelik yardımcı bulmak gerekiyordu. Sağ olsun en

yakın dostunun eşi bu konuda yardımcı oldu. Sevdiğim adam her gün biraz daha zayıflıyor, biraz daha rahatsızlık duymaya başlıyordu. Buna karşın temizliğine, giyimine hep itina ediyor, o zarıflığını hiç kaybetmiyordu.

O günlerde, hastalığının yanında, iki heyecan yaşamaktaydı. Biri İş Bankası Kültür Yayınları'ndan çıkacak olan *Lara Feneri III*'ün basılmasını beklemekte. Diğeri ise Cem Yayınları'nın topluca hazırlamakta olduğu eserleriyle ilgiliydi. Yeniden yayımlanacak olan bu 16 kitabın kapak resimlerini çok değerli fotoğrafçı Ersin Alok, onun ricasını kırmayarak çekmeyi kabul etmişti. Öte yandan bu kitaplara ilaveten bir de önsöz niteliğinde bir kitapçık çıkacaktı. Bunu da gene kendisi düşünmüştü. Bu kitapçığı, onun verdiği malzemeyi kullanarak, Kadir Kivılcımlı hazırlamaktaydı.

Bu heyecanlar, kemoterapiler, misafir kabulleri arasında sevgilim, manikürünü yaptırmayı, saçını kestirmeyi, akşam banyolarını yapmayı da ihmal etmiyordu. Fakat bu akşam banyoları, ne yazık ki ağrıları ve uykusuzlukları içinde sabahın ikisinde, üçünde tekrarlanmaya başladı. Sanırım ağrılarının böylece hafifleyeceğine inanıyordu.

Mart ayı türlü beklentiler, tedaviler, sıkıntılarla geçmişti. Öte yandan aynı ay içinde en yakın arkadaşının ve 14 Mart günü de kendisinin doğum günleri kutlanmıştı.

Nisan ayı ise ayrıca bazı küçük tatlı heyecanlar getirmişti ona. Leylakların, sonra da erguvanların açması, ona sanki yeni bir can vermişti. Bir gün ille Robert Kolej'in bahçesine gidip orada bir şeyler yemek istemişti, erguvanlar arasında.

Birkaç gün önce 83. yaşımı tamamladım. Bu bana sevgilimin dört yıl önce, o menhus hastalığına rağmen doğum günümü nasıl da kutlamak istediğini anımsattı. İşe listeler yaparak başlamıştı. Önce davet edilecek olan kişilerin ve muhtemel davet yerlerinin listesini hazırlamıştı. Onu kaybetmiş olmalıyım. İkinci listeyi ise saklamışım. Bu listeye Pelit Pastanesi'ne ısmarlanacak börekleri, istediği 10 kişilik meyveli pastayı, pastanın üstüne yazılmasını istediği cümleyi ve arzuladığı bazı kuru pastaları yazmıştı. Pastanın üstüne yazılmasını istediği cümle içindeki "Anca

beraber, kanca beraber” sözlerini, onun daha sonra da tekrarlamış olmasına ilerideki sayfalarda değineceğim.

Oysa ben bu daveti ikimizin de gerçekleştiremeyeceğimizi biliyordum. Sonunda yiyecek, içecekler dışında davetten vazgeçirdim sevgilimi. Ancak onun şakasını tekrarlamasına da sevinerek fırsat verdim; ara ara “seksene bir, seksene bir” diyordu sevgiyle, zira 79 yaşında olmuştum. O ise 78 idi. Aramızda, benim aleyhime 10 ay fark vardı.

Sevenleri çoktu. Telefonlar durmadan çalıyor, gelen giden hiç eksilmiyordu. Bir yandan da o menhus hastalık ilerledikçe ilerliyordu. New York’taki kızım ve torunlarım, Almanya’daki oğlum, gelinim ve torunum yardıma gelmeyi teklif ediyorlar, onu görmek istiyorlardı. Bense böyle ziyaretlerin ona iyi gelmeyeceğini düşünüyordum. Buna rağmen Mayıs ayı başında kızım ve büyük torunum bir sürpriz yapıp geldiler. Neyse ki korktuğum olmadı, aksine sevindi hastam.

O yıl Mayıs ayında sevgili büyük torunu Princeton Üniversitesi’nden mezun olacaktı. Bu mutlu günü kutlamak için torununa verilmek üzere, kızıma bazı şeyler ısmarladı dedesi! Onlarca beyaz ve kırmızı karanfilden –ikişer ikişer olmak üzere– buketler hazırlanacak ve bunların hepsi, üzerlerine kırmızı renkte “dede – dede – dede” yazılı beyaz kurdelelerle bağlanacak ve kocaman bir buket olarak Princeton’a gönderilecekti. Bütün zorluklara karşın kızım bunları hazırlatıp göndertmişti. Ve sonradan bu mezuniyette giden değerli eski eşi, babaanne, bir buketi bize getirmişti. Bu kurdele hâlâ benim başucumdaki lambaya bağlı olarak duruyor.

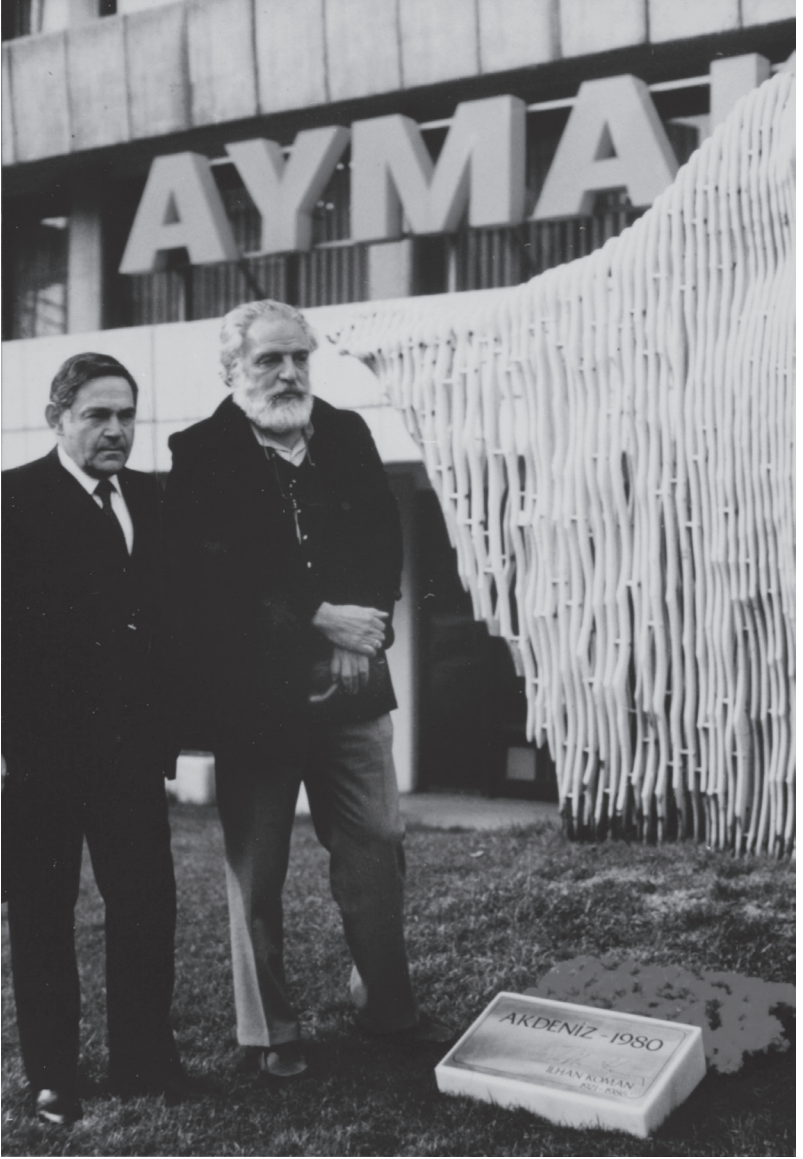
Mayıs ayı içinde her şey daha kötüye gitmeye başladı. Mesela bir iğne bir iplik kalmış olan sevgilimin sesi kısılmaya, ağzı devamlı kurumaya başlamıştı. El yazısı bozuluyordu. O sıralarda tek iyi gelişme toplu yayınların bir kısmının basılmış olarak Ali Uğur tarafından bir sabah eve getirilmesi oldu. Yazarın sevinci, mutluluğu görülecek şeydi. Canım gelini ve sonra sevgili arkadaşları Ersin Alok ve Kadir Kıvılcımlı da bize katıldılar. Sevgili yazarım “Getir bardakları ve viskiyi” demez mi! Kendisi de bir damla içmek suretiyle onu mutlu eden bu olayı kutladık. Onun aramızdan ayrılışından sonra basılan kitapçığın kapağını o gün çekilen resim süslemekte.

O günlerde sık sık Antalya'ya gitmek istiyordu. Doktoru da "Olabilir" diyordu, ama o artık ancak bastonla yürüyebiliyordu. Bana "Haydi sevgilim Antalya'ya gidelim" diyor, ben de "Gidelim canım" diyordum. "Falezlere çıkalım, el ele tutuşup oradan atalım kendimizi, anca beraber kanca beraber" sözleriyle cümlesini tamamlıyordu. Ben de "Tamam" diyordum ve birlikte ağlamaya başlıyorduk. Artık hastalığından konuşur olmuştuk. Beraber olacaktık, ne olursa olsun. Bensiz olamazdı hiçbir şey. Ve hayat, benim için de onsuz olmazdı.

Her şeye rağmen gene de Mayıs ayında sevgilimi heyecanlandıran bir olay daha oldu. 5 Mayıs Perşembe günü saat 18.00'de bir kokteyle davet edildik. Düşününce, "İyi ki kızım ve torunum o günlerde İstanbul'daydılar" diyorum. Değerli heykeltıraşlarımızdan biri olan İlhan Koman'ın, İstanbulluların iyi bildiği *Akdeniz* isimli heykelinin yapılmasını, sevgilim Halk Sigorta Genel Müdürü olduğu sıralarda baştan sona organize etmişti. Yukarıda sözünü ettiğim kokteyl ise Koman'ın dünden bugüne sergisinin açılışı nedeniyle verilmekteydi. Üstelik ilk gününden beri Halk Sigorta binasının önünde duran heykel, serginin ev sahipliğini Yapı Kredi Kültür Merkezi'nin yapması nedeniyle, Galatasaray'daki Yapı Kredi'nin önündeki alana taşınacaktı.

Türlü nedenlerle kokteyle gidemeyeceğini düşünüp üzül-düğüm sevgilim, davetiye eline geçtiği anda gitmeye kati olarak kararını vermişti bile. Peki, ayakta duracak hali bile olmayan, yürümekte çok güçlük çeken sevgilim nasıl gidecekti oraya? Çareyi kendisi bulmuştu çoktan. Kızım ve torunum kollarına girecekler, oturacağı tabureyi ben taşıyacağım, sergiye de bizi sürekli otomobiliyle doktora götürüp getiren Mehmet Bey arabasıyla götürecekti. Ve başardık bu işi. O önce bir süre meydanda oturup o güzelim, eski dostu *Akdeniz*'i seyretti. Ardından, ben haber verince yontucumuzun sevgili oğlu ve birkaç dost gelip onu içeri götürdüler. Onun o anlardaki mutluluğunu anlatamam. Sanki hastalığını unutmuştu sevgilim. Çocuklarını da mutlu olmuşlardı ona yardım edebildikleri için.

Kızım ve torunum anneler gününü de kutladıktan sonra New York'a döndüler. Mayıs ayı doktora daha sık gider olduk.

Halk Sigorta önünde, ünlü Akdeniz heykelini yapan İlhan Koman ve Ali Neyzi.

O da hastalığını artık daha derin düşünmeye başlamıştı. Sonunda sevgili doktorumuza, sesi artık çok zayıf çıktığı için yazıyla birtakım sorular ilettili. “Aldığı ilaçlar onu iyileştirebilecek miydi? Ne kadar daha yaşayabilirdi?” O güzel doktor da elinden geldiğince ona medeni cevaplar veriyor, onu rahatlatmaya çalışıyordu.

O günlerde gerçekleşmesini beklediği iki hadise daha vardı henüz. Bunlardan birincisi, yani toplu eserlerinin kısmen de olsa basılmış olması hiç olmazsa biraz rahatlatmıştı onu. Fakat ikinci beklentisi, *Lara Feneri III* adlı kitabının yayımlanması, hâlâ gerçekleşmemişti. Sık sık telefon ediyordum Kültür Yayınları’na “Lütfen birkaç tane basıp getirin, ona biraz hayat versin” diye yalvarıyordum. Çok insanmışlar doğrusu. Dinlediler beni, yerine getirdiler ricalarımı. O da böylelikle birazcık olsun canlanıverdi Haziran ayı başlarında. Kültür Yayınları’ndan dost birkaç kişi –aralarında tek adını hatırlayabildiğim Rengin Hanım– on kadar kitabı basılmış olarak getirdiler. Yazar sevgili tam anlamıyla zevkten dört köşe oldu. Bütün aileye –bana da “Şen’ime” yazıp– imzaladı kitapları. Aslında kitap onun vefatından sonra satışa sunuldu. Kitabın satışa sunulmadan önce salt yazarı hayata döndürmek için az sayıda basılması bir kadirşinaslık, insanlık örneği değildi de neydi? Bütün kurallar, bir insanın duyguları için değiştirilebilir mi dünyanın başka bir yerinde?

Bir gün sabahın üçünde mutfakta ona sıcak bir içecek hazırlarken, banyodan “Yardım et!” diyen sesini duydum. Koştum yanına, baktım kalkamıyor banyodan. Ben 37 kilo, o da bir kemik yığını, ama onu nasıl kaldırabilirim oradan! O saatte kimi yardıma çağırabilirim ki! “Sevgilim, canım, sen biraz gayret et, ben de bütün kuvvetimi toplayayım, çıkaralım seni buradan!” diye yalvardım. Yere oturup ayaklarımı küvete dayadım, sevgilimin ellerini tuttum, yanlamasına çekiyorum. O canım insan da nasıl uğraşıyor! Biraz dikleşince bu kez ayağa kalkıp çektim. Oh, kaldırabilmişim. Çıkarıp başladım kurulamaya. Bende de güç yok ki!

Sabahleyin ailece karar aldık bir erkek yardımcı bulmaya. Bu arada hastalık da iyice ağırlaşmaya başlamıştı. Ayın 15’inde

ev sahibemiz Amerika'dan dönecekti. Biz de ayın 14'ünde sevgili kızının evine geçtik. Artık 24 saat hastabakıcı gelmeye başlamıştı. Her 12 saatte bir nöbet değiştiriyordu iki erkek bakıcı. Zaten onu bir evden ötekine sedyeyle taşımıştık. O salonda kanepede yatıyor, yattığı yerden denizi görüyordu. Ama ben balkondan da istifade etmesini, hava almasını, çiçekleri ve eski bahçesini görmesini istiyordum. Bakıcı firmadan tekerlekli iskemle istedim. Öylesine seviniyordu ki balkona çıkınca. Çabucak da yoruluyordu ne yazık ki!

19 Haziran'da doktorun tavsiyesiyle özel bir kliniğe taşındık sevgilimle. Bir iki oda değiştirmemiz söz konusu olmuştu ve o canım güzel insan o olayı bile bir şaka mevzuu yapmıştı. Bunun yanında gerçekler hiç de hafife alınacak gibi değildi. Bazı günler doktorlar beni dışarı çıkarıyor, ona bazı müdahalelerde bulunuyorlardı. Çılgına dönüyordum o zamanlarda. Su vermek için, yastığını düzeltmek için, ne için olursa olsun yanına her yaklaştığımda elimi, kolumu, saçımı yakalıyor "Öpücük, öpücük" diyordu ve yeniden âşık oluyorduk birbirimize. Doktoru "Yaşamı bırakmıyor" diyordu. Ne o yaşamı bırakıyor, ne ben onu, ne de birbirimizi bırakabiliyorduk.

Ayın 25'i Cumartesi günü, bir süredir yolculukta olan en yakın arkadaşı ve ailesi kliniğe geldiler. Son derece bitkin olduğu halde arkadaşlarını görmek onu sevindirmişti. Sevgili çocukları zaten her gün, hatta bazen günde birkaç kez geliyorlar, güzel gelini ona mutlaka birkaç dal manolya getiriyor, gözlerinin parlamasına neden oluyordu. Arada hepsi, benim bir süre eve gidip, yıkanıp dinlenmem için onun yanında kalmaya gönüllü oluyorlardı. Ama ben sevgilimden bir dakika bile ayrı kalmak istemiyordum. Onu sevgimle sarmalamıştım.

Cumartesi gecesi hiç iyi değildi. Sevgilim her an benden uzaklaşıyordu. Başka bir dünyada gezinmeye başlamıştı sanki. Benim göremediğim birileriyle sessizce konuşuyordu. Onu oralardan çekmek, birlikte yaşadığımız dünyaya alabilmek için "Canım" dedim. O güzelim ela gözleri bir an gözlerimi buldu. Ve sonra...

Kader dediğim şey bizi ayırmıştı sonunda. Sarıldım, öptüm, öptüm onu.

Daha önce haber verdiğim için sevgili oğlu gelmişti. 26 Haziran 2005 günü sabah 05.20’de onsuz kalmıştım.

Hastane kuralları hemen devreye girivermişti ve artık onun yanında kalamayacağımı anlamıştım. Sevgilimin görgülü, terbiyeli ve olgun oğlu beni teselli etmeye çalışarak, oradan alıp evine götürdü. Gerçekten değer veriyordu bana. Benim çocuklarım da, annelerini yıllardır mutlu eden, annelerinin çılgınca sevdiği bu güzel insanı çok sevmişlerdi. Bu değerli, kocaman insanın artık aramızda olmadığını bildirmem gerekiyordu uzaktaki yavrularına.

Acıydı çok, ama bizler için hayat devam ediyordu. O anlardan itibaren, dünyanın pek farkına varmadan sanki bir hayal içinde yaşamaya devam ettim. Almanya’dan gelinim ve oğlum, bana destek olmak, sevgilime son görevlerini yapabilmek için hemen geldiler. Mayıs ayında, bir çeşit veda için gelmiş olan kızım ve büyük torunum ile diğer iki torunum ise bu kez ancak telefonlar ve yazılarla ulaşabildiler bana. Beni o günlerde ayakta tutan, uzun aylardır bana sürekli kuvvet veren gelininin ve oğlunun sıcacık sevgileri ve destekleriydi.

“Dördüncü Hayat” / Sevgiliye Gitmek

28 Haziran 2005 günü canımı, can dostumu Edirnekapı Şehitliği’nde servilerin altındaki mezarında toprağa verdik. Bir süre için madde olarak ayrı olacaktık, ama onun tabiriyle “anca beraber, kanca beraberdik” sonsuza kadar. 29 Haziran günü gelinimle beraber Antalya’ya döndük. Oğlum ise işinin başına, Almanya’ya gitti. Sevgilimin tedavisi başladığından beri ancak onunla otomobille doktora gitmiş ve ufak gezintilere çıkmıştık. Ayrıca hiç yürümemiştim evin dışında. Evdeki koşturma meğer hareket etmek değilmiş. Antalya’da uçaktan arabaya, arabadan eve yürürken epey zorlanmıştım. Zaten bir hayli de zayıftım. İlk on gün bana gelinim baktı. Sonra kızım ve büyük torunum geldiler. Uzun bir süre onların şefkatli bakımında kaldım. Ama gözüm dünyayı görmüyordu.

Bir yandan da çocuklarımın kendi özel yaşamları olduğunun, zamanı gelince gideceklerinin bilincindeydim. Benim de kendimi idare etmem, kimseye muhtaç olmadan hayatımı sürdürmem gerekiyordu. Silkinmeli, kendime gelmeliydim. Temmuz ayı içinde sevgilimin kızıyla oğlunun Antalya’ya gelmelerini rica etmiştim. Babalarına ait bazı resim, kitap, yazı gibi eşyayı onlara vermeliydim. 16 Temmuz’da çocuklar geldiler ve böylece vazifemi yerine getirmiş oldum. Yavaş yavaş dolap ve çekmeceleri elden geçirmeye başladığımda, elime “vasiyetler” yazan bir zarf geçmişti. Bu zarfın içinde benim, paratiroid ameliyatına girerken çocuklarıma hitaben yazıp can dostuma verdiğim vasiyetnamemin yanında, bir de onun kendi çocukla-

Antalya'da ailecek Suna-Inan Kırac Kaleiçi Müzesi'nde.

rına yazdığı bir vasiyet vardı. Bunu da onun sevgili evlatlarına verdim.

Aynı sıralarda onun tiyatroyla ilgili kitaplarının Boğaziçi Üniversitesi'ne bağışlanmasının doğru olacağını düşündüğümü söylediğim oğlu, bu teklifimi kabul edip onları Antalya'dan aldırıp yerine teslim etti. Üniversite de onları çok özenli bir şekilde tasnif ederek ayrıntılı bir katalog hazırlamış. Böylece, sevgili-min yıllarca topladığı tiyatro eserleri de ilgilenenlerin kullanımına sunulmuş oldu. Aslında bu kitapların geleceğini uzun uzun düşünüp tartışmıştık onunla. Bunların mutlaka bir kütüphanede bulunması, genç tiyatroseverlere faydalı olması gerekiyordu. Sonunda ısrarlarıma dayanamayıp Boğaziçi Üniversite'sine verilmesinin doğru olduğuna ikna olmuştu. Değil mi ki yıllarca Robert Kolej diye bilinen o okulda okumuş, tiyatro sanatını da orada tanıyıp sevmişti! Ayrıca bu okulun ciddi bir kütüphanesi olduğu gibi, orada öğrenciler sık sık tiyatro da oynuyorlardı.

Eylül ayı başında New York'tan çeviri kitabım *I Do Not Regret*'in çok yakında piyasaya sunulacağı haberi geldi. Çok heyecanlandım ve sevindim doğal olarak. Gene de buruk bir

sevinçti benimki. Sevgilimin ne güzel planları vardı bu kitabın basılışıyla ilgili. Nasıl da heyecanla merak ediyordu Amerikalı okurların bu kitabı nasıl karşılayacağını...

Böylece hemen New York'a uçtum ve canım kızım ve sevgili torunlarımla birlikte 19 Eylül'de bu hayalimin gerçekleşmesine tanık oldum. Fazla kalamadan, elimde birkaç kitapla döndüm Antalya'ya. Ekim ayının 8'inde İstanbul Kitap Fuarı'na davet edilmişim, dostlarımız Deniz ve Sevgi Kavukçuoğlu tarafından. Bu davet benim için çok önemliydi, zira yazar sevgilimin son arzusu bu fuar sırasında yerine gelecek; 16 anı kitabı toplu olarak satışa çıkarılacaktı. Ben de *Toplu Eserleri'*nin Cem Yayınevi'nin satış standında nasıl görüneceğini, sergileneceğini çok merak ediyordum. Tabii ki fuara gidince ilk işim onun kitaplarını bulmak oldu. Kitaplar, üç yanı kapalı bir kutu içinde toplanmıştı. Kutunun üstünde sevgilimin o tatlı gülüşü ve elinde bir mikrofonla çekilmiş kravatlı, takım elbiseli bir fotoğrafı, 16 anı-romanının ufak kapak resimleri ile isimleri vardı. Bu görüntüler karşısında gözyaşlarımı tutamadım. Söz konusu kitaplar, basım tarihlerine göre *Hüseyin Paşa Çıkmazı No: 4, Meyzi ile Neyzi, Alma Mater, Dadı, Pafe, Işık, Uzatmalı Sevgiliye Mektuplar, Mahir, Dost Mektupları, Beyzade / Paşazade'*nin I. Ve II. cildi, *Çoban, Gökdelen, Gönüllü Sürgün, Benim Sigortacılarım'*ın I. ve II. cildi. Bu kitapların hemen hepsi daha önce değişik basımevleri tarafından piyasaya sürülmüştü. Ayrıca hepsi de 1983-1998 yılları arasında yazılmışlardı. O, bu proje teklif edildiğinde ayrıntılarını uzun uzun düşünmüştü. Bunca yıl geçtiği için yazın dilini yenilemekte fayda görmüştü. Ayrıca her kitabın içinde ilgili resimler bulunmaktaydı. Bu toplu basım için her kitabın dilini elden geçirdiği gibi bu toplu eserler için önsöz niteliğinde bir tanıtım kitapçığı tasarlamıştı. Bu kitapta yazarın özgeçmişi, soy kütüğü, aile albümü gibi bilgiler okura sunulacaktı. Ne yazık ki bu kitapçık ancak o bizleri terk ettikten sonra basılabildi. Bu yüzden kitapçığın tam anlamıyla onun istediği gibi olup olmadığını da hiçbir zaman bilemeyeceğiz. Onun aklına bile gelmeyecek türde -hastalığında çekilmiş- bir resmi kapağı süslediği gibi, bazı yazılar ufak değişikliklere uğramış, bazı resimler eklenmiş. Öte yandan o güzel insanın göçüşünden son-

ra, dostları tarafından içtenlikle yazılan duygular şüphesiz bu kitapçığa çok güzellikler getirmiş.

Önceki satırlarda da sözünü ettiğim gibi, yazar sevgilim, bu saydıklarımın başka bir o kadar daha kitap yazdı birlikte yaşadığımız yıllar içinde. Çeviriler, oyunlar, tiyatroyla ilgili kitaplar ve torunları için kaleme aldığı *Lara Feneri*, *Lara Feneri II* ve *Lara Feneri III* gene 1987 ile 2004 arasındaki eserleridir. Sanırım hepsi birlikte 32 kitap oluyor. Bunları düşündüğümde ayrı bir gurur duyuyorum, ona isteklerini yerine getirebildiği huzuru verebildiğim için. Zaten her türlü gurur duyuyorum böyle eşsiz bir insanla, bir çeyrek asra yakın beraber yaşamış olduğum için.

Bu satırları 2009 yılında yazmaktayım. Neredeyse dört yıl olacak birbirimizden ayrılalı. Tuhaf bir şekilde hep onunlayım halbuki. Zihnim, duygularım, varlığım hep onunla.

İstanbul Kitap Fuarı'nın sonunda Vaniköy'de oturan çok sevgili çocukluk arkadaşım ve değerli eşi beni bir hafta huzur dolu evlerinde ağırladılar. Bu ziyaret bana çok kuvvet verdi doğrusu. Antalya'ya dönüşümde biraz daha gayretliydim. O günlerde de Almanya'daki oğlum ve gelinim beni her zamanki gibi sıklıkla aramaktaydılar. Bu arada ille onlarla bir süre yaşamam için ısrar ediyorlardı. Tabii bu çok mutluluk verici bir davetti, ama o berbat Schengen vizesini almak için vereceğim çaba da beni çok korkutuyordu. Bu adamların hazırlamamı istedikleri evrakların listesi tam bir felaketti ve Antalya'da oturduğum için vize müracaatımı yapmak için İzmir'e gitmem gerekiyordu. Sevgilimi kaybedeli 37 kiloyu aşamamıştım. Neyse, bir gayret listeyi tamamladım. İstemedikleri bir ruhum kalmıştı. Bu sırada talihim de yaver gitti. Antalyalı dostlarım olan genç bir çift o sırada İzmir'e gidiyorlardı ve beni de yanlarına aldılar. Sadece yanlarına almakla da kalmadılar, anne ve babalarının üye olduğu bir kulübün konukevinde misafir ettiler. Sevgi ve ilgileri sonsuzdu. Böylece vizemi alıp Antalya'ya döndüm. Oğlum üç ay kalmamı istiyordu, ama ben iki aydan fazla kalmamaya kararlıydim. 18 Kasım'da Antalya'dan Düsseldorf'a uçarak canlarıma kavuştum. Bu zarif şehrin güzel bir banliyösünde küçük bir dairede oturuyorlardı. Gelinim beni bir an bile yalnız bırakmadı. İmkânları dahilinde bana şehri gezdirdi-

ler. Sonra bir hafta sonu, oğullarını –torunumu– görmeye gittik Belçika’ya. Oğulları Universite Libre de Bruxelles’de tarih okumaya başlamıştı o yıl. Yolda arada sırada yağmış olan kar Brüksel’e vardığımızda tipiye dönüşmüştü. Orada bir süre kalıp o çok sevdiğim şehri biraz daha tanıma olanağını buldum. Brüksel rahat bir şehir. Neredeyse her şey yaşlılara göre ayarlanmış! Belki de bundan ötürü hoşuma gidiyordu orası. Noel’i ve yılbaşını, torunumun da Düsseldorf’a gelmesiyle ailece ve huzur içinde çocuklarımın evinde geçirdik. Bir süre daha orada kaldıktan sonra 15 Ocak’ta evime döndüm. Korkunç bir yalnızlıktı dönüşümde bulduğum.

Geçenlerde, yani 2009 yılında, kızım çok ilginç bir şey söyledi bana. “Anne, biliyor musun, senin dört hayatın var.” “Yani?” dedim. “*Pişman Değilim*’de rahat hayatını, sonra da mücadeleli hayatını yazmışsın, etti iki, şimdi de sevgilinle paylaştığın üçüncü ve mutlu hayatını yazmaya başlamışsın, ama derken ileriki sayfalarda onsuz ve yapayalnız, dördüncü hayatın geliyor” dedi. Çok doğru.

Evet, bu dördüncü hayatın başlarındaydım o günlerde, yani 2006 yılına girdiğim sıralarda. Yalnızlık tuhaf bir duygu. İnsan bazen kaçmak istiyor yalnızlığından, bazen de severek götürüyor yalnızlığını. Ben de, o canım erkeğimle paylaştığım yılları, günleri, saatleri, dakika ve anları, sanki o hâlâ yanımdaymış gibi hissediyor, yavaş yavaş geçen zamanımı onunla paylaşıyorum anılarımda. Geçenlerde bir anekdot duydum. Anlatılan hikâyecikte bir bilge dünyadan göçmek üzere olan birtakım insanlara soruyor “Bu dünyadan son olarak hangi duygularla ayrılıyorsunuz?” diye. Hepsinin cevabı değişik. Kimi “sevgi” diyor, kimi “pişmanlık”, kimi de “arzu” vs. Bilge “Hayır, hiçbirisi değil. Anılarınız!” diyor. Çok doğru, insanı yaşlılıkta en çok meşgul eden şey, paylaştığı olaylar, yalnızlığına rağmen, anılar.

Gene özlemle dolu olduğum bir sırada “Can Dost’u Yitirmek(mi?)” başlıklı yazımla anılarımla en güzel bölümünü oluşturan bu eşsiz dostluğu paylaştım sevdiklerimle.

Can Dost'u Yitirmek (mi?)

O eşsiz insanla ilk defa karşılaşan, önce onun sıcacık bakan ela gözlerini görürdüy. Sonra da tebessüme hazır dudaklarını. Çünkü o insanları ayırt etmeden severdi.

Eriştiğim ileri yaşlarda en büyük mutluluğum, onurum onunla paylaştığımız yirmi dört yıl oldu. O bir efsaneydi. Hayatı doludizgin yaşayan, yaratıcı bir olaya girmeden, renklerini etrafa saçmadan rahat etmeyen, hür, Atatürkçü bir Türk erkeğinden söz ediyorum.

Ona, bir süre yerleştiği, Antalya'nın Çıralı Köyü'nde "Dev" diyorlardı. Çünkü o, insanları mutlu etmek, onlarla doğayı, yaşamı, yemeyi içmeyi paylaşmaktan mutlu olan bir insandı.

Çok acıtıyor ondan geçmiş zaman kipiyle söz etmek. Çünkü o Can Dost'u yitirmedim, yitirmedik. Şu sırada ve sanırım çok uzun bir zaman o, geride bıraktığı yazıları ile anıları, davranışları ve yaşam sevinciyle hep bizlerle ve bizden sonrakilerle yaşayacak.

Onun, son olarak, bilgisayarında "menhus hastalık" olarak adlandırdığı ve "olmasa olmaz mıydı?" dediği illet nasıl da çabuk geldi. Neydi acelesi? Böylesine dört dörtlük, adam gibi adamı bizlerden söküp alması gerekli miydi?

Okumak ve yazmak onun için nefes almak gibiydi. Kapıda, iki dakika beni beklediğinde bile, eline geçen bir dergiyi okur, sızlanmazdı. Vaktin geçtiğini anlamıyordu sanki. Yazmak içinse zaman hiçbir şekilde yeterli değildi. O, memleketin olaylarıyla olduğu gibi, insanların, doğanın da duygularını, değişimlerini anlatmaya adanmıştı kendini. Kısacası, paylaşmaktı gayesi.

Aile bağları onun için çok değerli olduğu için, birlikte yaşamış olduğu bütün aile fertlerine saygı duyar ve onlara öyle yaklaşır, anılarında da gene saygıyla söz ederdi. Bu yaklaşımı arkadaşları için de geçerliydi.

Ona takılırdım "Sen Osmanlı'sın, bense Cumhuriyet kadınıyım" diye. Otomobil kullanırken korna çalmaz, utanır "Ayıptır" derdi. Bense daha gerçekçi, bazen tatsız sözler bile kullanırdım. Sesini yükselttiği an olmadı. Öyle ki, yaşlılıkla daha az duymaya başladığım bir devrede, onun da hasta olduğu günlerde onun sessiz konuşmasını anlamakta zorluk çektiğimde kızı halimize kahkahalarla gülmüştü. Gene de ben gerekli sözleri duymaktaydım. İnsanlar yaşamı güzel paylaştığında

sözlere pek gerek duyulmuyor, sessiz de anlaşılıyor. Gözlerime bakıp söylediği, sözlere dökemediği o kadar çok şey vardı ki! Nedensiz “can dost” olunmuyor.

Hemen her gün ondan söz eden bir yazı buluyorum gazetelerde, dergilerde. Bunları bizlerle birlikteyken görebilseydi ne kadar mutlu olurdu diye düşünmeden edemiyorum. Ama çoğunlukla böyle oluyor. İnsanlar göçünce değerleri anlaşılıyor.

O öylesine mütevazı, öylesine başkalarına değer veren bir kişiydi ki, sanırım kendi değerlerini hiç düşünmedi. O sadece yazmak, anlatmak, vermek ve paylaşmak istiyordu. Hep yapıcı olmak, boş durmamak, tek yaşam nedeniydi belki de.

Çok hareketli olduğumdan torunlarım bana “tavada zıplayan Meksika kahve tanesi” adını takmışlardı. O da altından bir kahve tanesi kopyalatıp bana hediye etmişti; bu hediyesini bir zincire taktım ve hep boynumda taşıyorum. Oysa onunla yaşamımızda asıl onun o kahve tanesi olduğunu gördüm. Zekâsından yapıcılığına kadar onun pek çok meziyetine yetişmek olanaksızdı. Gel gör ki o “menhus hastalık” çok gördü onun güzelliklerini. Daha neler yapacaktı, ne mutluluklar verecekti hepimize o.

Yarım yüzyıl başarılı bir sigortacı olduktan sonra yazın dünyasına da ne güzel eserler bıraktı; anı romanlar, tercümeler, tiyatro eserleri. Ama daha da çok unutulmaz bir insan, bir dost, bir Beyefendi olarak hâlâ bizimle. O’nu yitirdik mi acaba?

Onunla paylaştığımız yirmi dört yıla yakın yaşamımızda kâh birbirimizden uzakta, kâh yan yana her an saygılı, hür ama her an sevgi doluyduk. Bunca yıl sonra hâlâ birbirimizi keşfediyor, yeniden yeni sevgiler buluyorduk. Onsuz yaşamak bir eşten bir erkekten ayrı olmak değil; sevgisiz yaşamak. Baktığım her yerde, duyduğum her seste hep onu arıyor, özliyorum. Yitirdim diyorum, ama gene de bir yerlerde onu buluyorum. Özlem ve arayış bir şekilde onu getiriveriyor yanıma. Sanki omzumda, sanki nefesimde. Hep onunla doluyum. Bazen gayesiz oluyor, yataktan çıkmak istemiyorum. Yeni bir gün mü başladı? Ne için kalkacağım, ne yapacağım? Sonra “Medeni olmak gerek, kalk temizlen, giyin, bir şeyler yap” diye harekete geçiyorum. “Gerektiği kadar ama efendice yürümeli, kimseye dert olmamalısın” diyorum. Bütün bunları söylüyorum, yapmaya gayret ediyorum, ama gene de boşluktayım.

Derken bir yerlerden sevgilim çıkıyor. Bir resim, bir yazı, düzeltilmeyi bekleyen bir kitap raflarda. Mutluluk! O geliyor capcanlı. Heyecan, hareket, renk dolu. Aslında ne kadar talihliyim. Onunla yaşadığımız anlar, saatler, günler, haftalar, yıllar var anacak.

O son beş ayı unutabilsem. Korkunç gerçeği bilip onu her an aldatmaya çalışarak geçen beş ayı. Sevgilimin her an elimden, yaşamımdan kayışını izleyerek geçen anları unutabilsem. Onun hâlâ beyefendiğe gösterdiği özeni, fularını bağlayışını, ziyaretçileri tebessümle karşılayışını, diğer yandan hastalığından haberdar olup da bilmezden gelişini unutabilsem!

Severek, özenerek yaptırdığı evinde çok değer verip sevdiği gelini, çocukları, torunları ve komşusu da olan aziz dostları arasında “Devam edebilecek miyim?” kaygısı içinde ama ümitle geçirdiği saatleri, doğum günümü kutlamak arzusuyla davetlilerin adlarını, ikram edileceklerin listesini hazırlayışını, torununun mezuniyet sevincini bir şekilde paylaşmak üzere akıl ettiği renkli davranışları unutabilsem! Halk Sigorta’nın önüne dikilmesine neden olduğu Akdeniz heykelinin Galatasaray Meydanı’nda duruşunu görebilmek için girdiği çabayı, Robert Kolej’in bahçesinde açan erguvanlara bakabilmek için sabırsızlanışını, göremeyeceği korkusu içinde kitaplarının yeni basımını bekleyişinin heyecanını unutabilsem! Evdeki son haftasında tekerlekli iskemleyle balkona çıkardığımızda çiçekleri okşayışını, bahçeye sevgiyle bakışını ve daha birçok olay ve duyguyu unutabilsem!

Sesi çıkmadığında kâğıt kalem isteyip de yazamamanın acısını çekişini, karşısındaki vazoda duran manolyalara sanki ayrılmak istemiyormuş gibi bakışını, son günlerinde suya doyamayışını, aynı duyguyla dudaklarıma yaklaşmasını unutabilsem!

Veya bunların hepsini hiçbir zaman unutmadan, unutamadan yaşayabilsem! İşte bunun için soruyorum, onu, biricik Can Dostum, sevgilimi yitirdim mi?

Lara, Antalya, Şubat 2006

Her şeye rağmen memnundum yaşantımdan. Okuyordum, müzik dinliyordum, arada birileri beni görmeye geliyor veya ben gidiyordum dostlarla buluşmaya. Günlerden bir gün Amerika’dan bir davet geldi. Philadelphia’da La Salle

University'den bir profesör "Acaba baharda bir konferans vermek için gelebilir misiniz?" diye soruyordu. Bu davet, kızımın da tanıdığı Yunan asıllı Profesör Cornelia Tsakiridou'dan geliyordu. Türkiye üzerine de konferanslar vermiş olan bu değerli akademisyen hanım *I Do Not Regret* adıyla tercüme ettiğim otobiyografimi okuyup beğenmişti. 6 Şubat 2006 tarihli davet mektubunda aynı yılın Nisan ayı içinde bir konferans vermemi arzu ediyordu. Ayrıca New York-Philadelphia gidiş dönüş masrafımı, otel giderlerimi -iki gece için- karşılayacaklarını ve zahmetlerim için de "mütevazı bir onursal telif ücreti", 300 dolar vereceklerini bildiriyordu. Bu davet beni son derece sevindirmişti. Hemen karşılıklı yazışmalar başladı ve sonunda konferansı 3 Nisan 2006 saat 13.00-14.00 arasında vermem kararlaştırıldı. Konferansın başlığı "Women, Memory and the Turkish Republic" (Kadınlar, Hafıza ve Türkiye Cumhuriyeti) olacaktı. Doğal olarak hemen konuşmamı hazırlamaya başladım. Üç alt başlık olmasına rağmen ben konuşmamı Kadınlar ve Hafıza ile Türkiye Cumhuriyeti olarak iki başlıkta yazdım. Ağırlığı Cumhuriyetimize verdim.

29 Mart 2006 günü Türk Hava Yolları ile Antalya'dan İstanbul'a ve oradan da New York'a uçtum. Her zamanki gibi kızım beni karşıladı ve Manhattan'daki dairesine götürdü.

2 Nisan günü saat 15.00'te ikimiz beraber trene bindik. Hava güzeldi, bahar kendini hissettiriyordu. Philadelphia'daki garda, elinde kocaman bir gül buketiyle Profesör Tsakiridou bizi coşkuyla karşılayıp arabasıyla kalacağımız otele götürdü. Bu otel şehrin en eski evlerinden biriydi ve otele dönüştürülürken ancak üç oda çıkarabilmişlerdi. Thomas Bond House adlı bu otel çok güzel bir parkın içinde, dört katlı, minicik, oyuncak gibi nefis bir yapıydı. İki gece burada misafir olacaktık. Odamızdaki perdeler, yatak örtüsü, her şey eskiyi anımsatıyordu. Yani her yönüyle tarihî bir binaydı. Tarihçesi de oldukça ilginçti. 1769 yılında Operatör Doktor Thomas Bond tarafından "Georgian" stilinde inşa edilmiş olan bu ev 1988'de ufak bir butik otele dönüştürülmüş. Bu değişiklik sırasında, ilk yapıldığı tarihteki ince tarzına uygun olarak döşenmesine de itina edilmiş. Philadelphia'nın en eski yerleşim bölgesindeki tarihî "Milli Hürriyet Parkı"nın için-

de bulunması da binaya ayrı bir kıymet kazandırıyor. Zira birçok müze, tiyatro, nezih lokanta ve dükkân bu bölgede bulunuyor.

Zarif profesörümüz, otele yerleştirdikten sonra bizi dinlenmemiz için yalnız bıraktı. Kızım ile ikimiz o akşam biraz çevreyi gezdik ve hoş bir lokantanın korunaklı bahçesinde yemek yedik. Önümüzde uzun bir gün olacağı için de fazla geç olmadan yatıp uyuduk.

İlk kez bir üniversitede konferans verecektim. Epey heyecanlıydım. Burada artık Şen önemli değildi, Türkiye Cumhuriyeti'nin bir kadın yazarının dolduracağı yer, bırakacağı tesirdi önemli olan. Sevgili Cornelia saat 10.00 sularında bizi almaya geldi. Üniversite, şehrin hayli dışındaydı. İntizamlı yollardan, parklardan, ormanlardan geçerek sonunda üniversitenin kampüsüne geldik. Ev sahibemiz bize biraz etrafı gezdirdikten sonra üniversitenin müzesine götürüp oradaki küratör ve müdürle tanıştırdı ve bizi onlara emanet ederek ayrıldı. Öğlene doğru başka bir binada bizi bekleyen dekan ve diğer fakülte profesörleriyle tanıştık. Gördüğüm hüsnü kabul beni çok onurlandırdı. Hocaların bana sevgi, hayranlık, merak ve misafirperverlikle yaklaşımları da çok rahatlattı beni. O salonda hafif, soğuk yemekler ve alkolsüz içkiler ikram edildi. Artık konferans saati yaklaşıyordu. Gene kampüsün içinde yollara düştük. O güne kadar gördüğüm neredeyse en geniş kampüstü burası. Sonunda konferans binasına geldiğimizde hemen bütün salon dolmuştu. Konuşacağım platform, dinleyicilerin konuşmayı izlemekte zorluk çekmeyecekleri ve benim de konuşma sonunda yer alacak soru-cevap kısmında onlarla rahatça iletişim kurabileceğim bir yükseklikteydi. Birkaç basamağı Profesör Tsakiridou ile birlikte çıktık ve kendisi beni çok zarif sözlerle tanıttı. Karşımda, çoğu yüksek lisans talebesi, akıllı, bilgili ve meraklı dinleyiciyi görmek beni ayrıca heyecanlandırmış ve sevindirmiş ve bir o kadar da ürkütmüştü. Ben bu değerli kişileri konuşmamla tatmin edebilecek miydim? Dinleyicilere dekan ve profesörleri de ekleyince çekinmemek olanaksızdı.

Kırk beş dakikalık konuşmam süresince ve de soru-cevap kısmında heyecanlanmakta ne denli haklı olduğum ortaya çıkmıştı. Amerika Birleşik Devletleri'nin Philadelphia şehrindeki

La Salle Üniversitesi camiası, 2006 yılının Türkiye Cumhuriyeti'ni, politikalarını, sosyal yaşamını ve güncel sorunlarını benim kadar, hatta benden iyi biliyorlardı. Soruları arasında beni en çok şaşırtan ise "türbanlı Türk kadınları" ile ilgili olanlar idi. Dinleyiciler arasında Türk talebeler olduğu gibi, Türkiye'yi ziyaret etmiş, Türkiye üzerine çalışmalar yapmış profesörler de vardı. Neyse ki bu görevimi, bir Atatürk kadını olarak, şerefimle yerine getirmiştım. Konuşmamdan sonra dekan tarafından çok güzel yapılmış bir teşekkür plaketi verilmesi beni gerçekten çok duygulandırmıştı. O akşam benim için verilen yemek ve duyduğum iltifatlar ise beni onurlandırmıştı. Ertesi sabah Cornelia bütün zarafetiyle kızımın bana istasyona kadar eşlik edip bizi yolcu etti.

Hürriyet gazetesinin 19 Nisan 2006 tarihli ABD baskısında anı kitabım hakkında çıkan bir haberi okuduğumda mutluluğum daha da arttı. Aynı zamanda *Pişman Değilim*'in ilk baskısının dördüncü yıldönümü de olan 22 Nisan 2006'da ise 80. yıldönümümü kızım ve canım torunlarım, dostların gönderdiği nefis çiçekler arasında, oğlum, gelinim ve torunumun seslerini telefonda duyarak kutladıktan sonra aynı günün akşamında Antalya'ya uçtum.

Gündelik yalnız yaşantıma –ancak yeni bir cesaretle– dönmüştüm. Üzüntüm, şüphesiz bu güzellikleri sevdiğim adamla paylaşamamaktı. Hayatta ve yanımda olsa daha ne beklenmedik renklerle süslerdi olayları! Aslında hiç kuşkusuz her an onunla birlikteydim, bütün varlığımla.

26 Haziran'da onsuz geçirdiğim bir yıl doluyordu. Onun, kendisi gibi zarif ve düşünceli oğluyla kararlaştırdığımız üzere İstanbul'a giderek sevgilimi kabristanda ziyaret ettim. Yaşadıklarımı anlatarak onunla paylaştım yalnız geçen zamanı. O akşamı da sevgili gelini ve oğlunun misafiri olarak İstanbul'da geçirip evime ve anılarıma döndüm.

Evde, çoğunlukla kitap okuyarak, klasik müzik dinleyerek vakit geçiriyordum. En mutlu zamanlar ise yaz aylarında çocuklarımın ve ailelerinin geldiği zamanlardı. Eylül ayı içinde beni çok mutlu eden bir gelişme oldu. Gelinim ve oğlum Almanya'dan Türkiye'ye dönmeye karar vermişlerdi. Üstelik

Antalya'ya yerleşmeyi düşünüyorlardı. Gelinimin ailesi de burada yaşamaktaydı ve gelinim onlara hasretti. Oğlum da yanımda olmak istiyor ve beni yalnız bırakmak istemiyordu. Bu olay benim için büyük bir talihti. Artık bütün aileme karşı hasret çekiyor olmayacaktım.

Bu arada önemli bir karar aldım. Sevgilim ara ara şiir yazardı. Bana yazdığı birçok şiiri de vardı. "Haydi, bunları bastıralım" dediğimde, o her zamanki tevazuu içinde "Ben şair değilim" der, geçerdi. Bir İstanbul yolculuğumuzda bir iki şiirini yanıma aldım ve eski arkadaşlarıyla katılacağı bir öğle yemeğine giderken, bu şiirleri onlarla paylaşmasını rica ettim. Akşam döndüğünde "Sen haklıymışsın, 'icazet' aldım, bir gün bastırabiliriz" demişti. İcazeti veren eski dostu Ferruh Doğan idi.

Aldığım karar ise bu şiirleri toplu olarak bastırmaktı. Onları nasıl sıralamayı düşündüğünü zaten biliyordum. Bir şekilde bir düzen de vardı. Düşün, taşın, neyi nasıl yapabileceğimi pek bilemiyordum. Bildiğim, istediğim onu yaşatmaktı. Sonunda onu seven ve ona kıymet veren bir isim daha geldi aklıma. Belki Mitos Yayınları'nın sahibi Yılmaz Öğüt Bey bana bir yol gösterirdi. Aradım bu büyük dostu, yol göstermek ne demek, kendi basabileceğini müjdeledi bana.

Kaderimde kitaplar arasında yaşamak varmış anlaşılan. Bu kader o can dostla mı gelişti, yoksa kitaplar mı ikimizi bir araya mı getirdi? İkisi de doğru olabilir.

Sevgilimin şiir kitabının basılacağını öğrenmiş olmanın verdiği huzur ve mutlulukla bu kez kendi yazılarıma döndüm. Sevgilim hayattayken *Bibi'ye Mektuplar* kitabımı "Canım Bibi'm" adıyla bastırmayı düşünmüştük. Ancak onun hastalanmasıyla öylece kalmıştı bu yazılar. 2006 yılının sonunda belki bastırabilirim diye bir iki temasta bulunmuş, sonunda yazıları Ankara'da Bilgi Yayınevi'ne göndermiş, onlardan cevap bekliyordum.

Bu arada, Antalya Soroptimist Kulübü'nün yönetim kurulu ve bazı üyeleri *Pişman Değilim* anı kitabımı okumuş ve beğenmişlerdi. Bunun üzerine de beni bir öğle yemeğine konuşmacı olarak davet etmişlerdi. Sonradan da ara sıra beni toplantılarına çağırır oldular. Bu davetler beni onurlandırdığı gibi, bu meslek

sahibi, aynı zamanda aileleri olan genç hanımların dernekleri için nasıl canla başla çalıştıklarını görmek beni onlara hayran bırakmıştı. Ben de, bir şekilde bu çabalarına katkıda bulunmak istiyordum. Ama nasıl ve ne yapabiliyordum?

Kuruluşlarının 24. yıldönümünde beni gene onur konuğu olarak davet etmişlerdi. Yemekten önce aklıma mektuplar geldi ve bir teklifte bulundum. Bir kısım mektuplarımı, basılması ümidiyle Bilgi Yayınevi'ne vermiştim, ama eğer dernek yönetimi isterse bu yazıları kendilerine armağan edebilirdim. Şayet ilgilerini çeker, olanak bulur bastırırlarsa kitabın bütün gelirini genç kızların üniversite eğitimi görmeleri için Antalya Soroptimist Derneği'ne bağışlamaktan gurur duyacağımı söyledim. İçtenlikle ilgilendiler. Bunun üzerine yazıları, özür dileyerek Bilgi Yayınevi'nden geri istedim ve kulübe verdim. Aşağı yukarı bütün üyeler yazılarımı okuyup beğenmişler ve hediyemi kabul etmişlerdi. Ayrıca bir üyenin –o sıralar Antalya Merkez Bankası Müdürü olan Mine Topçu'nun– önerisiyle kitabın adını da *Kendime Sürgün / Bibi'ye Mektuplar* olarak değiştirdim. Aramızda yapılan bir yazılı anlaşmadan sonra kitabım 2007 yılının Aralık ayında basıldı.

2007 yılı benim için çok mutlu bir yıldı. Oğlumun ve gelininin yakınımaya taşınmış olması yalnızlığımı biraz gidermiş, genellikle sabahları ve akşamları ve arada daha uzun saatler onlarla birlikte olmak beni çok sevindirmişti. Onların yakın olması ayrıca bazı korkularımı da ortadan kaldırmıştı. Bu günlerin acı tarafları da oldu ne yazık ki, gelininin babasının hastalığı ve aramızdan ayrılışı büyük bir üzüntüydü.

Sevgilimi kaybedeli iki yıla yaklaşıyordu. Haziran ortasında Yılmaz Öğüt bana kocaman bir kutu gönderdi. İçinden yazının *Bölüm Bölüm* adlı şiir kitapları çıktı. Birçoğunu onu seven, onun sevdiği kişilere, başta çocukları olmak üzere teker teker postaladım.

26 Haziran sabahı bir şiir kitabını da yanıma alıp İstanbul'a uçtum. Beni ailenin sadık insanı Mehmet Bey karşılayıp Edirnekapı Şehitliği'ne götürdü. Orada, sevgilimin yanına oturup ona kitabını müjdeledim, içinden şiirler okudum ve onun bunların farkında olduğu duygusu içinde oradan ayrıldım. Yıllar-

Şen Sahil Sılan 60 yıl sonra Boston'da, Simmons College'dan arkadaşlarıyla.

ca önce bir gün, ikimiz elimizde bir kasetçalarla onun büyük anneannesi Leyla Saz Hanımefendi'nin kabrinin yanında oturmuş, kendi bestesi olan bir parçayı kasetçalarda çalmıştık. Mezarcının şaşkın bakışları altında yaşadığımız bu olay özellikle sevgilimi çok memnun etmişti. Bugün de aynı memnuniyeti Leyla Hanımefendi'nin kabrinin hemen yanında olan sevgilim için ben yaşamıştım. O akşamüstü ilk uçakla Antalya'ya aileme dönmüştüm. Bu şiir kitabıyla ilgili beni sevindiren bir konu da, bir yıl önce yazar hakkında *Cumhuriyet* gazetesinde yayımlanan yazımın bir kısmını, Ögüt'ün kitabın son sayfasına koymuş olmasıydı.

2007 yazının bir bölümünü gene, Amerika ve Belçika'dan gelen sevdiceklerle geçirmek yaşamıma renk kattı.

Kızım ve hepsi civil civil ve akıllı torunlarım için her an şükrediyorum Allahıma. Hiç şüphesiz oğlum, gelinim, eski ve yeni damatlarım için de.

Ekim ayında eski okulum Simmons College'dan bir davetiye aldım, sınıfımızın hazırladığı bir yeniden buluşma toplantısı için. Aynı sırada uzun zamandır izini kaybettiğim Tayvan Kon-

solosluğu'ndaki arkadaşım Jacky Yen'in adresini de bulmuştum ve haberleştik. Amerika'ya, artık sadece New York'taki kızım-la biraz zaman geçirebilmek için gitmek istiyordum. Okulum-dan ve Jacky'den gelen davetleri bilen kızım ise ısrar ediyordu Boston'a gitmem için. Bense altmış yıl önce birlikte olduğum ka-dınlarla birbirimizi tanıyabileceğimizden bile şüphe ettiğim için bu yolculuğu çok cazip bulmuyordum. Öte yandan otuz yıldır görmediğim ama çok sevdiğim Tayvanlı arkadaşım-la da buluş-mak istiyordum. Sonunda iki günümü de Boston'da geçirmeye karar verip Amerika'ya hareket ettim. 23 Ekim'de de Boston'a gitmek üzere New York'tan trene bindim. O sıralarda günde iki paket sigara içtiğim için bu yolculuğu pek istememiştim. Yür-rürlükteki kurallardan dolayı Boston'da da sigara içmek ancak bir hayaldi. Kimsenin evinde kalmayı pek tercih etmediğimden Jacky'nin davetini reddetmiş, bana bir otel ayarlamasını rica etmiştim. Daha önce bazı koku giderici spreyler aldığımdan, otelde sigara içebilmeyi umuyordum. Ve çok şükür ki bu işi be-cerebildim. Jacky ve eşi Philip Yen ile karşılaşmak harika bir ka-vuşma oldu. İkimiz de ve tabii Philip de yaşlanmıştık, ama pek de değişmemiştik. Öte yandan dostluğumuz o kadar pekişmiş bir dostluktu ki sanki kısa bir süre öncesine kadar birlikteymi-şiz gibi hissettik ikimiz de. Ertesi gün belirtilen saatte Simmons College'a gittim ve hayret edilecek bir şey ama hem onlar beni tanıdı, hem de ben onca yıl önceki sınıf arkadaşlarımı tanıdım. Olağanüstü bir yeniden buluşma toplantısı oldu. Anı kitabımla ilgilendiler. Sonradan kızım hepsine ayrı ayrı göndermiş kitabı-mı. Ve böylece aralarından birkaçıyla hâlâ mektuplaşmaktayız. Yeri gelmişken bu arkadaşlarımdan öğrendiğim hoş bir Ameri-kan âdetinden de söz etmek istiyorum. Yılbaşı kartlarını büyük-çe seçip, yıl içinde ailelerinin yaşadığı önemli bazı olayları yazıp bir tür kayıt geçiriyorlar o yıla dair. İki günlük Boston ziyaretim beni çok mutlu etmişti. İki ara bir derede, Isabella Stewart Gard-ner Müzesini, Commonwealth Avenue No. 26'daki eski evimi ve Boston'un güzel sanatlar müzesi olan Museum of Fine Arts'ı da ziyaret etme fırsatını bulmuştum. 27 Ekim'e kadar New York'ta ailemle mutlu günler geçirdikten sonra Antalya'ya ailemin diğer yarısına döndüm.

Yeni kitabım –mektuplar– basılmaktaydı ve tanıtımı için davetiyeler hazırlanıyordu. Şüphesiz bu olay da beni oyalamaktaydı. Sevgilim acaba bunları, olduğu yerden takip edebiliyor muydu? Soroptimist Kulübü 11 Aralık 2007 günü akşamüstü Antalya Talya Otelinde çok nezih bir resepsiyon vererek kitabı Antalyalılara tanıttı. Bazı konuşmalar yapıldıktan sonra kitap satışı ve imza faslına geçildi. Kitapları imzalamam için hazırlanmış olan masa bir çiçek bahçesi gibiydi. Bu güzel çiçek buketlerini gönderenler arasında Soroptimist Kulübü üyeleri, Talya Otel, birçok sevenim ve bana her zaman çok değer vermiş olan, can dostumun sevgili oğlu vardı.

Olayın en mutluluk veren yanı ise hem oğlum ile eşinin, hem de Bibi'nin yani sevgili Ayşe Silan'ın iki kızı Fatoş Silan ile Zeynep Silan Uras'ın yanımda olmalarıydı. O iki güzel yeğenim İstanbul'dan gelerek bu kitabı kutluyorlardı benimle.

Tanıtımın ardından gazete ve dergilerde çıkan haberlerde beni en mutlu eden bölümler, kitabın gelirinin genç kızlarımızın yükseköğrenim görmeleri için kullanılacağını vurgulayan satırlardı.

Yeni yıl, yani 2008, daha çok *Kendime Sürgün* kitabımla ilgili konuşmalar, imza günleri, bazı okurlarla buluşmalarla geçmeye başlamıştı. Nisan ayı ortasında ne yazık ki, küçük ağabeyim Nur Sahir Silan'ı kaybettim. Yıllardır pek birlikte olmamakla beraber, ara sıra telefonda konuşmak bile, bana hâlâ ailenin en küçüğü olma duygusunu veriyordu. Bu kayıpla içinden gelmiş olduğum ailenin en büyük bireyi oluvermiştim.

Haziran ayı benim için ayrı bir önem taşıyordu. Son derece ıstırap verici de olsa, İstanbul'a sevgilimi ziyarete gitmek tek arzumdur. İnanması zordu ama ayın 26'sında üç yıl dolacaktı birbirimizden ayrılalı. Ayın ilk günlerinde onun sevgili oğluyla birtakım programlar yaptık. Bu arada bazı sağlık sıkıntılarım baş göstermişti. Hâlâ 37 kilo idim ve günde iki paket sigara içiyordum. Sonunda kan tahlilleri, röntgenler, tomografiler derken bu yazılara başladığım hadiseler ortaya çıktı.

Neticede hastaneye, acil servise kaldırıldım canım oğlum tarafından. Ve canım kızım da New York'tan hemen yanıma geldi. Netice olarak, ne yazık ki sevgilime gidemedim. Yirmi

2009 yılında Remzi Kitabevi'nin Şen Sahir Silan'a düzenlediği imza gününde.

gün hastane ve altı ay evde oksijen ve ilaç tedavisi sonucunda artık ayaktaım. Bir mucize olarak, canım yavrum Ayşe'mi 37 yıl önce kaybedeli içmeye başladığım sigarayı bıraktım ve hiç ama hiç aramıyorum. Ayrıca on kilo da aldım. Gene de sağlık sorunları sık sık kapımı çalmakta. İleriki yıllar veya günler ne getirecek pek bilemiyorum.

Bildiğim tek şey, evlatlarıma olan gönül borcum. Kızım ve oğlum, benim iki elmas çocuğum, bütün zorluklarda hep yanımda oldular, her zaman yardıma hazırdılar. Oğlum, kendi özel yaşantısını hiçe sayıp gece gündüz demeden, sanki hiç zahmet girmiyormuş gibi sevgiyle gülümseyerek, her türlü ihtiyacıma yetiştirdi. Ayrıca yazılarımı bilgisayara geçirmesi beni özellikle memnun etti. Kızıma, oğluma, beni anne gibi severek yardımlarını esirgemeyen sevgili gelinime sonsuz teşekkürler ediyorum.

2009 yılı harika başladı. Oğlumla birlikte kutladık. Gelinim de biricik oğluyla Brüksel'deydi.

Torunlarımın hepsi iyi okuyan, akıllı, çalışkan, yapıcı ve hepsinden önemlisi sevecen, ailelerini üzmeyen bireyler. Büyük

torunum, lisans derecesini aldıktan sonra New York School of Visual Arts'tan fotoğraf sanatı üzerine yüksek lisansını aldı ve halen o şehirde çalışıyor. Şimdilerde fotoğrafçılık çevrelerinde oldukça da tanınıyor. İkinci kız torunum ise Arkansas eyaletinin Conway şehrindeki Hendrix College'da iki yıldır burslu olarak matematik eğitimi görüyor. Erkek torunumun Brüksel'de tarih okumakta olduğunu daha önce de yazmıştım. Umarım hepsinin ve bütün gençlerin yürüdükleri yol aydınlık ve mutluluk verici olur.

Bu yıl kendimi biraz yorgun hissediyorum. Dolayısıyla yaşıntıma bazı kısıtlamalar getirdim. Yemek davetleri yapmıyor, dostlarımı ancak çaya, kahveye veya içkiye davet ediyorum. Alışverişlerimi sabahları yapıyor, öğleden sonralarını yazmak ve okumakla geçiriyorum. Günün en mutlu saatleri kızımın telefon konuşmalarımız ve günde birkaç kez oğlumu ve gelinimi kucakladığım zamanlar.

Bir ara, o çok sevdiğim New York'a, kızıma gitmeyi düşündüm. Bundan birkaç yıl öncesine kadar New York'u tutkuyla severdim. Orada yaşadığım yıllarda bir evim, bir işim vardı. Yapabilmek için çırpındığım gayemi gerçekleştirmiş, çocuklarımı kanatlarımın altına alabiliyordum. Ayrıca o zamanlar oldukça genç ve sağlıklıydım. Uzun saatler yürüyebiliyordum, sanata olan açlığımı galerileri, müzeleri gezerek giderebiliyordum. Sevgiliyle birlikte gittiğimiz sonraki yıllarda da bu tutkum devam etti. O da, benim gibi hissediyordu ve bu sevgiyi de paylaşıyorduk. Onu kaybettikten sonraki birkaç yolculuğumda eski beğeni ve heyecan yoktu içimde artık bu şehir için. Ben mi değişmiştim, New York mu? Bilemiyorum. Belki ikimiz de! Bende artık fazla yürüyecek güç kalmamıştı ve her şeyi paylaştığım sevgili de yanımda değildi. Ayrıca etrafımda da değişiklikler vardı. İkiz Kulelerin yıkılışından sonra hem şehrin görünüşü, hem de içinde yaşayanlar değişmişti. Sanki insanlarda bir ürkeklik varmış, o eski vurdumduymazlık kaybolmuş gibi gelmişti bana. Aslında o korkunç olaydan sonra birkaç kez gitmiştik can dostumla. Sanırım mesele, o olmayınca, onunla birlikte gelen renklerin de artık olmayışydı. Tabiatın anlamı zaten bu değil miydi? Her şey değişmek zorunda.

Şen Sahir Silan, 2009.

Geçen yıl yazmaya başladığım bu masalsı yazılara artık son vermemin akıllılık olacağına inanıyorum. Ne olur ne olmaz, başladığımı bitirmeliyim. Bütün yaşamımda başladığım işi bitirmeye gayret etmiş olduğum gibi. Her zorluğa rağmen hayatın birlikte yaşanan güzelliklerini paylaşmaktı arzum. Hoşça kalın.

SON / FIN

Ekim 2009
Antalya

HAMİŞ

Bu hamış, kitabımı bitirmiş olduğum Ekim 2009 tarihinden sonra ortaya çıkan sağlık durumumla ilgili. 2008 yılında tanı konulması için ısrar edilen ve benim katıyetle reddettiğim bazı tıbbi müdahaleler vardı. Ne yazık ki bir süredir sağlık sorunlarım çeşitlenip artmaya başlayınca, daha teşekkürlü bir hastaneye gitmek zorunda kaldım. Kesin tanı konuldu ve bu nokta-

da, Şimdiye dek kabul etmediğim bazı tedavileri kabul etmek durumunda kaldım. Aslında, insanları ũrkũten, fakat gũnũmũzde çok sık rastlanan bir hastalığım var. Buna karşın gũzel vatanımızda bu hastalığı başarıyla tedavi eden, bilgili, gŕnũllũ ve çok iyi yetiŐmiŐ doktorlarımız var. Ben de neticede onların sayesinde “kabul etmem” dediğim teşhis ve tedavileri kabul ettim. Bu fikir değişikliğini de sizlere işte bu hamiş ile duyurmak istedim. Hoşça kalın.

